

TARTALOMJEGYZÉK

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	4
1. AZ ORBÁN-KORMÁNY STRUKTÚRÁJA ÉS AZ ENERGETIKA	6
1.1. A második Orbán-kormány felépítése	6
1.2. Stratégiai szimbiózis: Nemzeti Fejlesztési Minisztérium és Nemzetgazdasági Minisztérium	6
1.3. Gazdasági kormánybiztos	9
1.4. A második Orbán-kormány felépítésének értékelése: egység a sokféleségben	9
2. AZ ORBÁN-KORMÁNY ÉS AZ ENERGIAJOG	10
2.1. A módosítások ereje	10
2.2. A második Orbán-kormány által elfogadott legfontosabb energetikai tárgyú törvények főbb jellemzői	11
2.3. A jogalkotás tematikája	14
2.4. Előterjesztők	14
2.5. Hatás az energijogra	15
2.6. Rendeletek	18
2.7. Vita a kormányon belül	18
2.8. Salátatörvények rendszere: az energetikai tárgyú törvények módosításáról szóló 2011. évi XXIX. törvény	19
2.9. Összegzés: az Orbán-kormány energijogának karaktere	21
3. AZ ORBÁN-KORMÁNY ENERGIAPOLITIKÁJA	22
3.1. Bevezetés	22
3.2. A hazai energiapolitika és a soros elnökség	23
3.2.1. Az elnökség célkitűzései	23
3.2.2. Célok megvalósulása	23
3.3. Új Széchenyi Terv	23
3.4. Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve	24
3.4.1. Előkészítési folyamat	24
3.4.2. A tervezet elemzése	26
3.4.3. Összegzés	29
3.5. Nemzeti Energiastratégia 2030	30
3.5.1. Előkészítési folyamat	30
3.5.2. Az Energiastratégia prioritásai	31
3.5.3. Energiapolitika és külpolitika – A kettős érdekrendszer	33
3.5.4. Összegzés	33
3.6. Paksi Atomerőmű	34
3.7. Összegzés	36
4. KUTATÁSI IRÁNYOK, JAVASLATOK	37
FORRÁSOK	38
TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK	39
MELLÉKLETEK	40
A. A nemzeti fejlesztési miniszter energiapolitikai feladat- és hatásköre	40
B. A nemzetgazdasági miniszter komplex feladat- és hatásköre	42
C. A nemzeti fejlesztési miniszter energetikai tárgykörű rendeletei a második Orbán-kormány megalakulása óta	47
D. Új Széchenyi Terv	49
1. Egészségipar	50
2. Zöldipar	51

3. Lakásprogram	52
4. Vállalkozásfejlesztés	54
5. Innováció	56
6. Közlekedés	57
7. Foglalkoztatás	58
Az Új Széchenyi Terv eddigi megvalósítási folyamata, célok	60
Távhő-szektor energetikai korszerűsítése – KEOP-2011-5.4.o.	61
Zöld bank létrehozása (MNB mintájára) és a Zöld bizonyítvány bevezetése:	61
Összegzés	61
E. Az orosz és a magyar politika, valamint a közép-kelet-európai energiaszektor kapcsolatai	62
Absztrakt	62

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen tanulmány (amelynek lezárására 2011 májusával került sor) célja a második Orbán-kormány energiapolitikájának feltérképezése három szempontból: egyrészt intézményi oldalról (az állami energetika kormányzati szereplői körében bekövetkezett legfontosabb változások ismertetésével); másrészt energiajogi oldalról (a második Orbán-kormány energetikai jogalkotási technikájának bemutatásával), s végül a második Orbán-kormány energiapolitikájának oldaláról (a legfontosabb energiapolitikai dokumentumok és projektek elemzésével). Iratunk az Energia Kontroll Program keretében készült második olyan tanulmány, amely megkísérli összefoglalni az állami energetika területén megnyilvánuló diszfunkciókat – noha ezúttal másként építettük fel vizsgálódásunkat. Korábbi tanulmányunkban (*Diszfunkciók az állami energetika és energiajog területein*; a továbbiakban, Energiaklub, 2010) már körvonalaztuk a hazai állami energetikai hiányosságait. Akkor a diszfunkcióknak három formáját vizsgáltuk:

- Normatív diszfunkció: az állami energetika meglévő és hatályos szabályaival szemben megfogalmazott kritikáink összefoglaló elnevezése.
- Elméleti diszfunkció: az energetika állapotával kapcsolatos olyan jellegű kritikák, amelyek túlmutatnak a létező folyamatokon és szabályokon: azt vizsgálva, hogy milyen lenne az ideális szabályozás és gyakorlat.
- Gyakorlati diszfunkció: a jogalkalmazás során fellépő diszfunkciók, amelyek esetében egy hatályos szabályozást nem, vagy rosszul hajtanak végre.

Ebben a tanulmányban tehát feltártuk azokat a problémákat, amelyek rendszerszinten jelen vannak a hazai állami energetika területén: olyan diszfunkciók, amelyek túlnyomórészt folyamatosan és általános jelleggel jelentkeztek (persze itt is figyelemmel voltunk a terület sajátos és egyedi jellegére).

Jelen tanulmány – amellet, hogy figyelemmel kíséri a szóban forgó általános problémák alakulását – a téma jellege miatt új szemponttal gazdagítja eddigi kutatásainkat: körüljártuk azokat a speciális, a 2010-ben magalakult kormány tevékenysége nyomán fellépő problémákat, amelyek kiegészítik, konkretizálják a korábban feltárt általános diszfunkciók egy részét.

Az állam energetikai térképére rátekintve rögtön szembetűnik a második Orbán-kormány egyik legfontosabb kormányzástechikai újdonsága: a csúcsmisztériumi struktúra mellett a speciális ügyekre kinevezett kormánybiztosi rendszer. A korábbi Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium feladat- és hatáskörét a Nemzetgazdasági Minisztérium és a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium vette át: az energetikát lényegében e két minisztérium „szimbiózisa” határozza meg.

Az orbáni energiajog tematikája tükrözi az új kabinet általános jogalkotási filozófiáját: **egyéni képviselői javaslatokkal és az adott jogterület egészére kiható salátatörvényekkel, törvénymódosításokkal való operálás.** Mindez azt eredményezte, hogy a második Orbán-kormány által elfogadott 9 energetikai törvény valójában szinte az egész energetika területén kifejtette a hatását, hiszen összességében 21 féle törvény került módosításra. E jogalkotás sajátos következménye a következőkben ragadható meg: **egyrészt nem jelennek meg a fontos szakmai, civil javaslatok a jogszabályok előkészítésénél** (lévén, hogy a legtöbb esetben nincs is ilyen előkészítés); másrészt pedig a belső viták elfojtása azt eredményezi, hogy az **éledező szakmai-politikai konfliktusok** (pl. Lázár-Bencsik vita) kibeszéletlenül maradnak, s a **tágabb energetikai szakma csupán a partvonalról figyeli a megkötött belső alkukat.** A második Orbán-kormány jogalkotási szempontból az **energetika területét állami monopóliumnak tekinti, ahol sem politikai, sem szakmai ellenvéleményeket nem szívesen hallgat meg.**

A tanulmány harmadik részében átfogóan foglalkozik a kormányzat energiapolitikájával, az új szervezeti struktúrával és a döntéshozatali mechanizmussal. A vizsgálat alapját a kormány által megalkotott energetikai stratégiák (Új Széchenyi Terv, Megújuló energia – Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve, Nemzeti Energiastratégia 2030) alkotják, melyek világos képet festenek az Orbán-kormány eme szektort érintő elképzeléseiről. Mindezeket túl az elemzés foglalkozik a Paksi Atomerőmű bővítésének kérdésével. Ezek alapján lehet megvizsgálni az energiapolitika koherenciáját, innovatív voltát, és mennyiben szolgálnak azok közös érdekeket, értékeket. Túlnyomó részt elemző és leíró, helyenként komparatív

módszertannal próbálja jelen írás bemutatni, hogy az újjászervezett intézményrendszer, a rapid stratégiaalkotás, és az elmúlt egy év döntéshozatalai és cselekvési irányvonalai mennyiben konvergálnak egy cél felé, vagy inkább széttartás és inkoherencia jellemző a kormányzat energiapolitikájára. A reaktivitás/proaktivitás meghatározása mellett konkrét iránymutatásokat és jövőbeli kutatási irányvonalakat, javaslatokat is tartalmaz az analízis. A mérítés mélysége miatt csak egyes területekkel foglalkozunk mélyrehatóan, illetve teszünk konkrét megállapításokat.

Általában jellemző a kormányzat energetikai stratégiaalkotására az inkoherencia, mely a Nemzeti Energiastratégia esetében csúcsonyollik, ahol ütközések fedezhetők fel például a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiával¹, melyek iránymutatásai helyenként (pl. emisszió kérdése) disszonánsak. Az egyeztetés kultúrájának alacsony fokú fejlettsége, és az erőltetett döntéshozatali mechanizmusnak a jövőre nézve prognosztizálható hibafaktorok. A stratégiaalkotás során további kritikai pont, hogy a minisztériumok közötti átjárhatóság, és információáramlás rendkívül csekély. Ennek eklatáns példája a már hivatkozott Nemzeti Energiastratégia, amelynek közlekedésre vonatkozó részét deklaráltan azért dolgozták ki csak felületesen, mert a Nemzetgazdasági Minisztérium is készíti (az NFM mellett) egy közlekedési kitekintőt, ám egyelőre a két stratégiaalkotás folyamatában nem fedezhető fel koherencia.

További problémakör a stratégiaformálás, és az energiapolitikai döntések reaktív volta, mely az egyeztetések alacsony szintje mellett szerencsétlen elegyet képeznek, mely túlnyomóan egyoldalúvá teszik az energiapolitikai döntéshozatali szisztémát. Mindemellett az eseménykövető rendszeralkotás összes negatívuma kiütözik, ahogyan a külföldi példák és tapasztalatok implementálása sem kívánt mértékű.

A tanulmány az elemző részekben túl javaslatokat fogalmaz meg a további kutatási irányokra (különös tekintettel az orosz és a magyar energiapolitikai stratégiák összevetésére); a tanulmány főszövegében foglaltakat a Melléklet egészíti ki.

¹<http://www.kvvm.hu/cimg/documents/neso8o214.pdf> (A tanulmányban megtalálható összes hiperhivatkozás letöltésére 2011 áprilisa és májusa között került sor.)

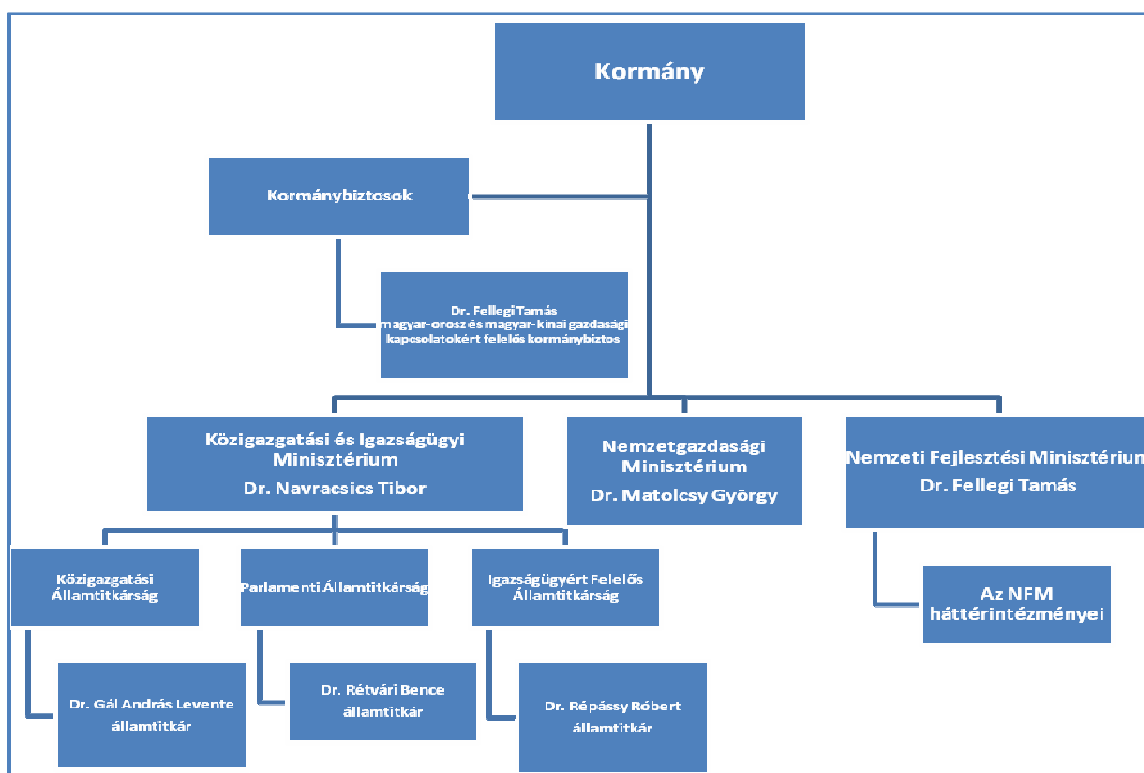
1. AZ ORBÁN-KORMÁNY STRUKTÚRÁJA ÉS AZ ENERGETIKA

1.1. A második Orbán-kormány felépítése

A második Orbán-kormány felépítésében az energetika szempontjából horizontálisan két központ van: a **kormánybiztosi** és a **minisztériumi** szisztéma. A kormánybiztosi rendszerből kiemelkedik Fellegi Tamás, aki nem csupán a nemzeti fejlesztési miniszter, hanem a magyar-orosz és magyar-kínai gazdasági kapcsolatokért felelős kormánybiztosi pozíciót is betölti. A minisztériumi struktúrából három minisztérium emelkedik ki a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (NFM), amely lényegében az energetikai szaktárca funkciót is betölti, kiegészülve a megkerülhetetlen Nemzetgazdasági Minisztériummal (NGM), utalni kell tovább a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium jogalkotással összefüggő szerepére.²

1.2. Stratégiai szimbiózis: Nemzeti Fejlesztési Minisztérium és Nemzetgazdasági Minisztérium

A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium vezetője Dr. Fellegi Tamás. A korábbi Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium feladatait³ tömörítik ebben a minisztériumban. A minisztérium feladatai sokrétűek.⁴ Irányítja és ellenőrzi a fejlesztéspolitikát, őrködik az állami vagyon, állami közbeszerzések fölött, gondoskodik a lakosság energiaellátásáról, és az infokommunikációs eszközök térnyeréséről. A minisztérium feladatai szerint strukturálódnak, melyek élén külön államtitkárok állnak. Így egy-egy feladatkört hatékonyabban és célirányosabban tudnak ellátni.

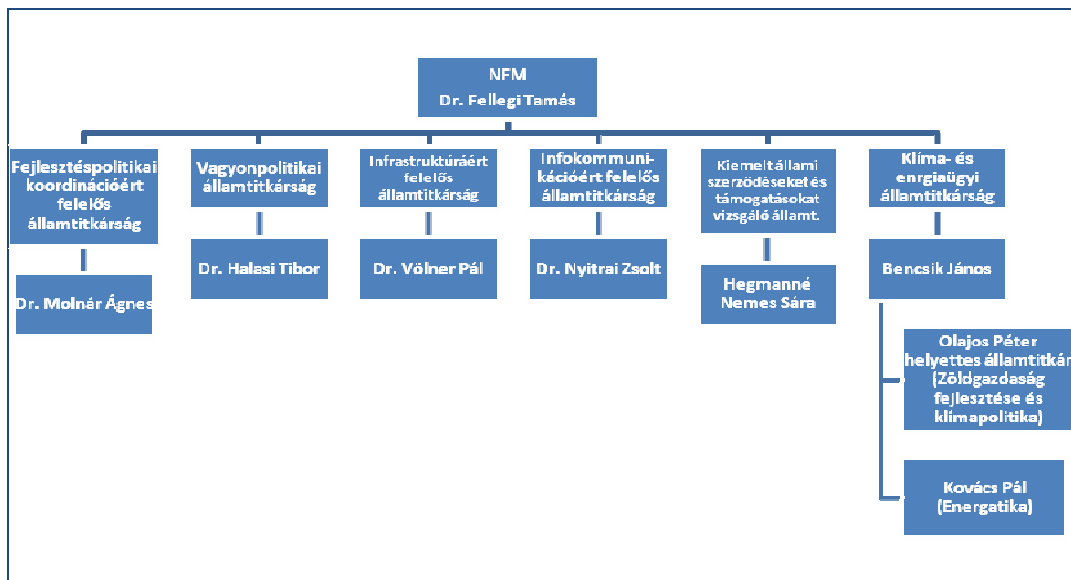

1. ábra. A második Orbán-kormány felépítése az energetika szakterület szempontjából

² A hazai energetika hatósági és jogalkotói oldala szempontjából irányadónak tarthatjuk az Energiaklub, 2010 tanulmányunkban szereplő állami energetikai térképet (g. p).

³ Lásd erre: Energiaklub, 2010 11-12. pp

⁴ A miniszter feladat és hatáskörét az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről 212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet 84-93. §-ai határozzák meg, az energiapolitikai feladatköröket a 89. § rögzíti (részletesen lásd a Mellékletben).

2. ábra A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium államtitkári struktúrája

A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium energetika területén legfontosabb feladata az aktuális energiapolitikai koncepció és szakterületi stratégia mentén az ellátásbiztonság, a versenyképesség és a fenntarthatóság elvének együttes érvényesítése a környezetvédelmi szempontok figyelembevételével. Az ellátás biztonsága érdekében, az ország érdekeit szem előtt tartva törekszik a tárca a kiegyensúlyozott energiaforrás-struktúra elérésére és fenntartására. A kormány szeretné diverzifikálni forrás és az import szállítási útvonalak szerint, növelni a hazai források részarányát. A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium felel a villamos energiáról, a földgázellátásról, az atomenergiáról, a távhőszolgáltatásról valamint a központi fűtésről és melegvíz-szolgáltatásról szóló jogszabályok előkészítésért. Felügyeli a Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terv végrehajtását, kidolgozza és felügyeli a megújuló energiaforrásokra vonatkozó cselekvési terveket, programokat. A Nemzeti Fejlesztési Minisztériumnak komoly szerepe van az Új Széchenyi Terv által kitűzött célok megvalósításában, mivel azok többsége ehhez a tárcához kapcsolódik. A legfontosabb feladata az Új Széchenyi Terv által megadott irányvonalak mentén egy egyszerűbb, átláthatóbb és kiszámíthatóbb, az EU-s és hazai forrásokat is magába integráló pályázati rendszert kialakítani és hatékonyan működtetni. Így az Új Széchenyi Terv alapeszméjének megfelelően minden rendelkezésre álló forrást tervezetten, koordináltan és egységesen osztana szét a rendszer a gazdasági szereplők között.

Az intézkedésektől foglalkoztatás növekedését, az ország gazdasági helyzetének fejlődését várják közvetlenül vagy közvetve.

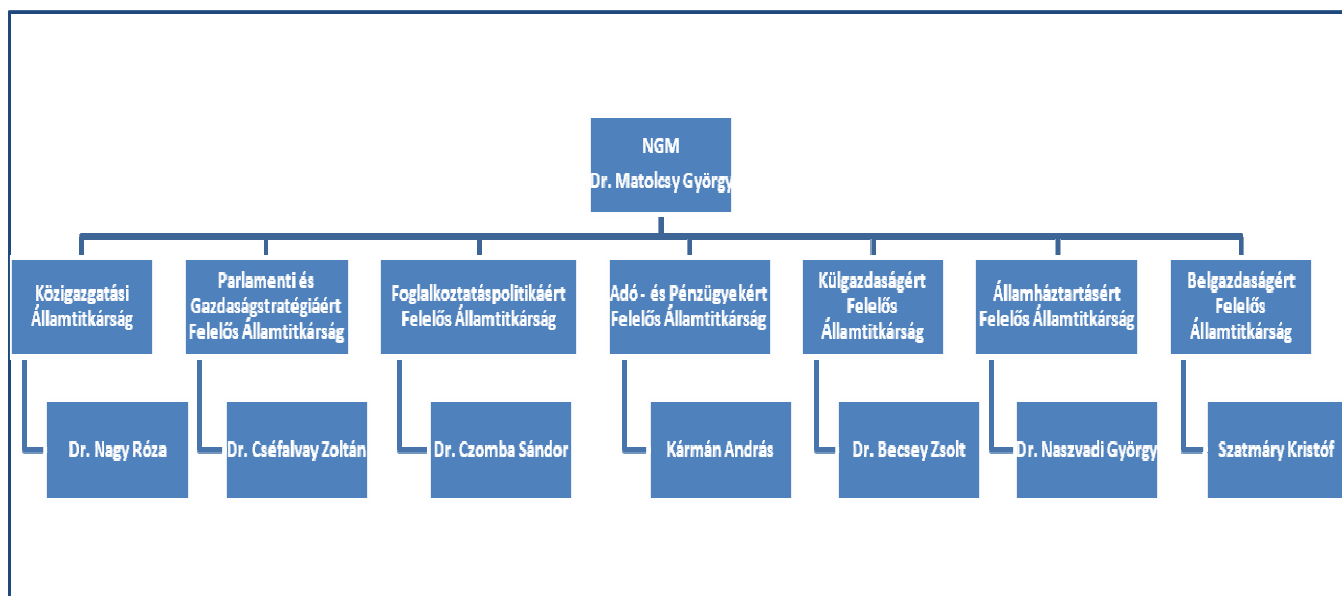
A megvalósításhoz szükséges egy egységes információs-ellenőrzési rendszer, aminek a kialakításáért és működtetéséért szintén az NFM a felelős.

Az intézkedéssorozat összetett, egymással kölcsönhatásban lévő lépésekből áll. A jelenlegi pályázati rendszert át kell alakítani. A nem megfelelően működő támogatási konstrukciók és pályázati kiírások megszüntetésre kerülnek. Az ebből felszabaduló forrásokat pedig átcsoportosítják olyan szektorokba, ahol szükség van plusz forrásokra. A jól működő konstrukciókat pedig tovább kívánják erősíteni. Összességében pedig az egész pályázati rendszer adminisztratív terheit csökkentik, hogy a munkahelyeket teremteni tudó vállalkozások minél több forrást tudjanak elérni, a lehető leggyorsabban. A jelenlegi minisztériumi struktúra mindenkinek új. A legtöbb minisztérium több korábbi minisztériumot tömörít, sok helyen vannak átfedések, feladatmegosztások. Az átfedések olyan komolyak, hogy a jelenlegi klíma- és energiaügyi államtitkár Bencsik János államtitkári karrierje sem az NFM-ben, hanem az NGM-ben indult az energiastratégiaért és otthonteremtésért felelős államtitkárként.⁵

⁵ Az átszervezésre lásd: http://bencsikjanos.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=1931&Itemid=106

A NFM leginkább az Nemzetgazdasági Minisztériummal (amelynek élén Dr. Matolcsy György áll) dolgozik közösen bizonyos szakpolitikákban. Az energetika például kifejezetten osztott kompetencia. Az eredeti elképzelések szerint NGM lett volna az „agy”, az NFM pedig a „kéz”, azonban a hatásköri tisztázatlanságok az – alább tárgyalandó – Energiastratégia tervezése során hamar egyértelművé váltak. Ezért ez az elképzelés megváltozott, s lényegében kialakult a mai struktúra, vagyis az energetika teljesen átkerült az NGM-ből az NFM-be. Az energetikán belül a stratégiai tervezés, a jövőkép kialakítása a nemzetgazdasági tárcánál folyik. Hangsúlyozottan foglalkozik az alternatív és a megújuló energiákkal, illetve az ehhez kapcsolódó feladatokat tervezi. Kiemelt jelentőségű az épületenergetika, hiszen az energiafogyasztás 40 százaléka oda esik. De hozzájuk tartozik a klímapolitika is, ami fontos a kvótakereskedelem miatt is.

A NFM pedig inkább a napi operatív feladatokkal foglalkozik, illetve végrehajtja a feladatokat. Hasonló átfedés található a pályázati rendszer átalakításában, az Új Széchenyi Terv kivitelezésében. A már idén rendelkezésre álló 155 milliárd forint kiosztására vár a kvv szektor. A feladatmegosztás szerint a gazdasági tárca feladata a stratégiai szintű döntések meghozatala, a konkrét pályázatok meghirdetése és lebonyolítása viszont a fejlesztési tárca hatásköre. Erről egyelőre annyit tudni, hogy a jelenlegi ezerféle pályázati kiírást 100-200 közé kívánják lecsökkenteni, az elbírálási időt pedig a korábbi 100 napról 30 napra lerövidíteni. A közlekedés területén is ez az elv érvényesül, a közlekedési stratégia kidolgozása az NGM feladata, miközben a konkrét szakpolitika, az eszközök az NFM-nél vannak. Továbbá átfedés található a magyar-országi gazdasági kapcsolatokért felelős kormánybiztos személye körül is. Hiszen a külgazdasági, diplomáciai feladatok az NGM, illetve a Külügyminisztérium hatásköre, azonban ebben az esetben mégis az NFM-től neveztek ki Fellegi Tamást kormánybiztossá.

3. ábra Az NGM államtitkári struktúrája

1.3. Gazdasági kormánybiztos

Mivel a magyar-orosz gazdasági együttműködés fejlesztése kiemelt célnak számít, ezért Orbán Viktor miniszterelnök Fellegi Tamás nemzeti fejlesztési minisztert nevezte ki a magyar-orosz gazdasági kapcsolatokért felelős kormánybiztosnak 2 éves időtartamra. A kormánybiztos elsődleges feladata, hogy erősítse szerepünket a régióban. A kinevezésben foglaltak szerint a magyar-orosz gazdasági együttműködés bővítésére és intenzitásának növelésére irányuló intézkedéseket kezdeményez. Összehangolja a két ország közötti gazdasági kapcsolatokra vonatkozó információcserét a magyar gazdasági döntéshozók, kormányzati intézmények, szakmai és üzleti szövetségek, kamarák, regionális és helyi szervek között. A kormánybiztos a Magyar–Orosz Kormányközi Gazdasági Együttműködési Bizottság magyar tagozatának elnöki feladatait is ellátja.

1.4. A második Orbán-kormány felépítésének értékelése: egység a sokféleségben

A 2010-ben megalakult kormányzat – amint alább bemutatjuk – energetikai jogalkotásában és energiapolitikája kialakításában is fontos tényező a **központosítás** és a **hatékonyság**. Az energiapolitikát meghatározó döntések az NFM-ben, illetve az NGM-ben születnek meg, ugyanakkor **a két mega-minisztérium viszonya sem felhőtlen** (ezt látni fogjuk az energiapolitikai dokumentumok inkoherenciái kapcsán) és maga a csúcsmiszteri struktúra is még csak kialakulóban van. Utóbbi jól példázza az, hogy mivel relatíve kevés minisztérium jött létre, éppen ezért különösen is fontos az államtitkári szisztéma összehangolt működése: ennek kialakulatlanságát pedig jelzi Bencsik János és Olajos Péter „átigazolása” az NGM-ből az NFM-be. Mindezeket túl az alább tárgyalandó jogalkotási vitákból is nyilvánvaló, hogy a legfontosabb kérdésekben a döntő szót természetesen maga miniszterelnök mondja ki (persze nem szakpolitikai alapon), sőt egy-egy szakmai kérdésbe olykor „hátról” is belenyúl (jól példázza ezt a 2011. évi XXIX. törvényhez beterjesztett Lázár-féle módosító indítvány, amely mögött minden bizonnyal az Orbán által képviselt lobbis állt). Mindezek alapján elmondhatjuk, hogy **bármennyire is az egységes fellépés és a hatékonyság a cél, a gépezetet a kormányzat eltérő lobbis és szakmai csoportjai porszemként tömítik el.**

Ezen a ponton jutottunk el ahhoz a fontos jelenséghez, **amelyet az energetikai jogalkotás és energiapolitika alakítás „magánosításának”** nevezhetünk. Az előző szocialista kormányok időszakában is mindennapi gyakorlat volt az, hogy fontos energiapolitikai témaköröket **egyéni képviselők** vittek be a Tisztelt Ház elé, méghozzá pártpolitikai szakadékokat átívelő módon (gondoljunk itt a „Fónagy-Podolák tengelyre”⁶). Ez a folyamat – amint alább látni fogjuk – ebben a ciklusban is felerősödni látszik: az energetika joganyagának átírása „magánosítás” eredménye lett. Mindez persze azt jelenti, **hogy egy-egy ilyen kezdeményezéssel kikapcsolásra kerül a teljes szakállamtitkári szisztéma és persze a jogalkotás társadalmi részvételi oldala.**

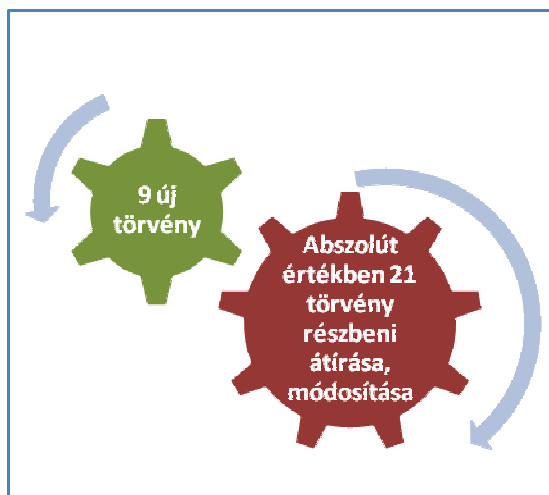
⁶ Hargitai Miklós: GENTLEMANUSOK – A Fónagy-Podolák tengely: nemzeti érdekek az energiapolitikában, Energia Kontroll Program, 2011. március 30.

2. AZ ORBÁN-KORMÁNY ÉS AZ ENERGIAJOG

A következőkben bemutatjuk a második Orbán-kormány energetikai jogalkotását, méghozzá a kormány jogalkotási politikájának szemszögéből. A cél az, hogy képet adjunk arról, hogy az elmúlt egy évben milyen típusú energetikai tárgyú törvények születtek, s milyen eljárásrend jellemzi az Orbán-kabinetet. Mindezek alátámasztására bemutatjuk az elmúlt egy év legfontosabb energetikai tárgyú törvényeit, törvénymódosításait, s esettanulmány jelleggel elemezzük a legmeghatározóbb aktusokat.

2.1. A módosítások ereje

A második Orbán-kormány megalakulása óta⁷ elfogadott 210 törvényből 9 volt kifejezetten energetikai tárgyú. Ez önmagában talán nem is túl nagy szám, ha az összes új törvényhez, illetve törvénymódosításhoz viszonyítjuk. Ugyanakkor célszerű két szempontot figyelembe venni, amely kissé átbillent a mérleget. Egyrészt a 9 elfogadott törvény közül 6 alapvető jelentőségű volt: 2 (ágazati különadó bevezetése; megújuló energia közlekedési célú felhasználása), 4 további pedig igen jelentős módosításcsomagot tartalmazott.

4. ábra. A módosítások hatása

Vagyis ez a 6 törvény igen jelenős volt a kormányzásban: bár az elfogadott törvények mindössze 2%-áról van szó, hatásuk jelenősen meghaladja ezt az értéket. Másrészt – s ez a szempont az utóbbi, mennyiségi tényezőt viszi tovább – fontos hangsúlyozni, hogy a 6 törvény közül 5, amely számos törvénymódosítást tartalmazott, igen nagyszámú törvény „életét” is meghatározta. Egészen pontosan 21, döntően energetikai tárgyú törvény módosítására, átírására került sor az elmúlt egy évben. Így többek között a következő törvényeket érintette leginkább a változtatási hullám: a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény; a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény (VET); a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény; a földgáz biztonsági készletezéséről szóló 2006. évi XXVI. törvény (GET). Mindezek alapján levonhatjuk azt az előzetes következtetést, hogy a **második Orbán-kormány is előszeretettel operál a salátatörvények eszközeivel**, hiszen pl. az elmúlt egy év egyik legjelentősebb energetikai törvénye (2011. évi XXIX. törvény az energetikai tárgyú törvények módosításáról) önmagában 17 másik jogszabály változását vonta mag után. Ez pedig oda vezetett, hogy noha relatíve kevés energetikai tárgyú törvény született, azok abszolút értékben alkalmasak voltak a hatályos energiajog jelentős átalakítására.

⁷ 2011. május 23-i állapot szerint.

2.2. A második Orbán-kormány által elfogadott legfontosabb energetikai tárgyú törvények főbb jellemzői

Törvény	A törvényjavaslat beterveztése és elfogadása, a törvény kihirdetése	Benyújtó	A javaslatához beterveztett módosítók száma	Módosított törvény	Megjegyzés
2011. évi XXIX. törvény az energetikai tárgyú törvények módosításáról ⁸	2010. december 11. ⁹ 2011. március 16. 2011. március 25.	kormány (nemzeti fejlesztési miniszter)	83 módosító (60 érvényes, 2 visszavonva, 21 határidő után) 13 kapcsolódó módosító 4 zárószavazás előtti módosító	<ol style="list-style-type: none"> 1. A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény; 2. A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény; 3. A földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény; 4. Az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény; 5. A közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény; 6. A távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi XVIII. törvény; 7. Az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. törvény; 8. A statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény; 9. A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény; 10. A közösségi vámjog végrehajtásáról szóló 2003. évi CXXVI. törvény; 11. A megújuló energia közlekedési célú felhasználásának előmozdításáról és a közlekedésben felhasznált energia üvegházhatású gáz kibocsátásának csökkentéséről szóló 2010. évi CXVII. törvény; 12. A földgáz biztonsági készletezéséről szóló 2006. évi XXVI. törvény; 13. A légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény; 14. A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény; 15. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról szóló 2000. évi CXII. törvény; 16. Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény; 17. A Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló 2005. évi LXIV. törvény; 	„Saláta törvény”

⁸ <http://kozlony.magyarorszag.hu/pdf/8667>

⁹ http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_irom.irom_adat?p_ckl=39&p_izon=1941

Törvény	A törvényjavaslat beterjesztése és elfogadása, a törvény kihirdetése	Benyújtó	A javaslatához beterjesztett módosítók száma	Módosított törvény	Megjegyzés
2011. évi XVII. törvény a Magyar Köztársaság Kormánya és a Horvát Köztársaság Kormánya között a közös államhatár mentén lévő szénhidrogén-előfordulások közös kutatásáról és kitermeléséről szóló Megállapodás kihirdetéséről ¹⁰	2011.02.18. 2011.03.07. 2011.03.11.	kormány (nemzeti fejlesztési miniszter)	-	-	Nemzetközi szerződés
2010. évi CLXXXI. törvény az egyes energetikai témájú törvények valamint az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény módosításáról ¹¹	2010.12.10. ¹² 2010.12.23. 2010.12.30.	Kósa Lajos (Fidesz); Schmidt Csaba (Fidesz)	11 módosító 1 kapcsolódó módosító 3 zárószavazás előtti módosító	1. A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény; 2. Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény; 3. A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény; 4. A földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény; 5. Az egyes energetikai tárgyú törvények módosításáról szóló 2010. évi VII. törvény;	Módosító törvénycsomag; Az ágazati különadó áthárításának tilalma.
2010. évi CXXXIV. törvény a földgáz biztonsági készletezéséről szóló 2006. évi XXVI. törvény, valamint a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény módosításáról ¹³	2010.11.26. ¹⁴ 2010.11.29. 2010.12.03.	Rogán Antal (Fidesz)	2 módosító	A földgáz biztonsági készletezéséről szóló 2006. évi XXVI. törvény; A földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény;	Módosító törvénycsomag
2010. évi CXVII. törvény a megújuló energia közlekedési célú felhasználásának előmozdításáról és a közlekedésben felhasznált energia üvegházhatású gázkibocsátásának csökkentéséről ¹⁵	2010.10.01. ¹⁶ 2010.11.02. 2010.11.18.	kormány (nemzeti fejlesztési miniszter)	17 módosító (4 visszavonva, 13 érvényes); 4 kapcsolódó módosító	A jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 2003. évi CXXVII. törvény; Az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról szóló 2004. évi XXIX. törvény;	Módosító törvénycsomag

¹⁰ <http://www.kozlonykiado.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK11026.pdf>

¹¹ <http://www.kozlonykiado.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK10201.pdf>

¹² http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_irom.irom_adat?p_ckl=39&p_izon=1935

¹³ <http://www.kozlonykiado.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK10183.pdf>

¹⁴ http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_irom.irom_adat?p_ckl=39&p_izon=1815

¹⁵ <http://www.kozlonykiado.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK10176.pdf>

¹⁶ http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_irom.irom_adat?p_ckl=39&p_izon=1243

Törvény	A törvényjavaslat beterjesztése és elfogadása, a törvény kihirdetése	Benyújtó	A javaslatához beterjesztett módosítók száma	Módosított törvény	Megjegyzés
2010. évi XCIV. törvény az egyes ágazatokat terhelő különadóról ¹⁷	2010.10.15. ¹⁸ 2010.10.18. 2010.10.20.	Lázár János (Fidesz), Rogán Antal (Fidesz)	10 módosító	-	Ágazati különadók bevezetése
2010. évi XCI. törvény a Magyar Köztársaság Kormánya és a Horvát Köztársaság Kormánya között a közös államhatárt keresztező szénhidrogén szállító vezetékek építésével, üzemeltetésével, fenntartásával, rekonstrukciójával és üzemzavar-elhárításával kapcsolatos együttműködésről szóló Megállapodás kihirdetéséről ¹⁹	2010.09.10. 2010.09.13. 2010.09.21.	kormány (nemzeti fejlesztési miniszter)	-	-	Nemzetközi szerződés
2010. LV. törvény a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény, valamint a villamos energjáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény módosításáról ²⁰	2010.06.09. ²¹ 2010.06.14. 2010.06.21.	Rogán Antal (Fidesz)	5 módosító	A földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény; A villamos energjáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény;	Módosító törvénycsomag
2010. évi LIV. törvény a Magyar Köztársaság Kormánya és Románia Kormánya között a magyar-román államhatárt keresztező földgázszállító vezetékekkel, valamint villamos távvezetékekkel kapcsolatos együttműködésről szóló megállapodás kihirdetéséről ²²	2010.06.04. 2010.06.14. 2010.06.21.	kormány (nemzeti fejlesztési miniszter)	-	-	Nemzetközi szerződés

1. táblázat A második Orbán-kormány alatt elfogadott energetikai törvények főbb jellemzői (2011 májusáig)

¹⁷ <http://www.kozlonykiado.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK10162.pdf>

¹⁸ http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_irom.irom_adat?p_ckl=39&p_izon=1374

¹⁹ <http://www.kozlonykiado.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK10148.pdf>

²⁰ <http://www.kozlonykiado.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK10106.pdf>

²¹ http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_irom.irom_adat?p_ckl=39&p_izon=329

²² <http://www.kozlonykiado.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK10106.pdf>

2.3. A jogalkotás tematikája

Az elmúlt egy évben tehát 9 energetikai tárgyú törvény, illetve törvénycsomag került az Országgyűlés asztalára. A 9 törvény között 2 teljesen új törvényt, 4 törvénymódosítást, illetve 3 nemzetközi szerződést találunk.

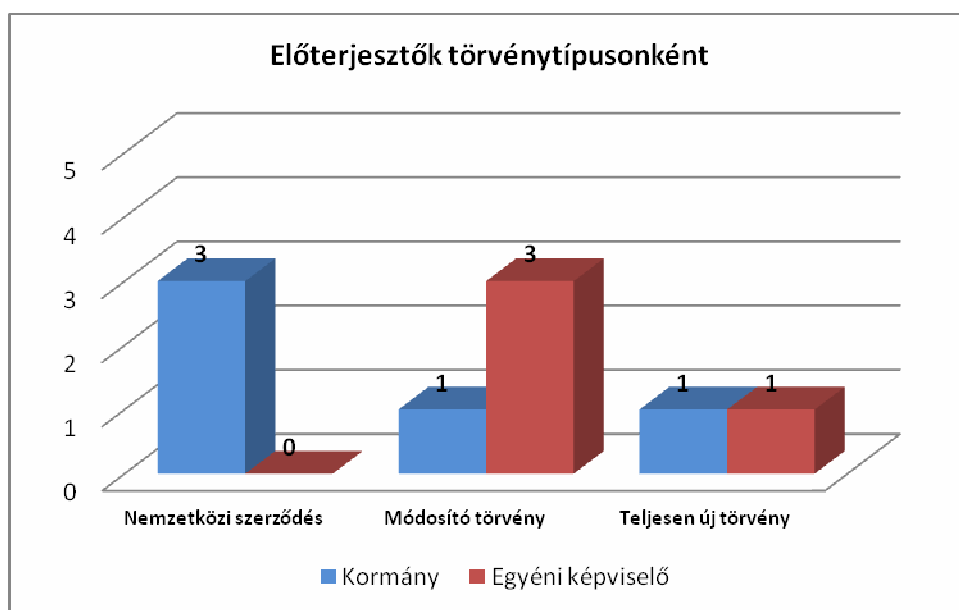
Törvénytípus/Előterjesztő	Kormány	Egyéni	Összesen
<i>Nemzetközi szerződés</i>	3	0	3
<i>Módosító törvény</i>	1	3	4
<i>Teljesen új törvény</i>	1	1	2
Összesen	5	4	9

2. táblázat. A második Orbán-kormány energetikai törvényalkotásának tematikája

2.4. Előterjesztők

Az előterjesztők személyi körében nem található túlságosan nagy meglepetést, hiszen itt is érvényesült az elmúlt egy év általános tendenciája: **a szakmai és társadalmi egyeztetés megkerülése végett rendre egyéni képviselői indítványokkal találkozunk.** A „tét nélküli” nemzetközi szerződéseket a kormány (a nemzeti fejlesztési miniszteren keresztül) vitte. A teljesen új törvények közül az ágazati különadó bevezetése Lázár Jánoshoz és Rogán Antalhoz köthető, míg a szakmai szempontból elfogadhatóbb, a megújuló energia közlekedési célú felhasználását célzó törvényt a kabinet vállalta magára. Ugyanakkor az igen kényes törvénymódosító csomagok esetében – amelyek mint láttuk az energetika egész térrétegében éreztették hatásukat – ismét az egyéni képviselő indítványok voltak hatékonyabbak: a szóban forgó 4 jelentős törvény közül mindössze egyet „vállalt el” a kormány, mégpedig az energetikai tárgyú törvények módosításáról szóló 2011. évi XXIX. törvényt. Ennek persze utóbb meg is lett a hatása, hiszen – mint látni fogjuk – a törvény vitája, s a betervezett módosításnak a törvényjavaslattal való ellentmondása plasztikusan megmutatta a kormányzaton belül húzódó energiapolitikai demarkációs vonalakat. Mindez megerősíti azt a

tényt, hogy a hatékony (értsd a parlamenten viszonylag gördülékenyen átmenő) jogalkotás érdekében a kormány továbbra is a „magán törvényjavaslatok” eszközével fog élni. Ez persze különösen fájó és egyben súlyosan kontraproduktív lehet egy olyan összetett jogág, mint az energetika esetében: hiszen **a szakértelem és szakmai kontroll kikerülése mindenképp rontani fogja a jogalkotás minőségét.** Ez különösen visszatetsző, hiszen a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről szóló 2010. évi CXXXI. törvény célja a következő volt (lett volna): *„Az Alkotmány azon rendelkezésével összhangban, miszerint a Kormány a feladatának ellátása során együttműködik az érdekelt társadalmi szervezetekkel, továbbá annak előmozdítása érdekében, hogy a jó kormányzás keretében a társadalom legszélesebb rétegei kapcsolódhassanak be a jogszabályok előkészítésébe, elősegítve ezzel a közjó érdekében a jogi szabályozás sokoldalú megalapozását, ezzel pedig a jogszabályok minőségének és végrehajthatóságának javítását, amelyek együtt a jó állam elengedhetetlen feltételei, a jogalkotásról szóló törvénnyel összhangban az Országgyűlés a következő törvényt alkotja...”*

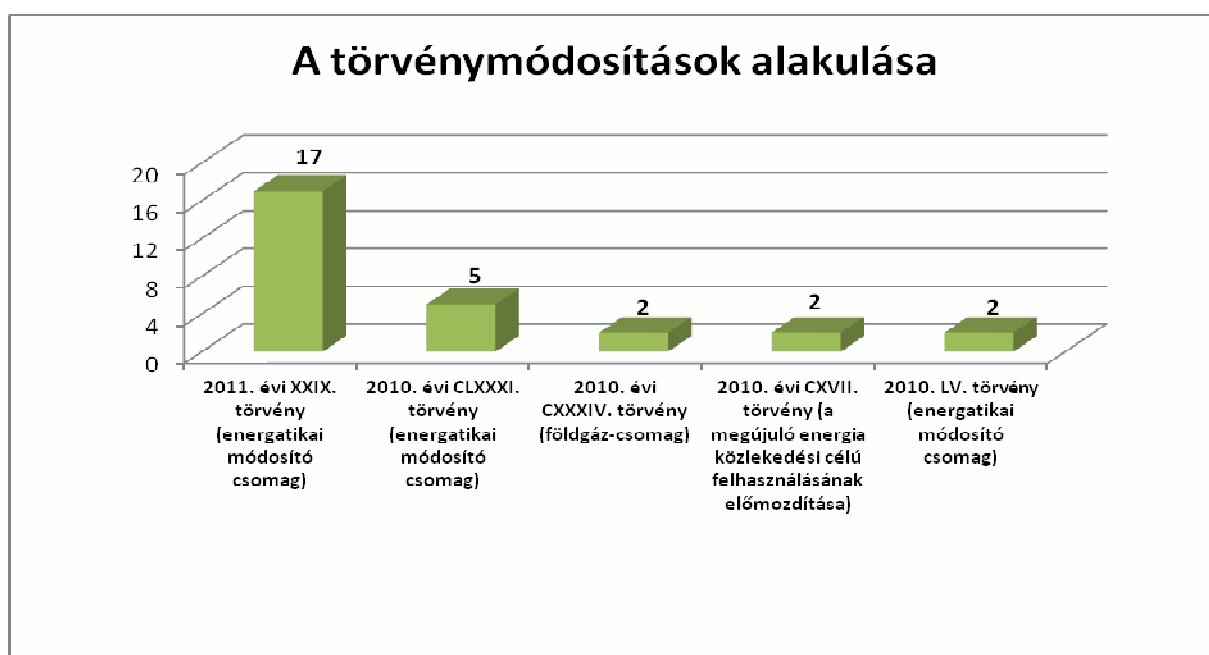

5. ábra. Az előterjesztők megoszlása

2.5. Hatás az energiajogra

Kiinduló tételünk az volt, hogy a relatíve kevés számú elfogadott jogszabály jelentős változást idézett elő a jogrendszerben. Ezt alátámasztja az is, hogy az 5 olyan törvény, amely módosította a hatályos energiajogot, összesen 21 féle törvényt érintett kisebb-nagyobb mértékben, méghozzá összesen 28 esetben.

Ez utóbbi azt is jelenti, hogy a legjelentősebb energetikai törvények (a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény; a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény; a földgáz biztonsági készletezéséről szóló 2006. évi XXVI. törvény) többször is módosításra kerültek.

6. ábra. A legjelentősebb módosítók és az általuk módosított energetikai jogszabályok száma

Mindez tehát azt jelenti – ahogyan korábban is megállapítottuk –, hogy az elmúlt egy év jogalkotása alkalmas volt az energetika jogi alapjainak átformálására. Ennek kapcsán felvethető, hogy miért nem született akár új földgáz, akár új villamos energia törvény? Ennek megválaszolására két lehetséges forgatókönyv kínálkozik:

- Lehetséges, hogy a szóban forgó jelentős szakjogi törvény átírása, újrakodifikálása folyamatban van, s az Orbán-kormány csak a megfelelő időpontra vár. Ez a verzió abból a szempontból sem tűnik reálisnak, hogy egy ilyen hatalmas jogalkotási munka esetén már nehéz lenne megindokolni a szakmai közvélemény megkerülését.

- A másik – minden bizonnyal reálisabb – forgatókönyv szerint az energetika területén továbbra is módosításokra, illetve „salátatörvényekre” fog támaszkodni az Orbán-kormány, mégpedig két szempontból is: egyrészt a módosítások esetében könnyebb a szakmai vélemények kirekesztése, így az egyéni törvényjavaslatokkal való operálása; másrészt a terület amúgy is bonyolult, s ezt a kormányzat kihasználhatja azzal is, hogy a legfontosabb, koncepciózus változtatásait módosításokba bújtatja.

A módosítások tehát összesen 21-féle jogszabályt érintettek, köztük a legjelentősebb energetikai tárgyú törvényeket, amelyek átírását több körben végezte el a kormányzat.

A módosított törvények	Hányszor kerültek módosításra
A földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény;	4
A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény;	3
A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény;	2
A földgáz biztonsági készletezéséről szóló 2006. évi XXVI. törvény;	2
Az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény;	1
A közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény;	1
A távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi XVIII. törvény;	1
Az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. törvény;	1
A statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény;	1
A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény;	1
A közösségi vámjog végrehajtásáról szóló 2003. évi CXXVI. törvény;	1
A megújuló energia közlekedési célú felhasználásának előmozdításáról és a közlekedésben felhasznált energia üvegházhatású gáz kibocsátásának csökkentéséről szóló 2010. évi CXVII. törvény;	1
A légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény;	1
A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény;	1
A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról szóló 2000. évi CXII. törvény;	1
Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény;	1
A Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló 2005. évi LXIV. törvény;	1
Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény;	1
Az egyes energetikai tárgyú törvények módosításáról szóló 2010. évi VII. törvény;	1
A jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 2003. évi CXXVII. törvény;	1
Az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezése hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról szóló 2004. évi XXIX. törvény;	1

3. táblázat Az energetikai tárgyú törvények által módosított törvények

2011. évi XXIX. törvény az energetikai tárgyú törvények módosításáról	2010. évi CLXXXI. törvény az egyes energetikai témájú törvények valamint az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény módosításáról	2010. évi CXXXIV. törvény a földgáz biztonsági készletezéséről szóló 2006. évi XXVI. törvény, valamint a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény módosításáról	2010. évi CXVII. törvény a megújuló energia közlekedési célú felhasználásának előmozdításáról és a közlekedésben felhasznált energia üvegházhatású gáz kibocsátásának csökkentéséről	2010. LV. törvény a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény, valamint a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény módosításáról
<ul style="list-style-type: none"> • A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény; • A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény; • A földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény; • Az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény; • A közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXIX. törvény; • A távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi XVIII. törvény; • Az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. törvény; • A statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény; • A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény; • A közösségi vámjog végrehajtásáról szóló 2003. évi CXXXVI. törvény; • A megújuló energia közlekedési célú felhasználásának előmozdításáról és a közlekedésben felhasznált energia üvegházhatású gáz kibocsátásának csökkentéséről szóló 2010. évi CXVII. törvény; • A földgáz biztonsági készletezéséről szóló 2006. évi XXVI. törvény; • A légi közlekedésről szóló 1995. évi XCVI. törvény; • A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény; • A Balaton Klemet Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról szóló 2000. évi CXII. törvény; • Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény; • A Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló 2005. évi LXIV. törvény; 	<ul style="list-style-type: none"> • A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény; • Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény; • A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény; • A földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény; • Az egyes energetikai tárgyú törvények módosításáról szóló 2010. évi VIII. törvény; 	<ul style="list-style-type: none"> • A földgáz biztonsági készletezéséről szóló 2006. évi XXVI. törvény; • A földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény; 	<ul style="list-style-type: none"> • A jövedekiadóról és a jövedekitermek forgalmazásának különös szabályairól szóló 2003. évi CXXVII. törvény; • Az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról szóló 2004. évi XXIX. törvény; 	<ul style="list-style-type: none"> • A földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény; • A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény;

7. ábra A módosítások iránya

2.6. Rendeletek

A törvényalkotáson túl érdemes legalább említés szintjén foglalkozni a rendeleti jogalkotással, amely a törvényi szinthez kapcsolódik, annak megalapozását szolgálja. Energetikai tárgykörben mindösszesen 4 kormányrendelet említhető meg:

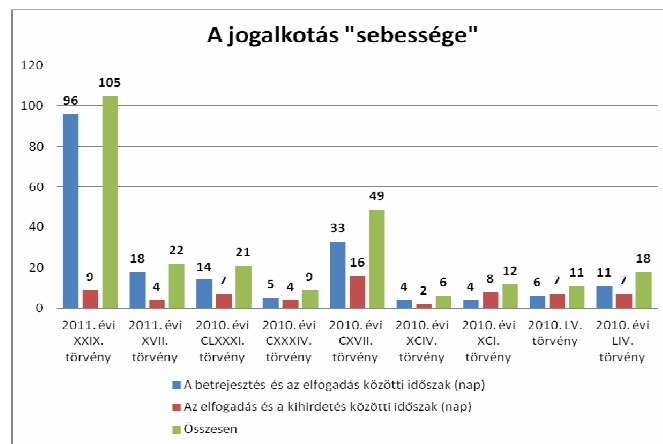
1. 75/2011. (V. 2.) Korm. Rendelet az egyes energetikai tárgyú kormányrendeletek módosításáról²³;
2. 32/2011. (III. 17.) Korm. rendelet az egyes gazdálkodó szervezetek részére nyújtott 2011. évi egyedi támogatásokról, költségtérítésekről, valamint az egyéb vállalati támogatások keretében nyújtott termelési támogatásokról;
3. 343/2010. (XII. 28.) Korm. rendelet a fenntartható bioüzemanyag-termelés követelményeiről és igazolásáról;
4. 274/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet a magyar-horvát államhatárt Drávaszerdahely és Donji Miholjac (Alsómiholjac) között keresztező Városföld-Slobodnica nagynyomású földgázszállító vezeték vámúttá nyilvánításáról.

E rendeleteket egészítik ki a nemzeti fejlesztési miniszter által kiadott rendeletek: a miniszter az Orbán kormány felállása óta 66 rendeletet adott ki, s ebből 30 volt energetikai tárgykörű.²⁴

2.7. Vita a kormányon belül

A fenti jogalkotási kép azt a benyomást keltheti, hogy az energetikai (s általában is bármely szakterületi) jogalkotás meglehetősen egyszerű, a betervezett törvényjavaslatok (érkezzenek akár a kormánytól, akár egyéni képviselőktől) gyorsan átmennek a parlamenten. Valóban igaz, hogy a 9 energetikai tárgykörű törvényből 7 igen gyorsan – 4 és 18 nap közötti időtartam alatt – ment át a Tisztelt Házon, vagyis csupán 2 törvény töltött 20 napnál több időt a parlamentben. Jelentősebb vitát váltott ki és hosszabb ideig foglalkozott a parlament a megújuló energia közlekedési célú felhasználásának előmozdításáról és a közlekedésben felhasznált energia üvegházhatású gáz kibocsátásának csökkentéséről szóló 2010. évi CXVII. törvénnyel (33 napig volt az Országgyűlés előtt), valamint az igazi vitákat kiváltó, az energetikai tárgyú törvények módosításáról szóló

2011. évi XXIX. törvénnyel, utóbbi betervezése és elfogadása között 95 nap telt el.

8. ábra. A második Orbán-kormány legfontosabb energetikai törvényeinek megszületése

A 2011. évi XXIX. törvénnyel elfogadott energetikai „megacsomag” tehát igen sok időt töltött a parlament előtt. A törvény azt is feltárta, hogy milyen ellentétes energiapolitikai érdekek ütköznek a kormányon belül. Magát a törvényjavaslatot ugyan a kormány a nemzeti fejlesztési miniszteren keresztül jegyezte, de ahhoz számos módosító érkezett egyrészt az NFM államtitkárától, Bencsik Jánostól, aki 22 módosító javaslatot terjesztett be a törvényjavaslatához. Az igazi vitát azonban az váltotta ki, hogy az egyéni javaslatok betervezése terén meglehetősen gyakorlatra szert tett Lázár János is bejelentkezett egy módosító javaslattal²⁵, amely alapjaiban alakította volna át az energetikai törvénycsomagot, hiszen drasztikusan csökkentette volna kapcsolatos (egyszerre áramot és távhőt) termelő, valamint a megújuló energiát hasznosító erőművek támogatását. A Lázár-javaslat (amely utóbb a Bencsik Jánossal és a kormány energia-szakértőivel folytatott tárgyalások nyomán visszavonásra került) két lépcsőben 25 majd 35 százalékkal vette volna vissza a kapcsolatos és a zöld erőművek által megtermelt, kötelező átvételi rendszerben (KÁT) átvett áram kialakított árát. Továbbá kivette volna a biomassza fogalma alól az erdőgazdálkodásból származó 8 cm-nél vastagabb fűrészipari és papíripari rönk, vagy annál magasabb rendű faválaszték valamint az ezekből előállított aprítékot. A javaslat célja egyébként az volt, hogy

²³<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK11047.pdf>

²⁴ E rendeletek felsorolását lásd a Mellékletben.

²⁵ <http://www.parlament.hu/irom39/01941/01941-0006.pdf>

„... a kötelező átvétel rendszere kiterjesztésre kerüljön a megújuló energiát termelő erőművek által – különösen a biomasszából – termelt villamos energiára, továbbá biztosítsa az erőművek által felhasznált faanyag, illetve a fakitermeléskor keletkező, jelenleg nem hasznosított hulladék racionális és hatékony energetikai célokra történő felhasználását, figyelemmel az erdők fokozott védelmére, szakszerű kezelésükre, valamint az erdők állapotának javítására.”

A Lázár-féle manőver mögött (mint egyébként a frakcióvezető további egyéni kezdeményezései mögött) sokan magát Orbán Viktort sejtették, akinek kettős célja lehetett. Egyrészt a szolgáltatók extraprofitjának a megsarcolását akarta elérni, másrészt azt, hogy a gázárak 2010 decemberi fixálása után a kormány az áram- és távhőárak terén is a lakosságnak kedvező lépésekkel állhasson elő.

Beterjesztő	Módosító	Ebből elfogadva
Koszorús László (Fidesz)	1	1
Balczó Zoltán (Jobbik)	1	0
Bencsik János (Fidesz)	22	22
Tóbiás József (MSZP), Szabó Imre (MSZP)	1	0
Polics József (Fidesz)	1	0
Jávor Benedek (LMP)	3	0
Dr. Szekeres Imre (MSZP), Simon Gábor (MSZP), Dr. Józsa István (MSZP)	22	2
Gazdasági és informatikai bizottság	9	9
Összesen	60	34
Beterjesztő	Kapcsolódó módosító	Ebből elfogadva
Dr. Józsa István (MSZP), Dr. Szekeres Imre (MSZP)	2	1
Jávor Benedek (LMP)	1	0
Román István (Fidesz)	10	10
Összesen	13	11
Beterjesztő	Zárószavazás előtti módosító	Ebből elfogadva
Dr. Fónagy János (Fidesz), Dr. Völner Pál (Fidesz)	1	1
Kormány (nemzeti fejlesztési miniszter)	3	3
Összesen	4	4

4. táblázat 2011. évi XXIX. törvényhez kapcsolódó módosító javaslatok

Az energiapolitikai belharcot maga a kormányfő próbálta meg elsimítani a 2011. február 9-11. közötti siófoki Fidesz-KDNP közös frakcióülésen, ahol az energetika témaköre mellett számos belső feszültség is felszínre került. Végül is Lázár János, s valószínű az „ötletgazda” Orbán Viktor is letett az energetikai csomag ilyen irányú módosításáról, főként miután számításba vette, hogy éppen a távhőárak drasztikus emelkedésével is járhat a javaslat keresztülvitele – persze mindebben fontos szerepe volt a Fidesz erős polgármestereinek (különösen Kósa Lajosnak), akik felhívták a kormányfő figyelmét a kockázatokra.

Az ütköző érdekek és javaslatok rámutattak arra, hogy a kormány energiapolitikája korántsem kiérlelt²⁶, sőt az Orbán-kormány (ahogyan elődei is) fontos politikai eszköznek tekintik az „energiafegyvert”.

2.8. Salátatörvények rendszere: az energetikai tárgyú törvények módosításáról szóló 2011. évi XXIX. törvény

A törvényjavaslat a magyar törvényhozás legrosszabb hagyományait folytatja, a törvény az úgynevezett „salátatörvények” családjába tartozik – ahogy azt az elnevezése is jelzi. Nem világos, hogy miért volt szükséges a Bánya-, a Villamosenergia, a Földgáz-, a távhőszolgáltatási, valamint az Atomtörvény, illetve néhány egyéb törvény egyidejű módosítása. Nagy valószínűséggel ezek külön-külön is módosíthatóak lettek volna. Nem kell rosszindulatúnak lennünk ahhoz, hogy az időzítést, és a módszert a válság/külön adókkal hozzuk összefüggésbe, míg a „saláta” jelleget a helyenként kifejezetten erőteljes – sőt egyes esetekben durvának minősíthető – lépések elleplezésének tudjuk be. Laikus, és/vagy hétköznapi ember számára a törvény gyakorlatilag teljességgel értelmezhetetlen. Egyértelműen szavazógép pozitív javaslatról van szó – szinte bizonyos, hogy a képviselőknek fogalmuk sem volt arról, mit szavaznak meg. A törvény szelleme alapvetően egyfajta fogyasztó barát, fogyasztó védő szemléletet tükröz; a jelek szerint az állam a szolgáltató – fogyasztó kapcsolatban a

²⁶ Bencsik János például kritikus Facebook-bejegyzéssel utasította vissza a Lázár-féle törekvéseket, egyenesen elfogadhatatlannak és szakmaiatlannak nevezve azokat. <http://www.origo.hu/itthon/20110213-orban-intesere-lett-tuzszunet-az-energiaugyi-belharcban-1.html>

gyengébbnek látszó fogyasztó oldalára. Nem szabad elhallgatni, hogy a törvényjavaslat rendkívül jól illeszkedik a központi, az állami hatalmat megerősítő intézkedések, törvények sorába.

A távhőszolgáltatásról szóló törvényen apró, tulajdonképpen jelentéktelen módosításokat hajtottak végre. A Bányatörvény változtatásai alapvetően a CO₂ „eltárolásáról” szólnak – az ehhez szükséges intézkedéseket hozza meg, és vezeti végig a javaslat. A Villamosenergia törvényben rengeteg mindent pontosítanak, újra definiálnak. A módosítások zöme alapfogalmakat, alapelemeket is érint. Helyenként újra rajzolják a piaci szereplők viszonyait, valamint nagyobb súllyal emelik be a megújuló energiákat – a javaslat hivatkozik is a Nemzeti Cselekvési Terv megújuló energiákkal foglalkozó egyes részeire. A kiserőművek helyzete is jelentősen változik majd a jövőben, amely lépés valószínűleg összefügg a zöld energiák helyzetének megváltozásával, megváltoztatásával. Szükséges kiemelni a következő betoldást: *„A felhasználók biztonságos és zavartalan villamosenergia-ellátása kiemelt közérdek.”*

Összességében megállapítható, hogy a Villamosenergia törvény módosításai nem jelentenek veszélyt/hátrányt a szolgáltatókra. A legtöbb, legnagyobb, s egyben legkomolyabb változtatásokat a Gáztörvényen hajtáná végre a javaslat. Több módosítás is rendkívül szigorú, sőt talán túlzó is. (A Vámtörvény módosítása egyértelműen a gáz piaci szereplők miatt történik – még hozzá negatív módon az üzleti titkok védelmét erodálva.) Joggal merül fel az, hogy a törvényjavaslatot készítő egyértelműen felismerték, hogy a szolgáltatók, nem csupán áremeléssel tudják kompenzálni a korábbi állami intézkedések, döntések miatt csökkenő profitjukat, hanem színvonalcsökkentéssel, át- illetve, kiszervezéssel, szervezeti átalakítással, valamint egyéb módszerekkel is. A megatörvény ezeket a lépéseket idejekorán meg kívánja akadályozni: gyakorlatilag nullára redukálja az „ügyeskedés, trükközés” terét, egy sor piac, és fogyasztóvédelmi intézkedést hoz, illetve megerősít korábbiakat.

A törvény a vállalkozások minden területén, minden részegységben teljesen pontos könyvelést vár el, a kerétkészítést a legszigorúbban tiltja, a részegységek vezetőitől teljes felelősséget követel meg.

A komplex vállalatok részegységeit gyakorlatilag teljesen különállóként kezelné az új törvény – még az üzleti titkok szempontjából is. Az állami felügyelet tovább erősödik majd, az Magyar Energia Hivatal – amely nem mellesleg kormányhivatallá válik –, valamint a területet felügyelő miniszter hatásköre is tovább bővül. Fontos észrevenni, hogy az árak alakulásába az állam közvetlenül is beleszólhat majd, és szükséges kiemelni a 10 éves fejlesztési terv intézményét is, amelyet az államnak jóvá kell hagynia, és alakulását folyamatosan monitorozhatja majd. Mindezen lépések mellett a piacon meglévő versenyt tovább kívánja élezni a törvény, minden versenycsökkentő, versenyt torzító lépés ellen fel kíván lépni, azt meg akarja torolni. A szabályozás pozitív vonása, hogy felkészülni látszik a várható nemzetközi csővezetékrendszerek megépítéseinek hatására²⁷; ugyanakkor további negatív jelenség – a magyar gáz piac függőségi viszonyrendszerét ismerve –, hogy az EU-n kívüli 3. országok esetleges terjeszkedését, erősödését sötét szemüvegen keresztül szemléli, így várhatóan az orosz partnereink nem tetszésüknek fognak hangot adni.

A törvény a Gáztörvényt érintő legalábbis erőteljesnek mondható állami szabályozása arra enged következtetni, hogy 1. a „gázlobbi” nem volt elég hatékony, vagy 2. a kormányzat eltökélt szándéka a piac erőviszonyainak átalakítása, esetleg 3. a gáz szektor, és a kormányzat között korábbi események miatt meglehetősen rossz a viszony. Lehetséges ezen okok különböző súlyú egyidejű megléte is. A többi szektor tulajdonképpen tisztességes szabályozása arra enged következtetni, hogy 1. a gáz szektor valamiért „nagyon kihúzta a gyufát” a kormányzatnál, vagy 2. a többieknek sikerült alku kötniük. Bármelyik legyen is a valódi indoka a szigorú szabályozásnak, a következménye ugyanaz: párbeszédet kell kezdeményeznie a gáz szektornak a kormányzattal, egy enyhébb szabályozás érdekében.

²⁷ Ezen projektek vázlatos leírását, valamint várható kockázatait lásd a Mellékletben.

2.g. Összegzés: az Orbán-kormány energiajogának karaktere

A második Orbán-kormány energetikai jogalkotásáról összességben a következőket állapíthatjuk meg:

- A kormány előszeretettel alkalmazza azt az általános technikát, hogy fontos törvényjavaslatokat **egyéni képviselők terjesztenek** be;
- Ezzel **ki lehet kerülni** az államigazgatási és a szakmai **egyeztési** kötelezettségeket;
- Mindez azt eredményezte, hogy az Orbán-kormány első egy évében elfogadott **9 jelentős energetikai tárgyú törvény közül 4 egyéni képviselői indítvány nyomán született meg** (fontos látni, hogy másik három törvény nemzetközi szerződés volt, így ott nem volt különösebben fontos az előterjesztő szerepe, így mindösszesen 2 esetben vállalt a kormány előterjesztést);
- Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy a második Orbán-kormány mentes lenne az energiapolitikai feszültségektől: ezt éppen a kormány által felvállalt, az energetikai tárgyú törvények módosításáról szóló 2011. évi XXIX. törvény körüli viták mutatták meg;
- A második Orbán-kormány azt a megoldást választotta, hogy deklaráltan nem írja át az energetika sarokkövét jelentő jogszabályokat, vagyis nem alkot nevében és számában is új kódexeket (legalábbis egyelőre), hanem **jelentős törvénymódosításokkal** operál;
- Mindez azt eredményezte, hogy a 9 energetika törvény valójában szinte az egész energetika területén kifejtette a hatását, hiszen összességében 21-féle törvény került módosításra;
- Ez a bujtatott kódexátírás persze azt eredményezte, hogy komolyabb **szakmai-politikai viták nélkül alakult át a jogrendszer**;
- Ennek persze a kormányzat számára is meg van a büjtje: egyrészt mert **nem jelennek meg a fontos szakmai, civil javaslatok** a jogszabályok előkészítésénél (lévén, hogy a legtöbb esetben nincs ilyen előkészítés); másrészt pedig a belső viták elfojtása azt eredményezi, hogy az **éledező szakmai-politikai konfliktusok** (pl. Lázár-Bencsik vita) kibeszéletlenek maradnak, s a tágabb energetikai szakma csupán a partvonalról figyeli a megkötött alkukat;

- A „magánosokra bízott jogalkotás” mellett fontos faktora az orbáni energiapolitikának és energiajognak, hogy az **ellenfél javaslatait sem integrálja a jogszabályokba** (a 2011-es energetikai megapakk esetén mindössze 3 ellenzéki javaslatot fogadott el a parlament a 30 benyújtott javaslatból, többségükről pedig nem is szavaztak egyáltalán);
- Végezetül a fenti jogalkotási technika, eljárás mód, jogalkotói attitűd mind-mind azt támasztja alá, **hogy a kormány az energetika területét állami monopóliumnak tekinti, ahol sem politikai, sem szakmai ellenvéleményeket nem szívesen hallgat meg.**

3. AZ ORBÁN-KORMÁNY ENERGIAPOLITIKÁJA

3.1. Bevezetés

A következőkben a hazai energiapolitikának a soros elnökség kapcsán előálló kihívásai, feladatai mellett, 4 jelentős energetikai témakörrel foglalkozunk: Új Széchenyi Terv, Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve, Nemzeti Energiastratégia 2030 és a Paksi Atomerőmű.

A 2010-ben felállt új kormányzat döntéshozatalával már a kezdetekkor nyilvánvalóvá tette, hogy az energiapolitika kiemelt figyelmet kap az elkövetkező ciklusban. A minisztériumi rendszer átalakítása, a ciklusváltásuktól nem idegen zsákmányszerzés időszaka egyértelműsítette, hogy Orbán Viktor a **hazai energetikai vállalatokra alapozva kívánja megteremteni új vezetési rendszerének fundamentumát**. Mind a kommunikációban, mind a deklarált célrendszerben is magas prioritást kapott az energetikai szektorral kapcsolatos változtatások minél rapidabb kivitelezése. Az első Orbán-kormányra is jellemző államosítási akarat (vö. állami Mol-tulajdon) a második ciklusra még markánsabban jelent meg, annak forgatókönyve pedig magas fokú hasonlóságot mutat a kétezres évek eleji putyini energetikai nacionalizációjával (ezzel részletesen a „Kutatási irányok, javaslatok” rész foglalkozik). A prioritások meghatározásánál további érdekes szándék vezérelte a kormányzatot, mégpedig az előző kormányok által elindított energetikai piaci liberalizáció megállítása, illetve annak helyenként való visszafordítása vált kiemelten fontossá. Egyben több tendencia is arra mutat, hogy a második Orbán-kormány **éles határvonalat kíván alkotni az energetikában, mégpedig a piaci szereplők és az állami szektor között, utóbbit nyíltan támogatva, ezzel is tovább erodálva az európai politikában is fellelhető egyértelmű irány eredményeit, mely éppen ennek a határvonalnak átjárhatóságán munkálkodik**. Az állami hatalom megszilárdításának fő eszköze az MVM Zrt., melyet fontosságban a Mol Nyrt. követ. Az MVM révén a hazai belső villamos áram piacot kívánja kontrollálni a kormányzat, mely a jövőben kiegészülhet a földgázpiaccal is, amennyiben az MVM földgáz-kereskedői engedélye ezt a célt szolgálná. Utóbbi esetében (ahol az E.ON Földgáz Trade Zrt. kivásárlása sem elképzelhetetlen) az MVM olyan súlyú szereplővé válhat a közép-kelet-európai áram- és gázpiacon, mellyel komoly

befolyást építhet ki és gyakorolhat a kormányzat. Vélhetően eme célt is szolgálják az MVM környező országokban kiváltott földgázkereskedői engedélyei. A Mol Szurgutnyeftyegaz részvényeinek kivásárlásával pedig egyre közelebb kerül a kormányzat az „ orosz-modellhez”, amennyiben a jövőben a mostani egyharmados részvényhányadát akár 50%-ra növeli, ezzel megszerezve a kontrollt Közép-Európa egyik legeredményesebb olajvállalatában.

Az állam versus piac ellentét mellett viszont olyan tendenciák láthatóak, melyek túlmutatnak az egyszerű hatalomkoncentráción, és mély, strukturális reformok akaratát sejtetik. A Villamostörvény és Gáztörvény gyökeres módosítása, a KÁT-rendszer teljes átalakítása jól indikálják, hogy a kormányzat részben felismerte azt, hogy a következő ciklusok központi eleme lesz az ellátásbiztonság és az energiapolitika. Így ezekkel a döntésekkel is kívánják bizonyítani, hogy előremutató és progresszív alkotó munka folyik az energetika területén, egyben „sztárszektorrá” avanszálva azt, az aggasztó mértékben paralizált párhuzamos szektorokkal (gazdasági, bankszektor) szembeállítva azt, amolyan kormányzati sikerkommunikáció központi elemévé emelve a stratégiai ágazatot.

Ám az energetikai szektor ciklusideje nem illeszkedik a kormányzati ciklusok időintervallumához, és ez a jövőben komoly gondokat okozhat, akár csak a kommunikáció területén. Egyelőre megállapítható, hogy a rapid átalakítási folyamat legalább annyi kárt okozhat, amennyi előnnyel jár, ráadásul az energetikai rövidtáv, mely minimum 3-5 év még a gyorsan felskálázható megújulóknál is, egyáltalán nem indokol ennyire gyors ütemű, alacsony (vagy zéró) érdekaggregációjú reformfolyamatot. Így ezzel a problémával párhuzamosan megjelennek a folyamatokkal egyenes arányban csökkenő érdekegyeztetés és transzparencia problémaköreinek kérdései is.

Az érdekegyeztetés alacsony lángon tartása sosem volt idegen a Fidesz-kormányoktól, s mivel széles körben vizsgált terület, így ezzel a problémakörrel nem foglalkozunk behatóan. **A transzparencia kérdésköre viszont egyre aggasztóbb mértékben jelenik meg, akár a hétköznapi energetikai kommunikáció során is.** Eklatáns példája az MVM Zrt. és a Paksi

Atomerőmű Zrt. összefonódásai, és rejtett működési mechanizmusa. Miután az Energiastratégiából egyértelműen kitűnik, hogy a kormány nagymértékben számol a nukleáris energiával a jövőben is, ezért ez a terület várhatóan nagyobb összeütközéseket fog okozni a civil szervezetek, az atomerőmű és a kormányzat között. Ennek a területnek az átláthatósága már csak azért is esszenciális fontosságú, mert arányaiban is hatalmas összegeket diszponál láthatatlanul a (mindenkori) kormányzat, és a jövő energetikai megberuházásainak jelentős része is ebben a szektorban valósulnak meg. A terület korrupciós analízise is elengedhetetlen, mely nagymértékben kapcsolódik a transzparencia vizsgálathoz.

Összegezve megállapítható, hogy a második Orbán-kormány elsődleges prioritású szektora az energetika, és a policy-alkotás során az energiapolitika kiemelt figyelmet kap. Az is nyilvánvaló, hogy a kormányzat a gazdasági-pénzügyi háttérét nagyrészt erre az iparágra kívánja alapozni, így elengedhetetlen annak mindenkori vizsgálata, frissítése és az új elemek feltérképezése.

3.2. A hazai energiapolitika és a soros elnökség

3.2.1. Az elnökség célkitűzései

A kormány a kommunikációja szerint a jövőben elkötelezett a megújuló energiaforrások terjedésének ösztönzése iránt, és az atomenergia is fontos eleme a magyar energiaellátási rendszernek. Magyarország töltötte be 2011 első felében az Európai Unió soros elnökének tisztét. Fellegi Tamás tárca miniszter többször is nyilatkozta, hogy az elnökség alatt Magyarország kiemelt figyelmet kíván fordítani az energetikai kérdéseknek. Ennek tükrében kívánja majd betervezni a nukleáris hulladékok kezelését, illetve a kimerült fűtőelemek kezelését szabályozó irányelvet. A magyar soros elnökség alatt is kiemelt prioritásként kívánta kezelni az egységes európai energiainfrastruktúra kialakítását támogató kezdeményezéseket, a fenntartható fejlődés és energiatakarékosság előmozdítására irányuló törekvéseket, valamint a fogyasztókkal és a fogyasztói jogvédelemmel kapcsolatos tennivalókat. A magyar elnökség legfontosabb feladata volt a belga elnökség által megkezdett koordinációs tevékenység folytatása. Az Energia Infrastruktúra Csomagban számos magyar projekt is támogatást kapott, ezért a

magyar elnökségi feladatok között kiemelt helyen szerepelt a csomagban foglalt feladatok előrehaladásának figyelemmel kísérése, támogatása is. Erre az időszakra volt várható a 2006-ban elfogadott Energiahatékonysági Cselekvési Terv megvalósulásának félidei felülvizsgálata is. A magyar elnökség feladata volt a belga elnökség ideje alatt elkezdődő energiapiacokra vonatkozó felügyelet átláthatóságára vonatkozó jogszabály-tervezet első olvasatának tanácsi lezárását eredményező politikai megállapodás elfogadása, elfogadtatása.

3.2.2. Célok megvalósulása

A soros EU elnökségi tisztt, melyet hazánk töltött be, nem csak általánosságban mondható kudarcnak, hanem specifikusan a szakpolitikai kérdések tekintetében is. A fentiekben vázolt célok – még általános voltuk ellenére is – csak részben teljesültek. A nukleáris célok teljesülésébe nagyrészt a márciusi japán földrengés, és az utána bekövetkező fukusimai atomkatasztrófa szolgált közbe, melyeket felülírt az azonnali célzott biztonsági felülvizsgálatok menedzselése. Ám a további célok teljesülése a zéróhoz konvergál, sem a megfogalmazott infrastrukturális kérdésekben nem sikerült megvalósítani a kitűzött célt, sem a cselekvési tervek felülvizsgálata nem zajlott le. Ám a „technikai” jellegű pontokon túl nem sikerült maradandót alkotni az összeurópai energetikai stratégia területén sem, hacsak a június 8-án aláírásra kerülő Nabucco-szerződést nem tekintjük annak. Emellett hiányzik a III. Energiacsomag EU-orosz fél közötti egyeztetések folytatásának módszere és az esetleges új magyar-orosz gázszerződés nyelbe ütése, többek közt. Összességében a magyar soros EU-elnökség leginkább a reaktivitásáról lesz emlékezetes energetikai területen, semmint a progresszív voltáról.

3.3. Új Széchenyi Terv

Az Új Széchenyi Terv (főbb pontjait lásd a *Mellékletben*) előnye, hogy egy világos koncepciót fogalmaz meg arról, Magyarországnak milyen irányokba lehet és érdemes fejlődnie. A fejlődés kulcsa a gazdasági önállóság, az állam és a piaci szereplők közötti kapcsolat alapján. A kormány kiválasztotta azokat a területeket, amelyeken a lehetséges előrelépés útját látja. Az Új Széchenyi Terv egyik fő prioritása az egymillió adózó munkahely megteremtésére irányul. Egyelőre nem látszik realizálódni ez a cél, mert 2011 áprilisában a

férfiak körében 11,3%-os, a nők körében 11,0%-os volt a munkanélküliségi ráta, összességében pedig 11%-os volt, és középtávon sem látszanak a fundamentumok, melyek ebben pozitív elmozdulást okozhatnak.

Az Új Széchenyi Terv kifejezi a kormánynak azt a törekvését, hogy az államot (a kormányt) állítsa középpontba az állam-piac viszonyban. Ennek keretében az állam támogatást nyújt a vállalkozóknak, és igyekszik kiegyenlíteni a kis- és középvállalkozók versenyhátrányát. Az Új Széchenyi Tervből kiolvasható gazdaságpolitika egy erős állammal számol, amelyik nem csupán a jó kormányzás és a jó gazdaság feltételeit teremti meg, hanem egyúttal iránymutató szerepet is játszik a gazdaságpolitikában, és bizonyos alapvető, a közösség számára fontos értékek képviselőjére törekszik. Vélhetően továbbra is ez a kormányzati szerepfelfogás jellemzi majd a második Orbán-kormányt. A megújuló energiaforrások ösztönzése minden országban terhet ró a kormányra, így nem számít kivételesnek, hogy az Új Széchenyi Terv szintén az államnak juttat primátust, ám az állam szerepfelfogása tekintetében a mozgástér intervalluma merőben különbözik a külföldön tapasztaltaktól.

Az ÚSzT konkrét vívmányként számol a geotermikus energia elterjedésével. A geotermikus energiával kapcsolatban még problematikus a visszasajtolás technológiája, amelyik jelenleg még gazdaságosság szempontjából nehezen megoldható problémát jelent. A visszasajtolás nem megfelelő tervezés esetén a kút vagy a kőzetréteg károsodásához vezethet, ahogyan arra az 1980-as években Franciaországban volt példa. A geotermikus energia viszont Magyarországon viszonylag nagy mennyiségben rendelkezésre álló megújuló energiát képvisel. Hasonló kockázatot jelent a mezőgazdaságra a biomassza és a biogáz is, amennyiben az Energiastratégiában foglalt célszámokat vesszük alapul, mind emisszió, mind ökológiai lábnyom tekintetében.

A gyógyturizmus az egyik sikerágazatnak ígérkezik. Az osztrák-magyar határon eddig is létezett a „fogturizmusnak” nevezett jelenség, amelyre alapozva fejleszhető a gyógyturizmus. Azonban az orvosok külföldre vándorlásának folyamata könnyen megakaszthatja a folyamatot. Ebből a szempontból a kormány, illetve az egészségügyi tárca és a rezidensszövetség közötti konfliktus kifejezetten károkat okozhat.

Magyarország gyógyfürdői az országhatáron túl is híresek, ezért várhatóan az állam a gyógyturizmusban éri el a legnagyobb gazdasági sikert (kérdés, hogy ennek mekkora lesz a súlya a mixben). 2011. május 25-én a Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt 100 millió Ft-ot irányzott elő a történelmi fürdők felújítására, ami kedvező lehet a gyógyturizmus számára, ám korántsem jelent befolyásoló nagyságrendet.

Az ÚSzT összességében megpróbálja összehangba hozni az állam gazdaságpolitikai törekvéseit az energiapolitikájával, illetve a kettőt összehangolni. Ám javarészt részterületekkel foglalkozik, és a főbb stratégiákkal nehezen összeegyeztethetően. Ennek a tervzetnek a szintjén az energetikával leginkább mint munkahelyteremtő ágazattal foglalkozik.

3.4. Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve²⁸

3.4.1. Előkészítési folyamat

Az eredetileg kitűzött határidő, 2010. június 30-a helyett 2010 novemberére készült el a Nemzeti Cselekvési Terv. A Terv kidolgozása azért csúszott, mert a szaktárca össze kívánta azt kötni az új energiastratégia kidolgozásával, valamint szükségesnek találta a prioritások átstrukturálását.²⁹

A Terv véglegesítését széles körű konzultáció előzte meg. A konzultáció első fázisára 2010 szeptemberében került sor, 25 szakmai, civil és zöldszervezet részvételével. Szeptember 17-én került sor a tervzet megvitatására, mind a 25 szervezet bevonásával. Az Új Széchenyi Terv, Új Nemzeti Cselekvési Terv című tanácskozáson vita alakult ki a Nemzeti Cselekvési Terv megvalósíthatóságáról, az előirányzott céldátumok realizálhatóságáról. Az alapvető irányokban a különböző szereplők egyetértettek a szaktárca, illetve a kormányzat álláspontjával. A minisztérium közleménye szerint a szervezetek képviselői kifogásolták a magyarországi

²⁸<http://www.kormany.hu/hu/nemzeti-fejlesztesi-miniszterium/hirek/elkeszult-a-megujulo-energia-magyarorszag-megujulo-energia-hasznositasi-cselekvesi-terve-2010-2020-cimu-kiadvany>

²⁹NFM. A kormány hamarosan küldi Brüsszelbe a megújuló energia cselekvési tervet. 2010. október 5. <http://www.alternativenergia.hu/nfm-a-kormany-hamarosan-kuldi-brusszelbe-a-megujulo-energia-cselekvesi-tervet/24080>. 2011. június 10.

bürokráciát, amelyik hátráltatja a fogyasztóbarát ellátás kialakítását.³⁰

Olajos Péter, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium energia- és klímaügyekért felelős helyettes államtitkára a kifogásokra reagálva kifejtette, hogy a Nemzeti Cselekvési Tervben az irányokat fogalmazták meg, mert, mind mondta, a technológiai fejlődés gyorsasága miatt nem lehet mindenre felkészülni. A helyettes államtitkár kiemelte azt is, hogy a magyar piac mérete miatt a megújuló energiaforrások hazai gyártóinak regionális léptékben kell gondolkodniuk, és meg kell találniuk a megújuló energiaforrások regionális értékesítésének a lehetőségeit. Beszámolt arról is, hogy a lignitvagyon kihasználását lehetővé tevő szén-dioxid-megkötési eljárás kísérleti projektjéről egyeztetések folynak.³¹ Az egyeztetésen felvetett bírálatok hatására a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium elvégezte a Cselekvési Terv pontosítását.

2010 októberében komoly bírálatok hangzottak el a megújuló energiaforrások széleskörű használatát népszerűsíteni kívánó Magyar Megújuló Energia Szövetség (MMESZ) részéről is. Balogh László, az MMESZ elnöke októberben felhívta a kormány figyelmét arra, hogy az uniós elvárások szerint Magyarországnak megújuló energiaforrásokból kell fedeznie a végtermék-energia 13%-át. Az MMESZ bírálta a kormányt amiatt, hogy az új tervben a biomassza kevés támogatást kapott. Így kritizálták, hogy 340-ről 100 megawatttra kívánják csökkenteni a biomasszával történő villamosenergia-termelés arányát. Az MMESZ ismertette, hogy a kormány parlagon heverteti azokat a területeket, amelyek biomassza alapanyagául szolgáló haszonnövények hasznosítására is alkalmasak lehetnek, és nem veszi figyelembe az új technológia munkahelyteremtő hatását.³²

³⁰ Minisztériumi munkaanyag készül az áram kötelező átvételéről. 2010. 09. 18.

<http://profitline.hu/hircentrum/hir/191636/Minisztériumi-munkaanyag-keszul-az-aram-kotelezo-atvetelerol/kereso>. 2011. június 12.

³¹ Megújuló energia: november végéig kész a cselekvési terv. http://nol.hu/gazdasag/megujulo_energia_november_vegeig_ksz_a_cselekvesi_terv. 2011. június 10.

³² Megújuló Cselekvési Terv: Mi lesz a biomasszával? 2010. október 25.

http://agraraszektor.hu/hir/182/megujulo_cselekvesi_terv_mi_le_sz_a_biomasszaval.html. 2011. június 10.

2010. december 2-án Bencsik János és Olajos Péter államtitkárok az Országos Környezetvédelmi Tanács ülésén mutatták be a Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Tervének társadalmi egyeztetésre bocsátott változatát. Hangsúlyozták, hogy a Tervben kijelölt irányokat szakmai és civil szervezetekkel történő egyeztetés előzte meg.³³

A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium 2010. december 11-én kezdte meg a Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terv társadalmi egyeztetését. Az észrevételeket 2010. december 16-áig küldhették el a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium részére.³⁴ A konzultáción szakmai szervezetek képviselői is kifejtették a véleményüket, mint a Magyar Épületgépészek Szövetségének alelnöke, a Magyar Geotermális Egyesület alelnöke, a Magyar Bioetanol Szövetség alelnöke és a MOL képviselője.³⁵

A szakmai szereplők egyetértettek a kijelölt irányokban, de kifogásoltak néhány részletet a tervezetben. Így Kaszab István, a Magyar Bioetanol Szövetség alelnöke bírálta, hogy a tervezet elmozdult a biodízel irányába. A MOL képviselője felhívta a figyelmet arra, hogy még nem lehet megállapítani, melyik energiaforrás fog a fosszilis üzemanyagok helyébe lépni, ezért nem szerencsés, ha a kormány több területen próbál eredményt produkálni.³⁶ Varga Pál, a Magyar Épületgépészek Szövetségének alelnöke örömet fejezte ki a napenergia-ipar fejlesztésével kapcsolatban, és betartható célkitűzésnek nevezte a napkollektorok számának gyarapítását.³⁷

³³ Bemutatták Magyarország Nemzeti Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Tervének társadalmi egyeztetésre kerülő tervezetét. 2010. 12. 02.

<http://www.kormany.hu/hu/nemzeti-fejlesztési-minisztérium/klima-es-energiaugyi-allamtitkarsag/hirek/bemutattak-magyarorszag-nemzeti-megujulo-energia-hasznositasi-cselekvési-tervenek-tarsadalmi-egyeztetesre-kerulo-tervezetet>. 2011. június 12.

³⁴ A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium megkezdte Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terv társadalmi egyeztetését. 2010. december 11.

<http://www.kormany.hu/hu/nemzeti-fejlesztési-minisztérium/klima-es-energiaugyi-allamtitkarsag/hirek/a-nemzeti-fejlesztési-minisztérium-megkezdte-magyarorszag-megujulo-energia-hasznositasi-cselekvési-tervenek-tarsadalmi-egyezteteset>. 2011. június 12.

³⁵ Itt az újabb 29 pontos terv – részletek! 2010. december 17.

<http://www.stop.hu/articles/article.php?id=793204>. 2011. június 11.

³⁶ Uo. 2011. június 12.

³⁷ Uo. 2011. június 12.

Az egyes szereplők álláspontja élesen különbözött bizonyos területeken: a Természetvédők Szövetsége éppenséggel hangsúlyozta, hogy nem a bioetanol részarányának növekedésére, hanem csökkentésére kell törekedni. Ahogyan kifejtette, a bioetanol hatásai nem ismertek, ezért célszerű lenne a nap- és szélenergia fejlesztésére fordítani ezeket az összegeket.³⁸

A Magyar Természetvédők Szövetsége 2011. június 8-án egy, a Nemzeti Energiastratégiához készített szakmai anyagban örömet fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a jövőbeli magyar energiastratégia mértéktartó a biomassza és bioetanol alkalmazásával kapcsolatban. A szakmai anyag irreálisnak tekinti a multifunkcionális mezőgazdaság megteremtését. Ismertetik azt is, hogy az EU – számukra példaértékű módon – felülvizsgálja az agroüzemanyagok célszámait, valamint javasolják az atomenergia leépítését 2030-ra.³⁹

Bencsik János, a Nemzeti Erőforrások Minisztériumának energiaügyi államtitkára egy 2011. január 17-iki honlap-bejegyzése szerint⁴⁰ a Cselekvési Terv kidolgozásakor már világos volt, hogy Magyarország a bioenergetika területén rendelkezik tartalékokkal. A Cselekvési Terv megszületését megelőző társadalmi vita során Bencsik János államtitkár kifejtette az adminisztráció egyszerűsítésének a szükségességét.⁴¹

Komoly viták előzték meg a Cselekvési Terv finanszírozási oldalának meghatározását, elsősorban a bankoknak – a válság hatására – a korábbinál óvatosabb hitelpolitikájára hivatkozva.⁴²

2011 márciusában újabb konferenciára került sor, amelyen a kormányzati, szakmai és civil résztvevők egyetértettek abban, hogy van reális lehetőség a megújuló energiaforrások támogatásában. Zsoldos István, a MOL Nyrt.

vezető közgazdásza azonban máshová helyezte a hangsúlyt: „*Nem technológiákat, a napenergiát, földgázt, vagy bioetanol, hanem célokat – CO₂ kibocsátás-csökkentést, vagy energiahatékonyságot – kell támogatni. És e mögé kell konkrét lépéseket állítani, például a kutatás-fejlesztést támogatni.*” Németh Miklós, az OTP Bank ügyvezető igazgatója három területen (szél, biomassza, geotermikus energia) látott lehetőséget a kitörésre.⁴³ Ugyanezen a konferencián a résztvevők megismerkedhettek az első magyar megújuló projekt tanulságaival. A Dél-Nyírségi bioenergia projekt Szakolynon jött létre, 15 milliárdos beruházás eredményeként.⁴⁴

A Megújuló Cselekvési Tervben foglaltak nem nyerték el minden társadalmi szereplő tetszését. Kiss Gábor, a NÁD MPS-H Kft. elnöke nyílt levélben bírálta a kormányt, mert nem kapott helyet a kormány energiapolitikai tervei között a nyolc milliárd eurós befektetéssel elindítandó energianád-program, amelyik – Kiss Gábor állítása szerint – a Magyar Tudományos Akadémia és a Műszaki Egyetem illetékeseinek a támogatását is bírja. A Vidékfejlesztési Minisztérium államtitkára, Illés Zoltán szerint korábban, 2010. július 28-án történt egyeztetés az érintettekkel az energianád-program ügyében.⁴⁵ Ez felhívja a figyelmet arra, hogy a kormánynak a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos programja széles körű kritika tárgyát képezheti a jövőben is. Az előkészítési folyamat ennek a stratégiának az esetén igen kiterjedt volt, mind az egyeztetések, mind a megfogalmazott változtatások implementálása terén. Ennek vélhetően egyik oka, hogy a szeptemberben egyeztetésre bocsátott anyag nagyrészt vállalhatatlan volt az EU felé, sok ponton nem teljesítette a minimális elvárásokat sem.

3.4.2. A tervezet elemzése

A Megújuló Cselekvési Terv (Terv) a megújuló energiaforrásoknak az energiaellátásban való növekvő részesedését nem csupán az uniós kötelezettségvállalásból fakadó szükségszerűségként, hanem Magyarország számára lehetőségként, a nemzetgazdaság fordulataként értékeli. A Terv kifejti, hogy az olcsó

³⁸ Fókuszban a bioenergetika - lezárult az NCST társadalmi vitája. 2010. december 20.

http://www.gazpiac.hu/cikkek/Fokuszban_a_bioenergetika_lezarult_az_NCST_tarsadalmi_vitaja_2010-12-20-10-34-00. 2011. június 12.

³⁹ http://www.mtvsh.hu/van_kiut_az_energiafuggosegbol. 2011. június 12.

⁴⁰ http://bencsikjanos.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=2016&Itemid=1

⁴¹ http://bencsikjanos.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=2016&Itemid=1. 2011. június 10.

⁴² Uo. 2011. június 10.

⁴³ Bencsik János: Több tízezer új munkahely költséghatékonyan. 2011. 03. 24. <http://hetivalasz.hu/uzlet/az-energiapolitika-szamos-lehetoseget-hordoz-magaban-36439/>. 2011. június 12.

⁴⁴ Uo. 2011. június 12.

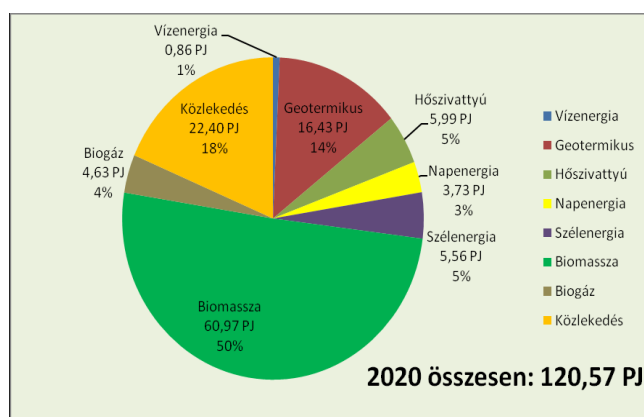
⁴⁵ Megint nyílt levelet kapott Orbán. 2011. június 1.

http://hvg.hu/itthon/20110601_nyilt_level_orbannak. 2011. június 11.

energiahordozókra épülő gazdaság végével az emberiségnek új megoldásokat kell találnia az energiaellátás biztosítására. A hagyományos energiaforrások kimerülése kihívás elé állítja a magyar gazdaságot, de megoldást jelenthet egy olyan alternatív gazdasági modell kialakítása, amelyik a Magyarországon rendelkezésre álló energiaforrások (víz, nap, szél, biogén alapú energiahordozók) felhasználására alapoz. A Terv megnevezi azokat a szektorokat, amelyek az új gazdasági modell alapjai lehetnek: az új zöld iparágak fejlesztését, a zöldipari innovációt és a kutatás-fejlesztést, egyúttal hangsúlyozza, hogy az alternatív energiaforrások keresése összhangban van Magyarország és az EU energiapolitikájának legfontosabb céljaival.

A megújuló energiaforrások gazdasági szerepének növekedése hozzájárulhat a gazdaság fejlődéséhez. A felvezetés optimista hangvételű: Magyarország kedvező környezeti adottságokkal rendelkezik az uniós közös joganyaggal és hosszú távú stratégiai célkitűzésekkel összhangban álló energiapolitikai fordulat végrehajtásához, amelynek eredményeként hosszú távon, a belső forrásokra támaszkodva, és az importból származó hátrányokat leküzdve biztosítható az ország biztonságos, kiegyensúlyozott energiaellátása.

A Terv felsorolja azokat a megújuló energiaforrásokat, amelyeken a zöldgazdaság fejlesztése alapul. Azonban több nehézség és kockázat is felmerül az említett megújuló energiahordozókkal kapcsolatban, melyeket a későbbiekben részletezünk.

9. ábra. Az energiamix várható összetétele 2020-ra (forrás: Megújuló Cselekvési Terv)

A Terv által előirányzott cél, hogy a zöldgazdaság legalább 150-200 ezer, a megújuló energiatermelésben 70 ezer új munkahely teremtésével járulhat hozzá a foglalkoztatottság növeléséhez. Az energiaipar azonban jellemzően alacsony munkaigényű ágazat, és a Magyarországon optimálisan felhasználható zöld energiaforrások többsége (biogén alapú üzemanyagok előállítás, szél, nap, geotermikus energia) nem igényli nagy tömegben szakképzetlen munkaerő alkalmazását. A megújuló energiaforrások előállítás nem járulna hozzá nagymértékben a munkanélküliség arányának csökkenéséhez, különös tekintettel arra, hogy a Terv a megújuló energiaforrások előállításának a kis és közepes termelőegységekben való koncentrálásában gondolkodik. A kis és közepes termelőegységek azonban nem igénylik nagyszámú munkaerő felvételét, így a biomassa és a bioüzemanyagok előállítás nem jelent tényleges megoldást a nagyfokú vidéki munkanélküliségre, és nem járul hozzá jelentős mértékben a kormány által célként kitűzött egymillió új munkahely létrehozásához. Ráadásul a biomassa és biogáz alapanyagául szolgáló haszonnövények termesztését erősen befolyásolja a klímaváltozás, illetve backup hatásként jelentkezik ezen haszonnövények biodiverzitásra és termőföld-minőségre gyakorolt hatása is.

A Terv azt vizionálja, hogy a biomassa-előállítás ösztönzése következtében a mezőgazdaság energiatermelő ágazattá válhat. Ez a törekvés azonban nem feltétlenül áll összhangban a mezőgazdasági termelők szaktudásával és a finanszírozhatósággal. A biomassa előállítás első helyen szerepel, noha az OECD 2007-es tanulmánya (Richard Doornbosch – Ronald Steenlik: *Biofuels: Is the Cure worse than the Disease?*) figyelmeztetett a bioüzemanyagok előállításával járó élelmiszer-termelési kockázatokra. A termőterületek szűkülése megnehezíti az élelmiszertermelés feltételét. A bioüzemanyag alapanyagául szolgáló növények termesztése, a folyamat alacsony munkaerőigénye következtében, nem járulna hozzá nagyobb mértékben a vidéki munkanélküliség csökkentéséhez, mint a jelenlegi, hagyományos élelmiszer-termelésen alapuló mezőgazdasági termelés. A Terv a kockázatokra tekintettel elsősorban olyan területeknek a biomassa-előállításba való bevonását ajánlja, amelyeknek a mezőgazdasági haszna csekély (árterek, homokos területek).

További problémát jelent, hogy a repce- és napraforgó-termelés nem fedezi a biodízel előállításához szükséges mennyiséget, így ennek a mezőgazdasági terményállománynak a biztosítása csak importból biztosítható, tehát kiadással jár. Magyarország teljes egészében behozatalra szorul a biodízel alapanyagából, a repceből, és az ország a napraforgótermés egyharmadát szintén importból fedezi.

A Terv előírja a vízierőművek elterjesztését. Magyarország környezeti adottságai azonban nem kedveznek a vízi energiatermelés kiaknázásának. A Terv maga is szól arról, hogy újabb vízlépcsők, duzzasztóművek létrehozásának a lehetőségét nem vizsgálta.

A Terv sokféle megújuló energiával számol, amelyek hozzájárulhatnak a zöldgazdaság fejlődéséhez, de súlyoz a különböző energiahordozók között. A vízierőmű esetén a vízenergia előállítása nem nagy volumenű komplex rendszerek (duzzasztók) révén történik majd, hanem a már meglévő duzzasztókba építendő törpe vízierőművek segítségével. A Terv – a reális környezeti hatásokkal, az árvízvédelmi, vízvédelmi és természetvédelmi szempontokkal számolva – elsősorban a helyi energiaellátás vízierőmű általi termelésében gondolkodik. A szélenergiát a Terv bizonytalan tényezőként kezeli.

A kiindulópont a szélenergia esetében is az, hogy elsősorban a helyi közösségek energiaellátását szolgálja. A nagyobb szélenergia parkok mellett a Terv a kisebb szélkerekek, törpeturbinák elterjesztésében is gondolkodik. A geotermikus energia esetében, akár csak a vízenergia kapcsán, felmerülnek a természetvédelmi, vízvédelmi megfontolások. A visszasajtolás technológiája esetén felhívja a figyelmet a környezeti kockázatokra.

A Terv jövőképe optimista a napenergiával kapcsolatban, tekintetbe véve a napsütéses órák számát. A hőforrás esetében a korlátozó tényezők között elsősorban a finanszírozás problémájával számol. A biomassza és a bioüzemanyagok tekintetében hangsúlyozza a kiváló agro-ökológiai adottságokat. A bioüzemanyag elterjedésének és széles körű alkalmazásának elsősorban technológiai, műszaki akadálya van. Ugyanakkor különös módon nem említi meg, hogy a biogén alapú üzemanyagok rendkívül károsak lehetnek az élelemtermelés-alapú mezőgazdaságra, ahogyan arra a 2000-es évek végén a globális élelmiszerválság kapcsán a Világbank jelentése is rávilágított, mely szerint a bioüzemanyagok

előállítására 75%-os globális árszintnövekedést idézett 2002 óta. Az élelemtermelés céljából megművelt területek szűkülése potenciális kockázati tényező lehet Magyarországon is, és kiélezheti a kormányzat és az agrár-lobbi konfliktusát.

A fenti tények alapján a Terv konklúziója, miszerint az alternatív energiahordozók csak korlátozottan versenyképesek a fosszilis energiahordozókkal, megállja a helyét. A Terv a megújuló energiaforrások hazai elterjesztése kapcsán azok állami dotációjában gondolkodik, vagyis az állam gazdasági szerepének újragondolása olvasható ki a szövegből, szűken, az energiatermelés területén. A kormány az állam és a piac kapcsolatrendszerében egyértelműen az államnak kíván primátust nyújtani, de ehhez hozzátehetjük, hogy a megújuló energiaforrások – tőkeigényes beruházások lévén – egyetlen országban sem nélkülözhetik az állami támogatást, ám az állami támogatásnak nem kellene egyenlőnek lennie az állam monopolizáló törekvéseivel. Az állami támogatás felöleli a közvetlen termelési támogatást, a beruházási támogatást, a kamattámogatást (állami pénzüzetek által nyújtott hitelek) és zöld finanszírozást, a közvetett termelési ösztönzést (kedvezmények tarifák, kötelező bekeverési arányok, adókedvezmények).

Megállapítható, hogy a Terv által előírt komplex támogatási rendszer összekapcsolódhat a jelenlegi kormány azon, a korábbi időszak politikájához képest megváltozott, intervencionista állam-felfogásával, amely szerint a végrehajtó hatalom irányító szerepet játszik a gazdaságban, és amely szerint a piac önmagában, a kormány támogatása nélkül nem képes fordulat végrehajtására.

Négy meghatározó cselekvési pillért jelöl ki a Terv. Az első pillért a Támogatási intézkedések, programok jelentik (ebbe a körbe tartozik a hazai finanszírozás, EU-s társfinanszírozás). Egyéb piaci ösztönzőkkel is számol (zöldgazdaság-fejlesztés, kutatás-fejlesztés, zöldáram átvételének alakítása). Természetesen nélkülözhetetlen a zöldgazdaság és a megújuló energiaforrások alkalmazásának kereteit kijelölő átfogó jogi szabályozás (fenntartható energiagazdálkodási törvény, megújuló energia törvény, engedélyezési eljárások egyszerűsítése, térségi energetikai programok kialakítása). Bár egyértelműen a kormányt állítja a zöld gazdaság megalkotásának

középpontjába, a társadalomnak is fontos szerepet szán. A negyedik pillér ezért a társadalmi intézkedéseket foglalja össze (foglalkoztatás, országos és regionális képzés). Ezen kívül a Tervből kiderül, hogy a kormányzat széles körű konzultációt folytatott különböző gazdasági szereplőkkel, köztük a GKI Energiakutató és Energiatanácsadó Kft.-vel, az Energiaklubbal, a Greenpeace Magyarországgal, a Magyar Tudományos Akadémiával és a Magyar Megújuló Energia Szövetséggel.

A Terv alapos, minden részletre kiterjedő jogi szabályozást irányoz elő. Ennek során részletesen elemzi az adminisztrációs, környezetvédelmi jogi környezetet. Szabályozza a területrendezési engedélyek, valamint a bányahatósági, környezetvédelmi, illetve építésügyi összefüggő engedélyek kiadását. Részletes, alapos szabályozását nyújtja a különböző megújuló energiaforrások alkalmazásán alapuló erőművek és technológiák (hőerőmű, vízerőmű, szél erőmű telep, felszín alatti vizek igénybevétele, felszíni vizet áteresztő létesítmény) szabályozásának, és világosan felvázolja az engedélyező szervek hierarchiáját.

Emellett előírja egy kistérségi és települési zöldgazdaság-fejlesztési szaktanácsadói hálózat kialakítását, amelyik a lokális igények és a kormányzati törekvések összeegyeztetését szolgálja. Figyelemreméltó az a szándék, hogy elősegítse a megújuló energiaforrásokkal, a zöldgazdaság fejlesztésével kapcsolatos oktatási és képzési tevékenységet.

A Terv világosan bemutatja a pályázati feltételeket: külön fejezet foglalkozik az energiahatékonysággal az építőipar területén. 2011-ben az Új Széchenyi Terv átfogó épületenergetikai program tervezését célozza, az ezekhez kapcsolódó, az épületek megújuló energia hasznosítására vonatkozó nemzeti stratégiákat is részletesen ismerteti. Ennek keretében szabályozza a napelemek és a napkollektorok felszerelésének körülményeit.

Az országos szintű megújuló energiaforrások kapcsán a kormány prioritásai között szerepel a kohézió megteremtése, illetve megerősítése, és a helyi önkormányzatok gazdasági szerepének megszilárdítása. A koncepció nagyrészt azon a felfogáson alapult, hogy a vidéki kistérségeknek saját forrásból kell biztosítaniuk a saját energiaigényük egy részét.

A Terv ambiciózus törekvéseket fogalmaz meg a lakásépítéssel kapcsolatban: egyebek között évente átlagosan 50 ezer hagyományos építésű, 30 ezer panel otthon felújítását tervezi. Előremutató intézkedéseket fogalmaz meg a megújuló energiaforrások elterjedésének humán-erőforrás igényével kapcsolatban. Nem csupán egy energetikai szaktanácsadói hálózat, hanem egy szakmai adatbázison alapuló online platform megvalósítását, információs kampányok indítását is eltervezték. Ezek a tervezett intézkedések arra utalnak, hogy a kormány tudatosan törekszik arra, hogy a helyi önkormányzatokat és a helyi társadalmat bevonja a zöldgazdaság előkészítésébe. A kormány nagy hangsúlyt kíván helyezni az információátadásra, a környezettudatosság értékének az elterjesztésére, a megújuló energiaforrások alkalmazásának népszerűsítésére.

3.4.3. Összegzés

A Terv konklúziója, hogy Magyarország kiváló környezeti adottságai következtében jó eséllyel ruházhat be a zöldgazdaságba. A zöldgazdaságban a következő tíz évben 150-200 ezer, ezen belül a megújuló energiaforrásokra alapozott energiatermelésben létrehozandó 70 ezer munkahely esélyét nagyban csökkenti a tény, hogy az energiatermelés az egyik legkevésbé munkaigényes ágazat, másrészt viszont olyan speciális szaktudást igényel, amelyik aligha fér össze a szerzők azon elképzelésével, hogy a vidéki energiatermelés felszívja a képzetlen munkanélkülieket.

Rövid és középtávon nagyobb eséllyel kecsegtet a szemléletváltást elősegítő programok, kampányok kormányzati támogatása. Ugyancsak pozitívan értékelhető az energiahatékonyságra és a diverzifikált energiaellátás megteremtésére való törekvés, amelyik egyik prioritása a jelenlegi kormánynak. A Terv lényeges elemét képezi a környezettudatossággal és fenntarthatósággal kapcsolatos oktatási programok, kampányok indítása, valamint az energetikai szaktanácsadói hálózat létrehozása. Ezek az intézkedések nélkülözhetetlenek a társadalomnak a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos ismeretének bővítéséhez.

Ám a legnagyobb probléma a 16. oldalon található: „... *jelen Cselekvési Terv nem ír elő konkrét közfeladatot*”, csupán érint párat, megnevezés nélkül. A Tervre általánosan jellemző, hogy a hatástanulmányok és számítások kivételével nem

tartalmaz konkrétumokat, egzakt határidőket, és felületesen kezeli az egyes részterületek problematikáját.

További hiátus, hogy évi 3% GDP bővüléssel számol a tervezet, nincsenek vész- vagy alternatív forgatókönyvek, amely hatalmas hiányosság. BAU és referencia forgatókönyvek mintájára (vagy még nagyobb mértékben) kellene becsléseket és modelleket készíteni. A jelenleginél nagyságrendekkel részletesebb és pontosabb számítás szükséges ezen a területen, mivel központi része a fejlesztési programnak.

3.5. Nemzeti Energiastratégia 2030⁴⁶

3.5.1. Előkészítési folyamat

Az egyeztetések 2011. január elején kezdődtek, mikor is Bencsik János klíma- és energiaügyért felelős államtitkár az Energiapolitika 2000 Társulat egyik rendezvényére látogatott, ahol ismertette az előzetesen már körvonalazódott stratégiát⁴⁷. Ezt követően kezdődhetek meg a tényleges egyeztetési folyamatok és szakmai viták a megoldás lehetséges eszközeiről. Az Energiastratégia készítésének kezdetei tükrözték a minisztériumok közötti, eredetileg kialakított, sok kérdőjellel terhelt munkamegosztás (ahogy arról volt szó az 1. fejezetben) esetlegességeit. 2010 nyár végén a két, energetikában érintett minisztérium (NFM és NGM) egyszerre kezdett el dolgozni a stratégián, egymástól látszólag nem függetlenül, mégis két külön, eltérően felépített folyamatban. Mindkét esetben bevontak szakértőket, szervezeteket, részben ugyanazokat. A két minisztérium között a háttérben feltehetően folytatott (a korábbi, az energetikában addig is érintett gazdasági, illetve a területen tapasztalatlanak számító pénzügyi minisztérium szakemberei között) hatásköri harc 2010 októberében dőlt el. Bekövetkezett a struktúra véglegesítése, azaz az NGM-ből teljes egészében az NFM-be került az energetika, a stratégia alkotásában pedig az NFM által kezdett folyamat érvényesült.

Természetesen a Nemzeti Energiastratégia 2030 társadalmi és tudományos egyeztetéseire több lépcsőben került sor. Elsőként a szakmai fórumok

azok, ahol a főbb irányvonalak megtárgyalásra kerültek, s itt szakértői és civil szervezetek egyaránt részt vehettek. Ez után a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium előzetes társadalmi konzultációjaként civil és társadalmi csoportok bevonásával tárgyalták végig a legfőbb témaköröket. Harmadik lépcsőként következhetett a széles körű társadalmi egyeztetés⁴⁸, melyet a tárca hirdetett meg. A konzultáció lezárulta, s az eredmények mérlegelése után következhet a törvények, intézkedések megfogalmazása, s prezentálása az Országgyűlés előtt. S csak az Országgyűlés határozatát követően kezdődhetnek meg azok a lépések, melyek során lehetőség van a tényleges cselekvési terv kidolgozására, s a tényleges részletes intézkedések majd ebben fognak jelentkezni.

Márciusban megkezdődtek az egyeztető tárgyalások a sokat emlegetett KÁT-rendszer (kötelező átvételi rendszer) átalakításáról, melyet a fejlődés és az előrelépés egyik legfőbb korlátjának vélték a szolgáltatók. „*A kát-ot eredetileg a megújuló energiát használó szél- és napenergia-, valamint biomassza-erőművek támogatására hozták létre, később azonban többségbe kerültek a rendszeren belül az úgynevezett kapcsolt (vagyis áramot és hőt egyszerre előállító) termelők*”⁴⁹. Jelenleg viszont az Energiastratégia hatékony véghezviteléhez szükséges a KÁT módosítása, melynek értelmében az 50 MW felett termelő erőművek bevételről esnek el. Így olyan termelők maradhatnak ki a támogatásból, mint a Budapesti Erőmű, vagy a Debreceni Hőszolgáltató Zrt., mely cégek vezetői jelen voltak a NFM által szervezett március 29-i eseményen. Az imént említett két cég jelentősen kivette a részét abból, hogy egyelőre még mindig nincs pontosan kidolgozva a KÁT módosításának programja, hisz az ebben a formájában piaci és egyéb érdekekbe ütközik.

Bencsik tájékoztatója után egy másik jelentős lépés az Energia Dialógus elnevezésű konferencián történt, ahol immáron részletesen ismertette a kormány által előzetesen kidolgozott programot – a konferencián Fellegi Tamás miniszter távolléte miatt a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumot

⁴⁶<http://www.kormany.hu/download/3/58/30000/ESTRAT2030%2020110513.pdf>

⁴⁷ <http://www.enpol2000.hu/?q=node/462>
<http://www.tranzitonline.eu/cikkek/veglegesites-elott-magyarorszag-hosszu-tavu-energiapolitikai-strategiaja-az-energiastrategia-2030-dokumentum>

⁴⁸ <http://www.fidesz.hu/index.php?Cikk=162516>

⁴⁹ <http://www.origo.hu/uzletinegyed/hirek/20110607-energiapiac-kat-rendszer-atalakitasa-aram-es-tavhoarak-valtozasa.html>

képviselő – Kovács Pál helyettes államtitkár⁵⁰. Az Energia Dialógus című rendezvényt egyébként a Shell Hungary Zrt., és a Regionális Energiagazdasági Kutatóközpont (REKK) szervezte, s eredeti célja szerint a széndioxid kibocsátás volt a fő téma. A Shell Hungary Zrt. képviselőin kívül megjelent Jeremy Bentham, a Shell International Business Environment alelnöke, és Philip Lowe, az Európai Bizottság energiaügyekért felelős főigazgatója⁵¹.

A Paksi Atomerőmű tervezett bővítése, s az energiastratégia erre irányuló passzusai miatt egyeztetés kezdődött meg a francia AREVA vállalattal, akik szívesen vállalnák az újabb reaktor(ok) építését. A tárgyalások olyan előrehaladott állapotba kerültek, hogy a létesítési tendert akár már 2012 év elején kiírhatják. Az AREVA-n kívül szintén pályázna az építtetésre az orosz AtomenergoProekt, az amerikai Westinghouse Electric Company és a német-francia Framatome-Siemens⁵² (Utóbbi azóta bejelentette, hogy kiszáll az atomenergetikából). A szakmai- és civil fórumokon való egyeztetések után történt meg a Nemzeti Energiastratégia 2030 című dokumentum összeállítása, mely fejléce szerint sem a kormány, sem pedig a minisztérium álláspontját nem tükrözi, mindösszesen egy egyeztetési anyagról van szó.

Az előzőekhez képest jelentős újdonságot jelentett az egyeztetések nyomán elkészült energiastratégia mellett annak gazdasági és környezeti hatástanulmánya is, mely az újítások, bővítések előnye mellett a lehetséges élettani, társadalmi, környezeti, piaci hátulütőket hivatott felfedni. A két hatástanulmány jól mutatja a kormány és a minisztérium egyeztetési szándékának komolyságát, hiszen nem kíván fontos információkat eltitkolni az érintettek elől, s meg van az igénye arra, hogy saját maga is tisztában legyen az esetlegesen felmerülő problémákkal. E dokumentumok kiadása után, május 13-án megkezdődött a széles körű társadalmi egyeztetés. A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium június 12-éig⁵³ várta a javaslatokat.⁵⁴

⁵⁰ <http://www.ujszachenyiterv.info/2011/04/harmas-celt-kell-szolgaltatnia-az-energiastrategianak/>

⁵¹ http://mkk.szie.hu/files/2011/03/energy_dialogue.pdf

⁵² http://ffek.hu/blog/hetesi_zsolt/paks_bovitese_lehetseges_e_pitok_lehetseges_modulok

⁵³ <http://www.kormany.hu/hu/nemzeti-fejlesztési-minisztérium/hirek/a-nemzeti-fejlesztési-minisztérium-megkezdte-az-uj-energiastrategia-egyeztetset>

Összegezve a Nemzeti Energiastratégia elkészítési folyamata rendkívül rapid, az egyeztetések messze nem olyan széleskörűek, mint a NMCsT esetében voltak, többek közt azért is, mert deklaráltan egy vitaanyagról van egyelőre szó, mely elfogadás után is szinte az összes pontján alakítható marad, és direkt közfeladatot egyelőre nem ír elő.

3.5.2. Az Energiastratégia prioritásai

Az Energiastratégia nem tükrözi a kormány és a minisztérium álláspontját, de olyan prioritásokat fogalmaz meg, amelyek megegyeznek a Megújuló Cselekvési Tervben foglaltakkal. Az Energiastratégia nagy hangsúlyt helyez az energiabiztonságra, az energiaforrások diverzifikálására, a gazdasági fejlődés és a környezeti fenntarthatóság összehangolására. A cél – a Megújuló Cselekvési Tervvel összhangban, illetve azzal kiegészülve – a fosszilis energiahordozók részarányának csökkentése, valamint Magyarország ellátásbiztonságának növelése, az energiaforrások diverzifikálásán, a megújuló energiaforrások és az alternatív energetikai import támogatásán keresztül.

Az Energiastratégia leszögezi a magyar energiapolitika sarokpontjait: az energiatakarékosságot, a decentralizáltan, valamint hazai forrásból, hazai termelőegységekből származó megújuló energiát, az európai energetikai struktúrához való integrálódást, valamint az atomenergiát, amelyre közlekedési rendszerek épülnének, és a multifunkcionális mezőgazdaságot. Az Energiastratégia egy sokoldalú, több talapzaton álló energiaellátás megalakítását emeli a céljai közé.

A dokumentum fogyasztóbarát, fogyasztóvédő jelleget próbál tükrözni. Az energiabiztonság és energiahatékonyság prioritását nem önállóan, hanem más szakpolitikákkal és szektorokkal (mezőgazdaság, foglalkoztatáspolitikákkal, lakásépítés, kommunális politika, közszéppolitika) összekapcsolódva értelmezi. Az energiahatékonyság például nem szakítható el a magyarországi lakásállomány felújításának szükségességétől. A téli energiafelhasználás mértéke következtében a dokumentum szükségesnek ítél egy épület-szigetelési és

⁵⁴ Az Energiastratégia 2011. július közepén került a kormány elé, s várhatóan az ősszel tárgyalja meg és fogadja el a parlament.

hatékonyság-javítási programot. Ahogyan a dokumentum kifejti, a hőszigetelési probléma hosszú távú megoldása csak a mélyfelújítástól várható. Ahogyan jelen tanulmány bevezetőjében is olvasható, nem szerepel az energiahatékonysági törekvések közt az áramfogyasztás szignifikáns csökkentésére tett kísérlet.

A dokumentum nagy hangsúlyt helyez az atomenergiának a hazai ellátási szerkezetben a jelenleginél nagyobb részesedésére. A tervezet értelmében az atomenergia súlya is növekedni fog 2030-ig. Az Energiastratégia prioritásai között említi a közintézmények energiahatékonyságának javítását, a fűtési rendszerek és berendezések minőségének javítását, valamint – meglehetősen képlékeny módon – a zöld városgazdálkodást. Mint a későbbiekben kiderül, a zöld városgazdálkodás elsősorban a lakásállomány energiatakarékosságának növelését, megújuló energiaforrásokon alapuló fűtési rendszerek kialakítását, illetve a közösségi közlekedés támogatását, valamint alternatív üzemanyagok (bioüzemanyagok, hidrogén) felhasználásának ösztönzését jelenti. A fosszilis energiahordozók kiváltásával kapcsolatban a tervezet prioritásként jelöli meg a közlekedési rendszer átalakítását, a fenntarthatóság és az energiahatékonyság igényeinek megfelelően (a nagyvárosi közösségi közlekedés fejlesztése, a vasúti közlekedés szerepének növelése a személy- és áruszállításban, a villamos-energia és hidrogén meghajtású gépkocsik).

Az Energiastratégia nagyratörő, egyelőre képlékenynek tűnő céljai közé tartozik, hogy Budapest előrelépést tegyen az elektromos és hidrogénhajtás területén. A kormányzat egyre nagyobb szerepet játszik az európai gazdaság- és energiapolitikában, ez összhangban áll a jelenlegi kormány gazdaságpolitikai elképzeléseivel (hazai kis- és közepes vállalkozások támogatása, intervencionista gazdaságpolitika, amelyik a termelésen, nem pedig a spekulatív pénzügyi tevékenységeken alapul).

A stratégia egyik vitatott eleme, hogy a szerzők hasznosnak tekintenék az olaj- és gázszektorban az állami befolyásolást, úgy, ahogyan az MVM Zrt-ben és a Paksi Atomerőműben jelen van. Az Energiastratégia célként megjelöli az MVM Zrt. új jogosítványokkal való ellátását, valamint egy meghatározó hányad vásárlását egy piaci cégben. Az Energiastratégia kiemeli, hogy az energiapolitika területén az állam (kormányzat) és

a piac kapcsolatrendszerében az állam primátust élvez a piaccal szemben. Az állam intervenció, szabályozó tevékenységét a dokumentum az alábbiakban foglalja össze:

- a jogi, pénzügyi, gazdasági és biztonságpolitikai feltételek koherenciájának biztosítása;
- a jogszabályi anomáliák megszüntetése, a megújuló energiafelhasználást indokolatlanul hátráltató jogszabályok megszüntetése;
- az egymásra épülő engedélyek helyett párhuzamos, egymásra épülő folyamatok kialakítása;
- fogyasztóbarát és befektetést ösztönző intézményrendszer kialakítása;
- háttérintézmények feladatkörének bővítése;
- egy energiagazdász hálózat megyei és fővárosi rendszerének létrehozása;
- környezettudatossággal és fenntarthatósággal kapcsolatos képzések, kampányok szervezése, lebonyolítása;
- kedvezmények (pl. adókedvezmény) révén a megújuló energiaforrások támogatása;
- külpolitikai prioritások meghatározása (közép- és kelet-európai energetikai együttműködés).

Az Energiastratégia az energiaellátás diverzifikálását célozza. Ha nem is jelentős mértékben, de a dokumentum szerepet szán ebben a rendszerben a hagyományos szén-alapú energiahordozóknak (feketekőszén, barnakőszén, lignit), amelyeknek előnye, hogy hazai forrásból biztosíthatóak, továbbá, hogy valószínűleg a képzetlen munkaerő foglalkoztatásával kitermelésük hozzájárulna a kormányzat által meghirdetett egymillió új munkahely egy részének létrehozásához. Az Energiastratégia szerint a Magyarországon lévő szénvagyon indokolhatná az eddigieknél intenzívebb kitermelést is. A lignit hazai kitermelésének az EU hazai klímapolitikai elvei szabnak korlátot. A dokumentum nem tekinti a hazai szénvagyont a lehetséges energiahordozók lényeges elemének, de egy biztonsági tartalékot lát benne.

A makói földgázvagyont viszont a fennálló technológiai nehézségek miatt nem tartja kiaknázzható forrásnak. Kérdéses a hazai uránvagyon kitermelésének gazdaságossága is. Összességében megállapítható, hogy Magyarország a jelenlegi műszaki, adminisztrációs és anyagi feltételek mellett nem számíthat a hagyományos energiahordozók nagy mennyiségben történő kitermelésére.

Az Energiastratégia kiemelten foglalkozik a nukleáris energiával, amit – szemben a szén-dioxid kibocsátó energiatermelési rendszerekkel – környezetbarát, továbbá – a stressz teszt fontosságának hangsúlyozása mellett – biztonságos energiának mutat be. Emellett a biogáznak és biomasszáknak, valamint a szén leválasztási és tárolási technológiáknak szán nagyobb szerepet a jövőben. Az Energiastratégia ugyanakkor nem foglalkozik azzal a hátránnyal, hogy az energiatermelés hagyományosan kevés munkaerő-igényű ágazat.

3.5.3. Energiapolitika és külpolitika – A kettős érdekrendszer

Magyarországnak egyszerre kell magára vállalnia – az EU tagjaként – az uniós direktívákat és szabályozásokat, valamint elmélyíteni és építeni kapcsolatát a közép- és kelet-európai régió államaival, valamint Oroszországgal, a legnagyobb hazai gázimportőrrel.

Az Energiastratégia az EU-val kapcsolatban három prioritást fogalmaz meg: részvételt az EU közös energiapolitikájának kialakításában, az akut energiakrízis helyzetek EU szolidaritás alapján történő kezelését, valamint a regionális/bilaterális kapcsolatok kezelését. Ez utóbbi a közép-európai regionális energiapiac kialakítása révén valósul meg.

Az Energiastratégia továbbra is azzal számol, hogy Oroszország a legfontosabb energetikai partner Magyarország számára, dacára annak, hogy a dokumentum más forrásokkal és csatornákkal is számol (osztrák-magyar interkonnektor, észak-déli földgáz és olaj folyosó, déli földgáz folyosó). A dokumentum azonban kiemeli, hogy jelenleg a magyar földgázellátást egyedül a Testvériség gázvezeték biztosítja, és az elmúlt évek orosz-ukrán gázvitái rámutattak az ellátás gyengeségeire. Rövidtávon a fogyasztás csökkentése, a takarékoság növelése jelenthet megoldást erre a kiszolgáltatottságra, emellett folytatni kell a több forrásból, alternatív úton végbemenő földgáz beszerzésének biztosítását.

A lehetséges beszerzési források között a dokumentum említi a türkménisztáni Sah Deniz II mező gázkészletét, amelynek kiaknázására a Nabucco vezetéken keresztül nyílik lehetőség, valamint a lengyel palagáz-készletet. A lengyel gázpala kitermelésével kapcsolatban a dokumentum számol a metánszivárgás által jelentett kockázattal, valamint az engedélyezési nehézséggel.

Az Energiastratégia utal arra, hogy a viseigrádi országok együttműködése az energiapolitika terén még nincsen kidolgozva és elmélyítve. A kapcsolatrendszer kiépítését indokolja, hogy ez a régió a tranzit térség az Unió és a fő importforrások között, ezért az együttműködés a régió országai között az uniós érdeket is szolgálja.

3.5.4. Összegzés

Az Energiastratégia az energiabiztonság növekedésében kiemelt szerepet szán a megújuló energiahordozóknak. A dokumentum azzal számol, hogy a megújuló energiahordozók aránya 7%-ról 20%-ra emelkedik, és ebben a prioritást elsősorban a biogáz és biomassza erőművek, valamint a geotermikus energia kapja. Azonban a dokumentum felhívja a figyelmet a lehetséges ökológiai hatásokra is.

Az Energiastratégia a nukleáris energiában látja a jövő Európájának egyik potenciális energiaforrását. A fukusimai atomerőmű-katasztrófáját követően azonban az EU több országában is felélénkült az atomenergia bírálata. A Merkel-kormány döntése, miszerint 2022-ig Németország felhagy az atomenergia-termeléssel, nagy vihart váltott ki mind a német ellenzék, mind a német energiavállalatok körében. A Merkel-kormány számára figyelmeztető jelként hatott a baden-württembergi választási fiaskó, hiszen a Zöldek – kiaknázva a fukusimai baleset után kialakult atomenergia-ellenes hangulatot – győzelmet aratott a tartományi választáson. Ez a fordulat készíthette a kancellárt a döntésre. Franciaország energiaellátásának nagy részét a hazai atomenergiából fedezi, más országok pedig most készülnek fokozottabb mértékben kiaknázni az atomenergiában rejlő lehetőségeket. A dokumentum szerint Magyarország szintén azoknak az országoknak a sorába tartozik, amelyek ráutaltak az atomenergiára.

A gázellátás diverzifikálása szempontjából kiemelkedőnek tarthatjuk a közép-európai energiapiac kialakítását, amelyik a környező közép- és kelet-európai országokkal való együttműködést alapozza meg. A reálpolitika keretében a dokumentum nem gondolkodik rövid és középtávon az orosz földgáz kikapcsolásában a hazai rendszer működtetéséből. Az új energiapolitikai stratégia a kormányzat szerepének növelését, egy új kormányzati energetikai intézmény- és eszközrendszer kialakítását kívánja meg.

A jelenlegi kormányzat gazdasági szerepfelfogása tükröződik abban, hogy a kormányzatnak tulajdoni részesedést kíván biztosítani a meghatározó ágazatokban. Az Energiastratégia kiemelten fontosnak tekinti a befektetőbarát jogszabályi környezet kialakítását, illetve egyszerűsítését.

A lakásépítés és -felújítás és a közlekedés területén új, innovatív gondolatokat tartalmaz a dokumentum, egyebek között a biomassza-, biogáz-, nap- és geotermális energia által működtetett, fűtött hálózatok kiépítésének a szükségességét. A megújuló energiahordozók költségtényezőivel azonban a dokumentum nem foglalkozik. A megújuló technológiák esetében a változtatások minőségigényessége kedvezőtlenül hat a fűtési rendszerek finanszírozhatóságára. Előrelépésként értékelhető az Energiastratégia célja, hogy a távhőszolgáltatás hatékonyságnövelését és a technikai modernizációt kívánja ösztönözni. Ugyancsak előremutatóként értékelhető a közlekedés terén a hatékonyabb közlekedési módok fejlesztése, a közösségi közlekedés támogatása.

Az Energiastratégia támogatja a multifunkcionális mezőgazdaság kialakítását. Felhívja a figyelmet arra a veszélyre, hogy a biomassza és bioüzemanyag alapjául szolgáló haszonnövények termelése veszélyt jelenthet az élelemtermelésre. A biomassza és a biogáz termelése vélhetően nem fog hozzájárulni a vidéki Magyarországon a munkanélküliség leküzdéséhez, mivel az ágazat nem munkaerő-igényes.

Az Energiastratégia nagy hangsúlyt fektet a lakossági környezettudatosságra, felvilágosításra. Ezt elősegítheti egy önkormányzati szintű tanácsadó rendszer. A közösségi közlekedés terén végrehajtott fordulat, valamint a bioüzemanyag, hidrogén és elektromos meghajtású közlekedési eszközök támogatása ösztönözheti a hazai kutatás-fejlesztést, megrendeléseket biztosíthat a hazai tudomány számára is.

A közösségi közlekedés hatékonyságának biztosítása hozzájárulna a Budapestre, illetve nagyvárosainkra nehezedő autóforgalom, valamint az ezzel járó zaj- és légszennyezés jelenlegi koncentrációjának csökkenéséhez. Kockázatot jelenthet azonban a hidrogén vízből történő előállítása, hiszen a mezőgazdasági érdekcsoportok potenciális kárvallottjai lennének a vízbázis üzemanyag célú alkalmazásának. Emellett nehézséget jelent, hogy a közösségi

közlekedés megújuló energiára való átállítása meglehetősen képlékeny körülmények függvénye. Hiszen először a villamos-energia előállításához szükséges biztos, környezetbarát és olcsó megújuló energiát kell megtalálni és előállítani, ez a törekvés pedig nem ígérkezik egyszerűnek.

Összességében megállapítható, hogy az Energiastratégia ugyan megjelöli az innováció és a továbblépés irányait, ám azokat iparági érdekek mentén helyezi prioritási sorrendbe. Hangsúlyozni kell továbbá, hogy nagy szerepet szán az energiahatékonyságnak is. A dokumentum 2050-re kivetített dilemmája – földgáz vagy nukleáris energia – arra utal, hogy a szerzők nem számolnak rövid és középtávon azzal, hogy Magyarország gazdasága akár az import földgázt képes nélkülözni, akár követhetné Németországot az atomenergiáról való lemondás terén. Az atomenergián kívül a megújuló energiaforrások vagy korlátozottan állnak rendelkezésre (víz, nap), vagy pedig a klímaváltozással járó hatások kockázatot jelentenek rájuk nézve (biomassza, bioüzemanyag). Ám ezek a megállapítások a jelenlegi környezeti hatástanulmánynál lényegesen részletesebb vizsgálatot kívánnak, hogy alátámaszthatóak is legyenek, ha csupán a nemzetközi trendeket vesszük figyelembe, akkor is.

3.6. Paksi Atomerőmű

A Nemzeti Energiastratégia deklarálja, hogy a Paksi Atomerőmű minimum kétblokkos bővítésével számol. Azon hatástanulmányok, melyek ennek szükségességét támasztanak alá, vagy titkosak, vagy csak olyan részleteik nyilvánosak, melyekből nem állapítható meg egyértelműen az atomerőművi blokkok valódi szükségessége. Ellenben a stratégia környezeti és gazdasági hatástanulmányai is számolnak olyan eshetőséggel, mikor a jelenlegi négy blokk bővítésére nem kerülne sor. Érdemes megvizsgálni, milyen alternatívák állnak a jövőben rendelkezésre ahhoz, hogy felelősen el lehessen dönteni, szükséges-e a nukleáris bővítés, mely lehetőségeket a következőben taglalunk, a teljesség igénye nélkül.

Elsősorban fontos rávilágítani a stratégiák inkoherenciájára. A kormányzat egyértelmű célja és irányvonala az energiatakarékosság növelése, ezzel szemben magas fokú villamosáram-igény növekedéssel számol 2030-ig. Ennek van reális esélye a következő húsz évben várható áramfogyasztási struktúra megváltozása miatt

(több elektromos berendezés, villanyautók, stb.), ám csak egy hőhasznosításra koncentráló energiatakarékosági program mellett, és nem egy mindkét fogyasztási ággal foglalkozó stratégia esetén. Ugyanis energiatakarékosági programot nem célszerű egy-egy fogyasztási rendszerre alkotni, hanem egy minden ágazatra koncentráló komplex megtakarítási szisztéma tudna működni a leghatékonyabban. Abban az esetben pedig, ha mind a hőfelhasználás, mind a villamos áram igény csökkenne (lakossági, közlekedési és ipari szinteken), akkor komolyan megkérdőjelezhető, hogy a mostani aránynál nagyobbra kell-e növelni a nukleáris energiatermelés arányát Magyarországon. Másodsorban a stratégiák megalkotásánál láthatóan hiányt szenved a rendszerszemlélet. A kizárólag belső piacra és igényekre koncentráló tervezési folyamat legnagyobb hiátusa a környező országok és a szűken vett régió mélyreható vizsgálata. Jelen helyzet szerint Csehország, Szlovákia, Bulgária, Ukrajna, Románia és Szlovénia tervezik bővíteni a nukleáris áramtermelő kapacitásukat, melyek túlnyomó része exportkapacitásként jelenne meg a regionális árampiacon/tőzsdén (pl. HUPX) a következő évtizedben. Ez azt jelentené, hogy a regionális árampiacon jelentős eladható exportmennyiség jelenne meg, mely a napi spot árakat jelentős mértékben lenyomhatná, ezzel Magyarország akár lényegesen kisebb beruházással, és olcsóbban tudná biztosítani az ellátását. A vezetékhálózat bővítése és felújítása, az elosztórendszer és az irányítási hálózat modernizálása, smart-grid kiépítése, tartalékkapacitás (pl. CCGT) üzembeállítása mind opcionálisan kisebb tőkeberuházást igényelnének, és lényegesen nagyobb rugalmasságot biztosítanának. Az import dependencia problémaköre fennmaradna, de a nukleáris bővítés esetén sem számolhatunk másképpen, mint üzemanyagimporttal, ugyanis a fűtőanyag ellátást nem tudjuk hazai forrásokból biztosítani.

Összegezve, a Paksi Atomerőmű tervezett blokkjainak alternatíváit a jelenlegi hatástanulmányoknál (gazdasági- és környezeti hatástanulmány, Energiastratégia) lényegesen mélyebb vizsgálatnak kellene alávetni, akár az említett szempontok alapján, akár más, eddig számba sem vett forráskönyvek szerint, mint (a teljesség igénye nélkül):

- a már említett csúcstechnológiájú, „okos” villamosenergia-hálózat kiépítése, és az ország energiaigényének jelenleginél nagyobb részét fedezve áramimportból;
- közlekedés dekarbonizációja során földgázüzem felé eltolni a prioritást a villamos hajtású járművek felől, mivel 2030-ig jelentős földgáz-felesleg jelenhet meg a világpiacon, ezzel jelenlegi szinten tartva az átlagárát, vagy csak elviselhető/gazdaságos mértékben drágulva addig.

A jövőbe tekintés mellett kiemelt fontosságú figyelembe venni, hogy a jelenlegi négy blokk üzemidő hosszabbítása eldöntött tény, így ennek civil kontrollja elsődleges prioritást kell élvezzen. Amennyiben mégsem valósul meg a paksi bővítés, abban az esetben is további minimum 10-12 évig működnek a meglévő blokkok. A Japánban történt fukusimai atomszerencsétlenség után a biztonsági kritériumok maradéktalan betartása és betartatása esszenciális, melynek eddigi hatósági szabályozása mellett feltétlen szükséges a civil szektor szervezeteinek időszakos felügyelete is. Ehhez a programhoz pedig szorosan kapcsolódhat egy jövőbeli korrupciós kutatás, melyet a „*Kutatási irányok, javaslatok*” című részben taglalunk.

3.7. Összegzés

A második Orbán-kormány fentiekben ismertetett stratégiái és elképzelései összességében nem tartalmaznak forradalmian új irányvonalakat, vagy képeznek valódi nóvumot az elmúlt kormányok irányvonalához mérten. Emellett a már többször is kiemelt stratégiák közötti inkoherenca tovább rontja azok megvalósíthatóságába vetett hitet.

Az általánosság szintjén kezelt dekarbonizáció, és a megújuló energiák előtérbe helyezésére letett voks mellett megállapítható, hogy a kormányzat leginkább aktuális lobbierdekek, és egyes energetikai iparági szereplőkhöz fűződő viszony mentén alakítja nem csak a rövid távú változtatásokat, hanem a hosszú távú stratégiákat is.

A kormányzat energiapolitikájának főbb irányvonalai az alábbi pontokban foglalhatóak össze:

- teljes körű állami kontroll (vagy felügyelet) bevezetése egy széles energetikai spektrumon;
- a főbb energetikai szereplőkre (állami, vagy részben állami tulajdonnal rendelkezők) való építkezés (részben orosz mintára);
- az elindított és részben teljesedett energiapiaci liberalizáció visszafordítása, egyes területeken (pl. energiátózsde) annak teljes megszüntetése;
- energetikára épülő munkahelyteremtés-program;
- a nukleáris energiatermelés abszolút mértékű támogatása;
- földgázalapú villamosenergia-termelés nagymértékű támogatása;
- a megújulókon belül a biomassza, és a bioüzemanyagok magas fokú támogatása;
- az energiaárak teljes hatósági kontrollja, szabadpiaci árverseny háttérbe szorítása;
- a hazai nyersanyagkészletek maximális kiaknázása, azokból bizonyos mértékű tartalékképzés (szén, urán, földgáz);
- a környező országok stratégiáinak alacsony fokú ismerete, hazai stratégiák zéró mértékű összeegyeztetése ezekkel (nemzetközi kitekintés szinte kizárólag a gáz interkonnektorokra történik);
- egy speciális energetikai „sziget-üzemmód” státusz elérésének szándéka (melynek realitása igen kicsiny), ahol Magyarország független energetikai szereplőként jelenik meg az európai piacon.

A kormányzat egy klasszikus protekcionista energiapolitikát kíván kiépíteni, ahol a paternalista állam magas fokú kontrollt gyakorol a piaci szereplők fölött, és túlnyomó részt 50% feletti állami tulajdonnal bíró energetikai szereplők kezébe adja a piaci kulcsszerepet. Ezzel erőteljesen szembemegy az európai trendekkel, és sokkal inkább egy keleti energiapolitikai filozófiát kísérel meg implementálni, javarészt orosz és kínai példákkal, figyelmen kívül hagyva a hatalmas fundamentális különbségeket, és Magyarország energetikai adottságait, a piaci realitást. Éppen ezért esszenciális, hogy a jövőben a civil szervezetek a piaci szereplők nagyobb kontrollt próbáljanak meg elérni a jelenleginél, lassítva, vagy megakasztva a jelenlegi trendet, mely alapvetően az energetikai biztonságra koncentrálna, a „cél szentesíti az eszközt” irányelv szerint.

4. KUTATÁSI IRÁNYOK, JAVASLATOK

Jelen tanulmány széleskörű merítése miatt (mely jellegéből adódik), a kormány energiapolitikájának csupán egyes részeivel tud behatóan és részletesen foglalkozni, így indokolt, hogy meghatározzuk az ebből következő kutatási irányokat és javaslatokat.

1. A második Orbán-kormány hatalmi centralizációjának komparatív kutatása, mely összehasonlítás alapja az Oroszországban 2000-2006 között lezajlott erőteljes államosítási hullám vizsgálata, különös tekintettel az energetikai szektorra; az ebből levonható következtetések alapján mennyiben prognosztizálható a jelenlegi magyar kormány jövőbeli energiapolitikája. A kutatási terv absztraktja megtalálható a függelékben.
2. Állam versus piac a magyar energiapolitikában, mely kutatás szorosan kapcsolható az 1-es pontban vázoltéhoz. Az állami szerep megerősödése a hazai energetikai szektorban, a regulátori oldal masszív centralizációja, a piaci szereplők szabad versenyének korlátozása a szabályozással és az állami energiamonopóliumok támogatásával. Mottó: helyes út-e a nacionalizáció, amennyiben az állam „rossz gazda”?
3. A jelenlegi kötelező átvételi rendszer (KÁT) új alapokra helyezése, külföldi példák iránymutatásai alapján. Egy összehasonlító, empirikus vizsgálat, mely a mostani (illetve tervezett) rendszer hiátusait kiküszöbölné (úgy, mint kapcsoltan termelők támogatása; hő- és áramtermelés alapú elválasztás; biomassza túlsúlya, stb.).
4. A Paksi Atomerőmű működési transzparenciájának növelésére teendő lépések, kapcsolati rendszerek feltérképezése, összefonódások kiemelése és a civil kontroll erősítése.
5. Jelenlegi energiaár-szabályozási modell vizsgálata Magyarországon, különös tekintettel a földgázár megállapításra. Transzparencia vizsgálat, külföldi modellekkel való komparatív elemzés, új, egyszerűsített alternatívák lefektetése.

FORRÁSOK

ENERGIACLUB (2010): *Diszfunkciók az állami energetika és energiajog területén*⁵⁵

HARGITAI Miklós: GENTLEMANUSOK – A Fónagy-Podolák tengely: nemzeti érdekek az energiapolitikában, Energia Kontroll Program, 2011. március 30.⁵⁶

Richard DOORNBOSCH – Ronald STEENBLIK (2007): *Biofuels: Is the Cure worse than the Disease?*⁵⁷

Új Széchenyi Terv⁵⁸

Nemzeti Energia Stratégia 2030⁵⁹

Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve⁶⁰

A Mellékletekben szereplő további táblázatok, adatok a saját kutatásunk részei.

⁵⁵http://energiakontrollprogram.hu/sites/default/files/ekp_tanulmany_diszfunkciok_o.pdf

⁵⁶http://energiakontrollprogram.hu/sites/default/files/gentlemanusok_a_fonagy_podolak_tengely.pdf

⁵⁷http://www.foeeurope.org/publications/2007/OECD_Biofuels_Cure_Worse_Than_Disease_Sept07.pdf

⁵⁸http://ujszeczenyiterv.gov.hu/download/32589/USZT_beliv_HU_vegl.pdf

⁵⁹<http://www.kormany.hu/download/3/58/30000/ESTRAT2030%2020110513.pdf>

⁶⁰http://www.kormany.hu/download/2/88/20000/NCsT_20110106_v%C3%Aggleges_201103.pdf

TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK⁶¹

1. ábra. A második Orbán-kormány felépítése az energetika szakterület szempontjából	6	1. táblázat A második Orbán-kormány alatt elfogadott energetikai törvények főbb jellemzői (2011 májusáig)	13
2. ábra A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium államtitkári struktúrája	7	2. táblázat. A második Orbán-kormány energetikai törvényalkotásának tematikája	14
3. ábra Az NGM államtitkári struktúrája	8	3. táblázat Az energetikai tárgyú törvények által módosított törvények	16
4. ábra. A módosítások hatása	10	4. táblázat 2011. évi XXIX. törvényhez kapcsolódó módosító javaslatok	19
5. ábra. Az előterjesztők megoszlása	15		
6. ábra. A legjelentősebb módosítók	15		
7. ábra A módosítások iránya	17		
8. ábra. A második Orbán-kormány legfontosabb energetikai törvényeinek megszületése	18		
9. ábra. Az energiamix várható összetétele 2020-ra (forrás: Megújuló Cselekvési Terv)	27		
10. ábra Az Új Széchenyi Terv által meghatározott kitörési pontok	49		
11. ábra Az Új Széchenyi Terv stratégiai területei	50		
12. ábra Az építésügyi program beágyazottsága, kapcsolódási pontjai a gazdaságfejlesztéshez	53		
13. ábra Az Új Széchenyi Terv vállalkozásfejlesztési célkitűzései	55		
14. ábra A foglalkoztatás növekedési ciklusa	59		
15. ábra Az Új Széchenyi Terv foglalkoztatáspolitikai célrendszere	59		
16. ábra Az Új Széchenyi Terv pályázati működése	60		

⁶¹ A tanulmány főszövegében és a mellékleteikben is megtalálható táblázatokat és ábrákat is megtaláljuk itt.

MELLÉKLETEK

A. A nemzeti fejlesztési miniszter energiapolitikai feladat- és hatásköre

212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről⁶²

89. § (1) A miniszter az energiapolitikáért való felelőssége körében előkészíti különösen

- a) a villamos energiáról,
- b) a földgázellátásról,
- c) a villamos energia és a földgáz határon keresztül történő szállításáról,
- d) az atomenergiáról,
- e) a távhőszolgáltatásról,
- f) a központi fűtésről és melegvízszolgáltatásról,
- g) a behozott kőolaj és kőolajtermékek biztonsági készletezéséről,
- h) a bioüzemanyagok és más megújuló üzemanyagok közlekedési célú felhasználásáról,
- i) a megújuló energiaforrások hő- és villamosenergia-termelési céllal történő felhasználásáról,
- j) az energiahatékonyság és energiatakarékosság fokozása érdekében teendő lépésekről
- k) szóló jogszabályokat, továbbá e tárgykörökben felhatalmazás alapján miniszteri rendeleteket ad ki.

(2) A miniszter az **energiapolitikáért való felelőssége** körében – ezzel összefüggésben **az energiasztratégiával és klímapolitikával, az energiahatékonysággal és energiatakarékossággal, a fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtésével, valamint a fenntartható energiagazdálkodással kapcsolatos feladatok ellátása** során –

- a) az EU kibocsátás kereskedelmi rendszerének vonatkozásában ellátja az üvegházhatású gázok európai kibocsátási egységeinek kiosztására, elszámolására, az emisszió-kereskedelmi rendszer működtetésére vonatkozó feladatokat, és gondoskodik azok végrehajtásáról,

- b) gondoskodik a közösségi jogszabályok és a Kiotói Jegyzőkönyv szerinti kibocsátási jogosultságok értékesítéséről, értékesítési bevételeinek felhasználásáról, szervezi a felhasználás végrehajtását,
- c) kidolgozza a hosszú távú Energia Stratégiát, valamint ez alapján a Cselekvési Tervet és az energiapolitikai programokat,
- d) kidolgozza az energiahatékonysági, energiatakarékossági célkitűzések elérését szolgáló Stratégiát, valamint ez alapján a Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Tervet, és felügyeli annak végrehajtását,
- e) kidolgozza az épület-energiahatékonyság közép- és hosszú távú cselekvési tervét, és működteti az épületenergetikai programokat és épület-energiatakarékossági programokat,
- f) kidolgozza a bioüzemanyagok és más megújuló üzemanyagok közlekedési célú felhasználására, a megújuló energiaforrásokra, illetve azok - többek között hő- és villamosenergia-termelési céllal történő - felhasználására vonatkozó Stratégiát, valamint ez alapján a Cselekvési Tervet és programokat, és felügyeli azok végrehajtását,
- g) kidolgozza a Klímapolitikai Stratégiát, valamint ez alapján a Klímapolitikai Cselekvési Tervet, programokat, szükséges jogszabályokat, és koordinálja azok végrehajtását,
- h) ellátja az üzemanyagok minősítésével és forgalmazásával kapcsolatos szabályozási feladatokat,
- i) gondoskodik a fenntartható gazdasági fejlődés és energiagazdálkodás stratégiai feltételeinek megteremtéséről,
- j) az a)-i) pontban meghatározott feladatai során ellátja a hazai, közösségi és nemzetközi feladatok végrehajtásával kapcsolatos feladatokat,
- k) e feladatkörét illetően szakmai felügyeletet gyakorol az ÉMI Építésügyi és Minőségellenőrző Innovációs Nonprofit Kft. felett.

(3) A miniszter **az energiapolitikáért való felelőssége** körében a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 28. § (1) bekezdése alapján a magyar állam képviselőjére jogosult a következő szerződések vonatkozásában:

⁶² Válogatott hatásköri lista.

- a) Egyezségi Megállapodás az E.ON AG, az E.ON Ruhrgas International Gmbh, az E.On Földgáz Trade Zrt. és a Magyar Köztársaság között,
- b) Szerződés elővásárlási jog alapításáról az E.ON AG, az E.ON Ruhrgas International Gmbh, az E.On Földgáz Trade Zrt. a Magyar Köztársaság és a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. között.

90. § A miniszter a **bányászati ügyekért való felelőssége** körében:

- a) előkészíti a bányászatról szóló jogszabályokat, továbbá e tárgykörökben felhatalmazás alapján miniszteri rendeleteket ad ki,
- b) irányítja

ba) a Magyar Bányászati és Földtani Hivatalt,

bb) a Bányászati Utókezelő és Éjjeli Szanatóriumot,

bc) a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézetet,

bd) a Magyar Állami Földtani Intézetet.

B. A nemzetgazdasági miniszter komplex feladat- és hatásköre

212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről⁶³

73. § A nemzetgazdasági miniszter (e fejezet alkalmazásában, a továbbiakban: miniszter) a Kormány

- a) gazdaságpolitikáért,
- b) államháztartásért,
- c) adópolitikáért,
- d) nyugdíjjárulék- és nyugdíjbiztosítási járulékfizetés szabályozásáért,
- e) számviteli szabályozásért,
- f) pénz-, tőke- és biztosítási piac szabályozásáért,
- g) nemzetközi pénzügyi kapcsolatokért,
- h) iparügyekért,
- i) egészségbiztosítási járulék-fizetés szabályozásáért,
- j) külgazdaságért és a Kárpát-medencei Gazdasági Övezet gazdaságfejlesztéséért,
- k) k)
- l) lakásgazdálkodásért és lakáspolitikáért,
- m) foglalkoztatáspolitikáért,
- n) szakképzésért és felnőttképzésért,
- o) társadalmi párbeszédért,
- p) területfejlesztés stratégiai tervezéséért,
- q) kutatás-fejlesztésért és technológiai innovációért,
- r) gazdaságpolitika makrogazdasági szabályozásáért,
- s) kereskedelemért,
- t) turizmusért,
- u) idegenforgalomért,
- v) vendéglátásért,
- w) fogyasztóvédelemért,
- x) építésgazdaságért és
- y) belgazdaságért

felelős tagja.

74. § A miniszter az e rendeletben és más jogszabályokban, valamint a Kormány határozataiban meghatározott feladatkörében

a)-i)

j) gyakorolja az ágazatába tartozó szakképesítések tekintetében a szakképesítésért felelős miniszter jogkörét,

k)

l) a Kárpát-medencei Gazdasági Övezet megvalósítása érdekében a miniszterelnök általános helyettesével közösen együttműködik a határon túli magyar szervezetekkel, az egyházakkal és a civil szervezetekkel.

75. § (1) A miniszter a **gazdaságpolitikáért**, valamint a **gazdaságpolitika makrogazdasági szabályozásáért** való felelősségi körében

- a) javaslatot készít a Kormány gazdaságpolitikai céljaira, a gazdaságpolitikai programok végrehajtására és az ezek megvalósításához szükséges eszközökre,
- b) előrejelzéseket készít a makrogazdasági folyamatok alakulásáról és azokról a Kormányt tájékoztatja,
- c) módszereket és követelményeket dolgoz ki a kormányzati döntések gazdasági hatásvizsgálatára,
- d) folyamatosan figyelemmel kíséri és elemzi a gazdasági folyamatokat, a gazdaságpolitikai programok végrehajtására javasolt intézkedések gazdasági hatásait és azokról a Kormányt tájékoztatja,
- e) javaslatot és programokat dolgoz ki a lemaradó térségek gazdasági felzárkóztatására,
- f) gondoskodik a versenyképesség feltételeinek megteremtéséről,
- g) kidolgozza és képviseli a Kormány álláspontját az a)-f) pontokban érintett területeken az Európai Unió intézményeiben,
- h) kidolgozza a gazdasági versenyképesség szociális piacgazdasági alapú javításával, a mikro-, kis- és középvállalkozásokkal, fejlődésük támogatásával, a gazdasági kamarákkal, a beruházások ösztönzésével és a nemzeti akkreditálással kapcsolatos jogszabályokat, továbbá e tárgykörökben felhatalmazás alapján miniszteri rendeleteket ad ki,
- i) képviseli a Kormányt a Monetáris Tanács ülésein.

⁶³ Válogatott hatásköri lista.

(2) A miniszter az **államháztartásért való felelősségi körében**

- a) felelős az államháztartás összessége tekintetében a fiskális fegyelem fenntartásáért, a költségvetési törvénynek való megfelelés biztosításáért, a költségvetési kiadási fegyelem érvényesítéséért,
- b) felelős a költségvetési stratégiák kialakításáért, a részletes tervezési módszertan kialakításáért, a kormányzaton belüli költségvetési koordinációért, a központi költségvetési fejezetek költségvetési kapcsolataiból eredő feladatok ellátásáért,
- c) gondoskodik az államháztartási mérlegrendszerek összeállításáról, az intézményi gazdálkodás felügyeletéről és szabályozásáról,
- d) a költségvetés végrehajtása során ellátja mindazon finanszírozási és ellenőrzési feladatokat, amelyeket jogszabályok a hatáskörébe utalnak,
- e) javaslatot tesz az államháztartás finanszírozási politikájára és stratégiájára, valamint irányítja Államadósság Kezelő Központot,
- f) gondoskodik az állami pénzügyi intézkedéseknek és a költségvetési javaslatnak a monetáris és árfolyampolitikával való összehangolásáról,
- g) felel a hazai és közösségi közpénzek felhasználásának költségvetési, gazdálkodási, elszámolási szabályainak kialakításáért,
- h) előkészíti különösen az államháztartásról, a központi költségvetésről, a zárszámadásról, a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai költségvetéséről és zárszámadásáról, az elkülönített állami pénzalapok költségvetéséről és zárszámadásáról, a helyi és kisebbségi önkormányzatok gazdálkodásáról, a részükre nyújtandó támogatásokról, az államháztartási belső ellenőrzési rendszerekről, a társadalmi szervezetek gazdálkodási rendjéről, az állami beruházások finanszírozásának és pénzügyi lebonyolításának rendjéről, valamint a szerencsejátékról szóló jogszabályokat, továbbá e tárgykörökben törvény vagy kormányrendelet felhatalmazása alapján miniszteri rendeleteket ad ki,
- i) közreműködik valamennyi, a közpénzügyeket érintő szabályozás kialakításában,
- j) ellátja a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai gazdálkodásával, beszámolásával kapcsolatos kormányzati feladatokat,
- k) javaslatot tesz a helyi önkormányzati forrásszabályozási rendszerre, a saját és átengedett bevételek, a központi költségvetési támogatások arányára, valamint a kiegyenlítő mechanizmusokra; működteti az önhibájukon kívül működési forráshiányos helyi önkormányzatok támogatási és a jövedelemkülönbség mérséklés rendszerét,
- l) m) gondoskodik a tevékenységi körébe tartozó feladatokkal összefüggő statisztikai információs rendszer kialakításáról, működtetéséről és fejlesztéséről, az Európai Unió által előírt statisztikai adatszolgáltatásról, annak ellenőrizhetőségéről, képviseli a minisztériumot a Statisztikai Tanács munkájában,
- n) kialakítja az éves közösségi költségvetés, illetve azok végrehajtási szabályai kapcsán a tanácsi szervezetekben képviselendő álláspontot,
- o) gondoskodik az Európai Unió költségvetését illető saját források kiszámításáról, befizetéséről, nyilvántartásáról,
- p) közreműködik az európai uniós és egyéb nemzetközi támogatások felhasználásához kapcsolódó javaslatok kidolgozásában, illetve a kohéziós politika területén a pénzügyi lebonyolítási, számviteli és ellenőrzési rendszerek vonatkozásában kidolgozza azokat,
- q) a külön jogszabályokban meghatározott, hatáskörébe tartozó európai uniós és egyéb nemzetközi támogatásokkal kapcsolatosan irányítja az ellenőrzési hatóság feladatait ellátó Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóságot, valamint működteti és irányítja az uniós támogatások fogadásáért felelős kifizető és igazoló hatósági feladatokat ellátó Nemzeti Programengedélyező Irodát,
- r) koordinálja és harmonizálja az államháztartási belső kontroll rendszerek működtetésével, fejlesztésével,

- harmonizációjával és koordinációjával kapcsolatos feladatokat,
- s) ellátja a Norvég és EGT Finanszírozási Mechanizmussal, valamint az Európai Unió által biztosított Előcsatlakozási Alapokkal és az Átmeneti Támogatással összefüggésben a nemzetközi szerződésben számára meghatározott feladatokat,
 - t) egyetértési jogot gyakorol - a külön jogszabályban foglaltaknak megfelelően - az egészségügy finanszírozási feltételrendszerének meghatározásában,
 - u) társfelelősként közreműködik a Kormány nyugdíj- és egészségbiztosítási politikájának kialakításában és a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer szabályozásában,
 - v) kialakítja a kincstári stratégiát, irányítja a Magyar Államkincstárt.

(3) A miniszter az **adópolitikáért való felelőssége** körében

- a) előkészíti különösen az államháztartás alrendszereit illető befizetési kötelezettségekről (adók, illetékek, vámok, egyéb járulékok, hozzájárulások és egyéb befizetési kötelezettségek; a továbbiakban együtt: adók), a normatív, nem termelési típusú állami támogatásokról, a helyi adókról, az adózás rendjéről, a vámjog és vámeljárás szabályozásáról, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal rendészeti feladatainak ellátásáról szóló jogszabályokat, továbbá e tárgykörökben törvény vagy kormányrendelet felhatalmazása alapján miniszteri rendeleteket ad ki,
- b) felelős a központi adók, vámok és járulékok, a társadalombiztosítás pénzügyi alapjait, valamint a Munkaerőpiaci Alapot megillető járulékok és hozzájárulások beszedéséért, azok kiutalásáért, folyósításáért és ellenőrzéséért és az ezekkel kapcsolatos adatszolgáltatásokért
- c) meghatározza a Nemzeti Adó- és Vámhivatal feladatai teljesítésének éves követelményeit,
- d) koordinálja az adóigazgatás szervezeti rendszere egyes elemeinek együttműködését,
- e) felelős az Európai Unióval kiépült vámunióval kapcsolatos, szakmailag

- megalapozott, folyamatos vámharmonizációs feladatok végrehajtásáért, különös tekintettel a származási szabályok, a vámérték-szabályozás és a vámnómenklatúra szerkezetének az Európai Unió országaiban egységesen alkalmazott rendelkezéseivel történő összhang megteremtésének követelményére,
- f) irányítja a nemzetközi szabadkereskedelmi és integrációs feladatokból a vámigazgatásra háruló együttműködési kötelezettségek végrehajtását,
 - g) gyakorolja a méltányossági jogkört a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszerveinek hatáskörébe utalt szabálysértési ügyekben,
 - h) felügyeli a Nemzeti Adó- és Vámhivatalt és az önkormányzati adóhatóságokat.

76. § A miniszter az **iparügyekért való felelőssége** körében

- a) előkészíti különösen a mérésügyről, a nemzeti szabványosításról, a nemesfémtermékek és termékek vizsgálatáról, hitelesítéséről, tanúsításáról és forgalmazásáról, a telepengedélyezésről, a haditechnikai termékek gyártásáról és forgalmazásáról, a kábítószer-prekursorokkal végezhető tevékenységekről, az áruk és szolgáltatások biztonsági követelményeiről, vizsgálatáról és tanúsításáról, valamint piacfelügyeletéről szóló jogszabályokat, továbbá e tárgykörökben felhatalmazás alapján miniszteri rendeleteket ad ki,
- b) törvényességi felügyeletet gyakorol a Magyar Szabványügyi Testület felett.

77. § A miniszter a **kereskedelemért, a turizmusért, a vendéglátásért, a fogyasztóvédelemért és a belgazdaságért való felelőssége** körében

- a) előkészíti különösen a kereskedelemről, a vásárokról és a piacokról, az üzletek működéséről, a közraktározásról, a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról, a fogyasztóvédelemről, a gazdasági reklámtevékenységről szóló jogszabályokat, továbbá e tárgykörökben

- felhatalmazás alapján miniszteri rendeleteket ad ki,
- b) előkészíti a turizmusról, vendéglátásról, az utazásszervező és -közvetítő tevékenységről, az utazási és utazást közvetítő szerződésről, a falusi és agroturizmusról, valamint a gyógytényezők, egészségügyi tényezők vonatkozásában a nemzeti erőforrás miniszterrel együttműködve az egészségturizmusról szóló jogszabályokat, továbbá e tárgykörökben felhatalmazás alapján miniszteri rendeleteket ad ki,
- c) meghatározza a kereskedelem, a turizmus, a vendéglátás, a fogyasztóvédelem és a belgazdaság irányításának cél-, eszköz- és intézményrendszerét, fejlesztési koncepcióját,
- d) kidolgozza a fogyasztóvédelmi politika koncepcióját, a fogyasztóvédelemmel, valamint az általános termékbiztonsággal kapcsolatos cselekvési és szakmai programokat és figyelemmel kíséri azok végrehajtását, meghatározza a piacfelügyelet intézményrendszerét, továbbá a közigazgatási és igazságügyi miniszterrel együttműködve ellátja a fogyasztóvédelemmel kapcsolatos közösségi normák jogharmonizációs feladatait,
- e) támogatja a fogyasztói jogviták alternatív vitarendezési fórumainak létrehozását és működését, ellátja a fogyasztóvédelmi civil szervezetekkel és békéltető testületekkel kapcsolatos szervezési, szabályozási, támogatási és fejlesztési feladatokat, valamint az Európai Fogyasztói Központok Hálózatába kijelölt szervezettel kapcsolatos kormányzati feladatokat,
- f) az érintett miniszterek véleményének ismeretében jóváhagyja a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság Országos Vizsgálati Programját,
- g) az érintett miniszterek bevonásával intézkedéseket tesz, illetve kezdeményez a fogyasztói jogok védelme és érvényesítése érdekében,
- h) kidolgozza a piacfelügyeleti stratégiát, és ellátja az intézményfejlesztési feladatokat az áruk és szolgáltatások biztonságossága és megfelelése tekintetében,
- i) kidolgozza a turizmusfejlesztés koncepcióját és támogatási rendszerét, a vallási turizmus tekintetében a közigazgatási és igazságügyi miniszter közreműködésével,
- j) közreműködik az európai uniós támogatásokkal megvalósuló turisztikai programok kidolgozásában, szakmai véleményezésében,
- k) kialakítja és működteti a turizmus kormányzati irányítási és intézményrendszerét,
- l) összehangolja az európai uniós tagságból adódó kormányzati turisztikai feladatokat, a turizmus fejlesztését szolgáló nemzetközi programok végrehajtását, valamint közreműködik az európai uniós tagsággal összefüggő kormányzati kapcsolatok szervezésében, elősegíti a két- és többoldalú nemzetközi turisztikai kapcsolatok fejlesztését, továbbá részt vesz a multilaterális és regionális nemzetközi turisztikai szervezetek munkájában,
- m) irányítja a belföldi és nemzetközi turisztikai marketingtevékenységet,
- n) együttműködik az érintett miniszterekkel a gyermekek és a fiatalok iskolán kívüli szabadidőtöltéséhez kapcsolódó turisztikai szolgáltatások feltételeinek fejlesztésére vonatkozó programok kidolgozásában és végrehajtásában,
- o) együttműködik az érintett miniszterekkel az ifjúsági turizmussal kapcsolatos feladatok végrehajtásában,
- p) együttműködik az érintett miniszterekkel a falusi és agroturizmussal kapcsolatos vidékfejlesztési feladatok ellátásában,
- q) irányítja a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatalt és a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóságot,
- r) működteti a Fogyasztóvédelmi Tanácsot, a Piacfelügyeleti Tanácsot, a Regionális Idegenforgalmi Bizottságokat és a Nemzeti Turisztikai Bizottságot.

78. § A miniszter a külgazdaságért és a Kárpát-medencei Gazdasági Övezet gazdaságfejlesztéséért való felelőssége körében

- a) előkészíti különösen az áruk, a szolgáltatások és az anyagi értéket képviselő jogok országhatárt, illetve vámhatárt átlépő kereskedelméről, a kettős felhasználású termékek és

technológiák külkereskedelmi forgalmának engedélyezéséről, a haditechnikai eszközök és szolgáltatások kivitelének, behozatalának, transzferjének és tranzitjának engedélyezéséről szóló jogszabályokat, továbbá e tárgykörökben felhatalmazás alapján miniszteri rendeleteket ad ki,

- b) ellátja a kereskedelem, illetve az áruk szabad áramlása akadályaival kapcsolatban külön jogszabályban meghatározott értesítési és bejelentési eljárásokban az egyes nemzetközi szervezetek, az Európai Unió intézményei és tagállamai felé megteendő, illetve az ezektől érkező értesítések és bejelentések továbbításával összefüggő feladatokat,
- c) kialakítja a Kormány külgazdasági politikáját,
- d) az érintett miniszterekkel együttműködve, a külügyminiszter vonatkozó hatásköreire tekintettel gondoskodik az áruk, szolgáltatások, a személyek és a tőke szabad áramlásával kapcsolatos európai uniós irányelvek magyarországi végrehajtásáról, a magyar álláspont kialakításáról és kidolgozásáról, valamint képviseli azokat az Európai Unió feladatkörrel rendelkező intézményeiben,
- e) felel a külgazdasági diplomata hálózat szakmai irányításáért, irányítja az OECD melletti Magyar Állandó Képvisellet, javaslatot tesz a képvisellet vezető nagykövet kinevezésére, felmentésére, kezdeményezi a szakdiplomaták kinevezését, felmentését,
- f) stratégiát dolgoz ki a külföldi működő tőke befektetések ösztönzésére, az áruk és szolgáltatások külkereskedelmének, valamint a hazai vállalkozások működő tőke exportjának elősegítésére,
- g) ellátja a Kárpát-medencei Gazdasági Övezet létrehozásával és működtetésével kapcsolatos feladatokat,
- h) irányítja, értékeli és ellenőrzi a kereskedelemfejlesztést és a befektetés-ösztönzést szolgáló hazai intézményrendszert,
- i) ellátja a Magyar Turizmus Zrt. szakmai felügyeletét,
- j) irányítja a Nemzeti Külgazdasági Hivatalt.

C. A nemzeti fejlesztési miniszter energetikai tárgykörű rendeletei a második Orbán-kormány megalakulása óta

- 1/ 22/2011. (V. 20.) NFM rendelet a földgázpiaci egyetemes szolgáltatáshoz kapcsolódó árszabások megállapításáról szóló 28/2009. (VI. 25.) KHEM rendelet módosításáról
- 2/ 18/2011. (V. 10.) NFM rendelet a területfejlesztési intézményrendszeri feladatok támogatása előirányzat 2011. évi felhasználásának részletes szabályairól
- 3/ 17/2011. (V. 6.) NFM rendelet a nagy hatásfokú, hasznos hőenergiával kapcsoltan termelt villamos energia és a hasznos hő mennyisége megállapításának számítási módjáról szóló 110/2007. (XII. 23.) GKM rendelet módosításáról
- 4/ 14/2011. (IV. 15.) NFM rendelet a földgáz biztonsági készlet mértékéről, értékesítéséről és visszapótlásáról szóló 13/2011. (IV. 7.) NFM rendelet módosításáról
- 5/ 13/2011. (IV. 7.) NFM rendelet a földgáz biztonsági készlet mértékéről, értékesítéséről és visszapótlásáról
- 6/ 12/2011. (IV. 7.) NFM rendelet a földgázpiaci egyetemes szolgáltatáshoz kapcsolódó árszabások megállapításáról szóló 28/2009. (VI. 25.) KHEM rendelet és az egyetemes szolgáltatók részére vételre felajánlott földgázforrás és a hazai termelésű földgáz mennyiségéről és áráról, valamint az igénybevételre jogosultak és kötelezettek köréről szóló 19/2010. (XII. 3.) NFM rendelet módosításáról
- 7/ 11/2011. (IV. 7.) NFM rendelet a bányászati hulladékok kezeléséről szóló 14/2008. (IV. 3.) GKM rendelet, valamint a bányafelügyelet hatáskörébe tartozó tevékenység során bekövetkezett súlyos üzemzavar és súlyos munkabaleset bejelentésének és vizsgálatának rendjéről szóló biztonsági szabályzat közzétételéről szóló 89/2003. (XII. 16.) GKM rendelet módosításáról
- 8/ 10/2011. (IV. 7.) NFM rendelet a bányafelügyelet hatáskörébe tartozó sajátos építményekre vonatkozó egyes építésügyi hatósági eljárások szabályairól szóló 96/2005. (XI. 4.) GKM rendelet módosításáról
- 9/ 8/2011. (III. 17.) NFM rendelet az üvegházhatású gázok kibocsátásával kapcsolatos hitelesítési tevékenységről
- 10/ 4/2011. (I. 31.) NFM rendelet a villamos energia egyetemes szolgáltatás árképzéséről
- 11/ 3/2011. (I. 14.) NFM rendelet a földgáz rendszerhasználati díjak megállapításáról szóló 31/2009. (VI. 25.) KHEM rendelet módosításáról
- 12/ 2/2011. (I. 14.) NFM rendelet a földgáz biztonsági készlet mértékéről
- 13/ 40/2010. (XII. 31.) NFM rendelet a nukleáris anyagok nyilvántartásának és ellenőrzésének szabályairól szóló 7/2007. (III. 6.) IRM rendeletnek, továbbá a radioaktív anyagok nyilvántartásának és ellenőrzésének rendjéről, valamint a kapcsolódó adatszolgáltatásról szóló 11/2010. (III. 4.) KHEM rendeletnek a naptári napban való határidő-számítással összefüggésben történő módosításáról
- 14/ 39/2010. (XII. 31.) NFM rendelet a földgázpiaci egyetemes szolgáltatáshoz kapcsolódó árszabások megállapításáról szóló 28/2009. (VI. 25.) KHEM rendelet módosításáról
- 15/ 38/2010. (XII. 31.) NFM rendelet egyes földgáz árakkal összefüggő miniszteri rendeletek módosításáról
- 16/ 36/2010. (XII. 31.) NFM rendelet a bioüzemanyag fenntarthatósági követelményeknek való megfelelésével kapcsolatos üvegházhatású-gázkibocsátás elkerülés kiszámításának szabályairól
- 17/ 35/2010. (XII. 31.) NFM rendelet egyes folyékony tüzelő- és fűtőanyagok kéntartalmának csökkentéséről szóló 17/2003. (IV. 4.) GKM-KvVM-PM együttes rendelet módosításáról
- 18/ 32/2010. (XII. 23.) NFM rendelet a villamos energia rendszerhasználati díjakról szóló 119/2007. (XII. 29.) GKM rendelet módosításáról
- 19/ 20/2010. (XII. 8.) NFM rendelet az átvételi kötelezettség alá eső villamos energiának az átviteli rendszerirányító által történő szétosztásáról és a szétosztás során alkalmazható árak meghatározásának módjáról szóló 109/2007. (XII. 23.) GKM rendelet módosításáról

- 20) 19/2010. (XII. 3.) NFM rendelet az egyetemes szolgáltatók részére vételre felajánlott földgázforrás és a hazai termelésű földgáz mennyiségéről és áráról, valamint az igénybevételre jogosultak és kötelezettek köréről
- 21) 18/2010. (XII. 3.) NFM rendelet egyes földgázár-szabályozással összefüggő miniszteri rendeletek módosításáról
- 22) 12/2010. (IX. 30.) NFM rendelet az egyetemes szolgáltatók részére vételre felajánlott földgázforrás költségalapú áráról szóló 3/2010. (VI. 30.) NFM rendelet módosításáról
- 23) 11/2010. (IX. 30.) NFM rendelet a földgáz rendszerhasználati díjak megállapításáról szóló 31/2009. (VI. 25.) KHEM rendelet módosításáról
- 24) 8/2010. (VIII. 6.) NFM rendelet a propán-bután töltő- és tároló üzemek Biztonsági Szabályzatáról
- 25) 7/2010. (VII. 30.) NFM rendelet a villamosenergia-iparban fennálló vagy eltöltött munkaviszonnyal összefüggésben igénybe vehető villamosenergia-vásárlási kedvezményről szóló 116/2007. (XII. 29.) GKM rendelet módosításáról
- 26) 6/2010. (VII. 30.) NFM rendelet a Mélyfúrési Biztonsági Szabályzatról
- 27) 5/2010. (VII. 8.) NFM rendelet a földgáz rendszerhasználati díjak megállapításáról szóló 31/2009. (VI. 25.) KHEM rendelet módosításáról
- 28) 4/2010. (VI. 30.) NFM rendelet a földgáz rendszerhasználati díjak megállapításáról szóló 31/2009. (VI. 25.) KHEM rendelet módosításáról
- 29) 3/2010. (VI. 30.) NFM rendelet az egyetemes szolgáltatók részére vételre felajánlott földgázforrás költségalapú áráról
- 30) 1/2010. (VI. 18.) NFM rendelet a szélerőmű kapacitás létesítésére irányuló pályázati kiírás feltételeiről, a pályázat minimális tartalmi követelményeiről, valamint a pályázati eljárás szabályairól szóló 33/2009. (VI. 30.) KHEM rendelet módosításáról

D. Új Széchenyi Terv

Az Új Széchenyi Terv vizsgálata két részre bontható, egy leíró, és egy elemző részre. Előbbiben főbb pontokban, lehetőleg táblázatos formában kerülnek bemutatásra a tervezet sarokpontjai, az elemző részben pedig az eddig

megvalósult intézkedések és döntések kerülnek górcső alá.

A 2010-ben meghirdetett Új Széchenyi Terv koncepciója a magyar gazdaság hét lehetséges kitérési pontját nevezte meg:

10. ábra Az Új Széchenyi Terv által meghatározott kitérési pontok

A Terv tudatosan azokra a tudásigényes, magas hozzáadott értéket termelő ágazatokra fókuszál, amelyek az ország környezeti adottságait veszik alapul, és amelyek komoly potenciállal rendelkeznek.

1. Egészségipar

Egészségturizmus	Geotermikus energia hasznosítása	Növényházi kertészet	Szépségipar, kozmetikumok
<ul style="list-style-type: none"> A tervben szerepel a gyógyszállók, gyógyfürdők infrastrukturális fejlesztése, a wellness és élményfürdő-fejlesztéseket gyógyvizre telepítése, a gyógyviz szolgáltatások bővítése. Az egészségturizmus program fő célkitűzése, hogy az egészségturizmus termál- és gyógyvizre épülő ágának európai vezető szerepbe kerüljön Magyarországon. A turisztikai fejlesztések a foglalkoztatás bővítésében a szakképzetlen munkanélküliek felszívására is alkalmasak a terv szerint 	<ul style="list-style-type: none"> Jelenleg a geotermikus energia alulreprezentált 9 PJ/év. A fejlesztési terv intenzitásától függően ez a szám 30-60-100-150 PJ/év is lehet. Az energetikai fejlesztéseket a gyógy- és termálfürdők beruházásához, illetve felújításához is hozzákapsolnák. A javaslatok megvalósulása esetén 2020-ra a geotermia részaránya elérheti a 6 százalékot az országos energiamérlegben. 	<ul style="list-style-type: none"> Termálvizek felhasználása a növénytermesztési céllal (üvegházakűtése, hűtése). A megvalósulás tökéletes, de hosszútávon stratégiai előnyhöz jutnának a termelők, mivel az így termelt növények vegyszermentesen is előállíthatók. 	<ul style="list-style-type: none"> A hazai szépségipar 30-60 kis- és középvállalkozásból áll, a magyar fejlesztő és gyártó cégek száma alacsony. Ezek a vállalkozások főleg natúrkozmetikumok fejlesztésével és előállításával foglalkoznak. A kozmetikai szektor kapcsolódási pontja az egészségiparhoz a különféle natúr, illetve gyógyvizre alapozott termékek alkotják.

Ásványvíztermelés	Gyógyszeripar	Biotechnológia, nanotechnológia
<ul style="list-style-type: none"> Az elmúlt 20 évben rendkívül dinamikus bővült az ágazat. A gazdag vízkészlet védelme a legfontosabb és a legsürgősebb feladat. A fejlesztés eszköztárában az iparágban belül a marketing. Megoldandó feladat még az elhasznált csomagolóanyagok fenntartható fejlődés érdekében való újrahasznosítás, továbbá a termékdiverzifikáció szabályozás korszerű kialakítása. 	<ul style="list-style-type: none"> 2007-ben az összes ipari alkalmazott 2,2 százaléka dolgozott ebben a szektorban, a gazdaságfejlesztés eredményeként 4 százalékot vár a terv. A gyógyszeriparban az ipari termelés 2,7 százalékát adja, ez 3 százalékkal bővíthet, az ipari export 3,3 százalékot 4 százalékra, az ipari beruházások 6,6 százalékos arányát 8 százalékra növelnék. A gyógyszeripari akcióterv elemei: a gyógyszeripari pályázatok kiemelt kezelése, az ágazat specifikus szabályozás és a versenyképességi szempontok vizsgálata, oktatási természetű tudományos képzés megerősítése, munkaerő utánpótlás biztosítása. 	<ul style="list-style-type: none"> Jelenleg kis- és középvállalkozások működnek főként egyetemi városok köré csoportosulva. Az új beruházások számára kedvező szabályozási környezet, a meglévők számára megfelelő munkaerő utánpótlás, magyar biotech szektor globális és marketing aktivitásának növelése. A fejlesztés célja, hogy 2013-ig Magyarország váljon a 2004-ben az EU-hoz csatlakozó országok vezető államává a biotechnológia területén. A szektor bővülésével 2000 új munkahely megteremtését irányozzák elő.

Orvosi műszergyártás	Balneológia [gyógyfürdők]	Kapcsolódó fejlesztések
<ul style="list-style-type: none"> A nemzetközi viszonyokhoz képest Magyarországon a medtech szektorban a gyártással, fejlesztéssel foglalkozó vállalkozások finanszírozási helyzetét kell erősíteni. Az orvosi eszközök beszerzésének hazai gyakorlatát szabályozni, racionalizálni tervezik. Az orvosi műszergyártás igen innovációigényes szektor. 2008-ban árbevétele növekedése elérte a 25 százalékot. A kormány gazdaságpolitikai céljához illeszkedik a szektor szerkezete: több mint 1000 kis- és középvállalat 8000 alkalmazottat foglalkoztat. A szektor bővülésétől legalább 3000 új munkahely megteremtését várják. 	<ul style="list-style-type: none"> A balneológiai ág fejlesztése: balneoterápiás kezelések bevonása az orvoslás körébe, egészségipari termékek létrehozása, Európai Balneológiai Kutatóközpont létrehozása, a szolgáltatások marketing támogatása, a kapcsolódó turisztikai infrastruktúra kialakítása. 	<ul style="list-style-type: none"> Egészségipari klaszterek és inkubátorházak létrejötte és a meglévők segítése, megfelelő szabályozás, magvető tőke alap létrehozása. Cél a főként az egészségiparhoz szervesen köthető képzések megerősítése, indító területen: építésmérnök-képzés (fürdők, gyógy- és wellness szállodástervezése), gépészmérnök-képzés (geotermikus energia hasznosítás, fürdőüzemeltetés), orvosi területen fizioterápia és balneológia, kozmetikus képzés, fürdővezető képzés. A beruházások specializált építéstechnikák alkalmazására (geotermikus erőmű, uszoda, rehabilitációs központok) speciális szaktudás szükséges, ami alapján egy megfelelő szaktudással rendelkező magyar cég az egész közép-európai piacot le tudná fedni.

11. ábra Az Új Széchenyi Terv stratégiai területei

2. Zöldipar

Kormányzat	Nemzetgazdasági Minisztérium (www.ngm.gov.hu)	Matolcsy György miniszter Bencsik János energetikai és otthonteremtési államtitkár
	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (www.nfm.gov.hu)	Fellegi Tamás miniszter Völner Pál infrastruktúráért felelős államtitkár
	Vidékfejlesztési Minisztérium (www.vm.gov.hu)	Fazekas Sándor miniszter Illés Zoltán környezetügyért felelős államtitkár
Állami intézmények	Magyar Energia Hivatal (www.eh.gov.hu)	Horváth Péter elnök
	Energia Központ Kft. (www.energiakozpont.hu)	Bús László ügyvezető
Civil szervezetek	Környezetvédelmi Szolgáltatók és Gyártók Szövetsége (www.kszgysz.hu)	Kovács László elnök
	Magyar Megújuló Energia Szövetség (www.mmesz.hu)	Balogh László elnök
	Energiaklub (www.energiaklub.hu)	Ámon Ada igazgató
Várható költségvetési vonzat	források nagy része uniós pályázatból, költségvetési kiadást a Zöld Fejlesztési Bank jelenthet rövidtávon	

Az Európai Unió által várt 20 százalékos energiatakarékosság-növelés eléréséhez, illetve a megújuló energiaforrás részarányának 13 százalékra emeléséhez a kormány szerint 1000 Mrd Ft-ra van szükség. Az elvárásoknak megfelelően a terv legfontosabb célkitűzése és a program alapja a megújuló energiahordozók még nagyobb arányú felhasználása. Az állam ehhez mind az önkormányzatoknál és állami intézményeknél, mind a lakosság számára, illetve a mezőgazdasági szereplők részére támogatást kíván nyújtani. A zöldprogramnak nevezett fejezet leginkább az energiahatékonyságra koncentrálni kíván, figyelmen kívül hagyva a zöldpolitika egyéb lehetőségeit – az ellenzék egyik támadási pontja ez volt.

A Terv Magyarország energetikai problémái közt a túl homogén energiatermelést, a gázra, kőolajra és atomenergiára épülő előállítás importfüggőségét, a túl sok szereplőt és a megújuló energiahordozók alacsony részesedését tartja. A Széchenyi Terv a zöld-, pontosabban az energiapolitikát

geostratégiai kérdésként kezeli, azaz a környezetkímélő, energiahatékonyságra törekvő fejlesztések indokai közt főként a kiszolgáltatottság csökkentése szerepel. Ennek eszközei az energiatermelés diverzifikálása, a hazai termelés növelése, valamint a belső fogyasztás csökkentése, illetve energiahatékonyabbá tétele.

A zöldprogram prioritásai:

- Gazdasági növekedés és munkahelyteremtés: hatékony piacszerkezet, gazdaságosság, versenyképesség, regionális integráció, energiahatékonysági program, húzó energiaipari ágak azonosítása és támogatása, kutatás-fejlesztés, árszabályozás;
- Ellátásbiztonság és forrásdiverzifikáció: stratégiai tározók, importfüggőség csökkentése, jó infrastrukturális

- adottságok, földgázszállítás szempontjából tranzit országgá válni;
- Megújuló energia előállítás és felhasználás ösztönzése: fosszilis ártámogatások felülvizsgálata, kötelező átvételi rendszer megújulókra koncentrálása, beruházási támogatások áttekintése, hazai hozzáadott érték preferálása, zöld bizonyítvány, engedélyezési rendszer egyszerűsítése;
 - Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia: üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése
 - Atomenergia: középtávon a leghatékonyabb, környezetbarát

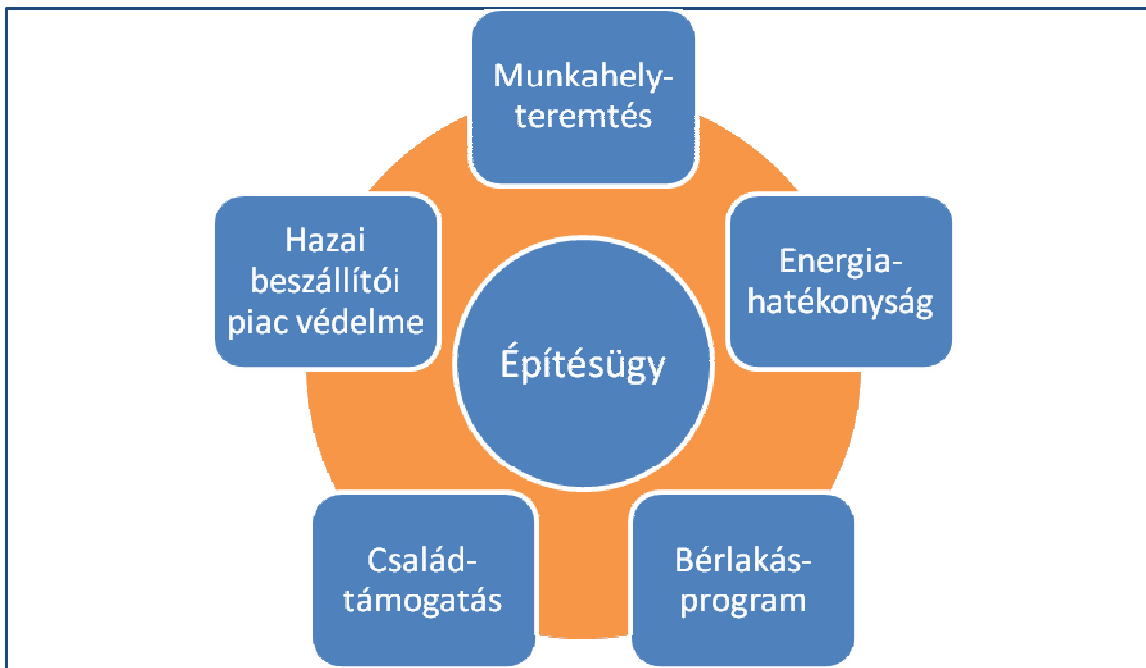
- energiaforrás, olcsóbb áramtermelés, gazdasági versenyképességet javítja az alacsonyabb energiaárral;
- Energiatudatosság növelése;
 - Kkv-k energia beruházásainak támogatása;
 - Zöld közlekedés növelése;
 - Kormányzati intézményrendszer felülvizsgálata.

3. Lakásprogram

Kormányzat	Nemzetgazdasági Minisztérium (www.ngm.gov.hu)	Matolcsy György miniszter Bencsik János energiaügyi és otthonteremtési államtitkár
Állami intézmények	Központi Építészeti – Műszaki Tervtanács	Bánóné Nyékhelyi Mária titkár
Civil szervezetek	Magyar Lakásépítők Országos Szövetsége (www.malosz.hu) Építési Vállalkozók Országos Szakszövetsége (www.evosz.hu) Társaság a Lakásépítésért Egyesület (www.lakasepitesert.hu) Magyar Építész Kamara (www.mek.hu)	
Várható költségvetési vonzat	Évi 40-50 ezer lakás építéséhez a becslések szerint a mai 1 százalék alatti szintről a GDP 1,5 százalékára rúgó támogatás szükséges, ami 375 milliárd forintot tenne ki, a 40 ezres számot 3 év alatt kellene elérni zöldbank a lakások energiafogyasztásának csökkentésére: 500 milliárd forint főleg uniós forrásból.	

A kormány építésügyi programja túlmutat a lakások építésén: azt a gazdaságfejlesztési program szerves részeként képzelik el. A Terv készítői szerint a felpörgő építőipar a több százezres képzetlen munkanélküli tömeg felszívására alkalmas, ezért a munkahelyteremtés állami támogatásában várható kapcsolódási pont. Az új lakások építésén túl a meglévő állomány felújítása is szerepel a célok között, amelyben kiemelt szerepet kap az energiahatékonyság. Ez fontos kapcsolódási pont az európai közösségi

célokhoz, ezért komoly uniós forrásállomány várható ezen a területen. A munkaerő mobilitása, valamint a piaci és a szociális bérlakás-állomány relatív alacsony súlya ösztönzi a kormányzatot, hogy több bérlakás épüljön, amely közvetve a munkaerő-áramlást is segítené. A fejlesztések mögött a kormányzat a hazai beszállítói kört látná szívesen, mivel az a vállalkozások számára jelentene biztos piacot. A családtámogatás a kormány demográfiai célkitűzéseivel illeszteni az építésügyet.

12. ábra Az építésügyi program beágyazottsága, kapcsolódási pontjai a gazdaságfejlesztéshez

Hosszú távú otthonteremtési programot kívánnak kidolgozni a Terv ajánlói, fokozni az állami ellenőrzést a lakásépítési támogatás felhasználásában, amelynek része a lakáscélú előtakarékoság (adókedvezmény) és az energiatakarékos, környezetbarát építkezés ösztönzése, a deviza- és forintHITELEK problémáinak kezelése, panelházak felújítási (bontási) program elkészítése, egy bérlakás építési projekt indítása.

A források bővítéséhez a lakástakarék-pénztárakkal történő megállapodást javasolják (állami támogatási körbe bevonni szabad pénzeszközöket). A magántőkét úgy vonják be, hogy a munkáltatók saját munkavállalóik részére épített lakásoknál kiemelt állami szerepvállalás valósuljon meg. Egyes társadalmi csoportok

számára külön támogatást biztosítana az állam: idősek otthona program önkormányzatok és egyházak bevonásával, bérlakás támogatott foglalkoztatási csoportok részére (rendőrség, oktatás, egészségügy).

Külön programot dolgoznának ki a lakótelepek felújítására, esetleg épületek bontására. A lakótelepek jelentősége, hogy nagy népesség érintett, amelyen belül a szegényebb rétegek felülreprezentáltak, amely egyben a forrásoknál az önerő hiányát is jelenti. Az épületek jelentős része elavult, energiapazarló, rossz gépészeti infrastruktúrával. A Széchenyi Terv szerint „zöldvárost” kell kialakítani a telepekből. Az Unió városrész-rehabilitációs forrásainak fokozott felhasználását ajánlja a program.

4. Vállalkozásfejlesztés

Kormányzat	Nemzetgazdasági Minisztérium (www.ngm.gov.hu)	Matolcsy György miniszter Cséfalvay Zoltán stratégiai államtitkár
	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (www.nfm.gov.hu)	Fellegi Tamás miniszter Molnár Ágnes fejlesztéspolitikai koordinációért felelős államtitkár
Állami intézmények	Vállalkozásfejlesztési Tanács	
	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (www.nfu.hu)	Petykó Zoltán elnök
Civil szervezetek	Vállalkozók és Munkaadók Országos Szövetsége (www.vosz.hu)	Demjén Sándor elnök
	Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (www.mkik.hu)	Parragh László elnök
	Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége (www.mgyosz.hu)	Futó Péter elnök

Az Új Széchenyi Terv legnagyobb és legfontosabb célkitűzése a gazdaság beindítása, a foglalkoztatási szint emelése, amely miatt a program kulcspillére a 4. fejezet, mely fő témája a vállalkozásfejlesztés. A rész azért is kiemelkedő, mivel a Fidesz már a kormányra kerülése előtt (de annak teljes tudatában) nyílt kötelezettséget vállalt a vállalkozások követeléseinek teljesítésére: a Vállalkozók és Munkaadók Országos Szövetségének pontjait (kivéve az euró átvételére vonatkozót) aláírta Orbán Viktor miniszterelnök.

A nyáron bejelentett 29 pontos akcióterv máris tartalmazott a követelések irányába tett lépéseket (pl. társasági nyereségadó csökkentése, kisadók eltörlése).

A kormány politikájának homlokterében lévő munkahely-teremtési programhoz a kis- és középvállalkozások fejlesztését tartják a megfelelő eszköznek. A cél ezek alapján egy vállalkozásbarát környezet kialakítása, amely versenyképes mind az Unióban, mind a kelet-európai felzárkózó térségben. Ennek elérése azonban összetett feladat, amelyre ennek megfelelően komplex megoldáscsomagot ajánl a Széchenyi Terv.

<p>Stabilitás és kiszámíthatóság</p> <ul style="list-style-type: none"> A vállalkozások számára kiszámíthatatlan a gyakori szabályváltoztatás, ami miatt nem tudnak középtávon (3-5 évre) tervezni. A Széchenyi-terv ajánlásai közül ezért az első a stabilitás, miszerint évente legfeljebb egy nagyobb szabályváltozás legyen, illetve előre kalkulálható elmozdulási irányok. Egyelőre nincs szó arról, hogy a kormány több éves adóprogramot hirdessen, csupán annyi ismert, hogy a ciklus végére (2014) lehet a vállalkozói adóterhelés a környező országok átlagánál alacsonyabb. 	<p>Bürokrácia-csökkentés</p> <ul style="list-style-type: none"> Az ajánlást azzal magyarázzák a megfogalmazói, hogy mind a vállalkozások, mind az állam spórol azzal, hogy kevesebb főlétszámot tartott ügyintézés kell elvégezni. A kisvállalkozások számára ráadásul aránytalanul több terhet is jelent az adminisztráció, hiszen nem tudnak fenntartani erre szakosított munkaerőt. Az adminisztrációs terhek csökkentése nem csak anyagi értelemben számítana, mivel a kevesebb papírmunka egyben nagyobb bizalmat is jelentene, ami a vállalkozóbarát környezetnek megfelelő. 	<p>Adócsökkentés</p> <ul style="list-style-type: none"> A csupán harmadikként említett adócsökkentésre komplex javaslatot tesz a Széchenyi Terv. Elsődlegesnek a munkára rakódó terhek csökkentését tartják, azon belül is a munkaadói járulékokét. Kérések (azaz adminisztráció) nélküli, legalább 10 százalékpontos kedvezmény javasolnak a fiatalok, illetve az 50-55 évnél idősebbek, illetve a gyereket nevelő szülők számára. Az adó mértéke mellett az elvonások számát is csökkentenék. A kormány már tett lépéseket az igény kielégítésére, ugyanakkor egyelőre nem esett szó a járulékok csökkentéséről. Ennek mértékét jelentősen befolyásolja a költségvetés szűk mozgásteré. 	<p>Vállalkozóbarát önkormányzatok</p> <ul style="list-style-type: none"> A rossz színvonalú önkormányzati szolgáltatások problémáját az elégtelen finanszírozásban látják a szerzők. A magas elvonás után az állam visszaosztja a pénzt, miközben rendre a forrásoknál költségesebb feladatokat ír elő az önkormányzatoknak. Azok ezért magas adókkal kénytelenek kitölteni a költségvetésüket, amelyek végső soron a vállalkozások erőforrásait szívják el.
<p>Uniói források</p> <ul style="list-style-type: none"> A hitelszűkítésben kiemelkedő jelentőséget kaphatnának a közösségi források, viszont a terv kritikája szerint a jelenlegi rendszer szétaprózott. Az ajánlás szerint a növekedéspárti és munkaközpontú területekre kell koncentrálni a forrásokat. Fellegi Tamás miniszteriuma már megkezdte az átcsoportosítást, ugyanakkor rövid távon csupán 150 milliárd forintot tételben lehet a forrásokat áthelyezni, ami kétséges, hogy teszi annak hatékonyságát. 	<p>Tőkefinanszírozás</p> <ul style="list-style-type: none"> A forráshiányt a terv a kisvállalkozói tőkejuttatási programokkal orvosolná. Az ajánlat szerint az uniós támogatások zömét vissza nem térítendő tőkejuttatás formájában kéne a vállalkozások számára elérhetővé tenni. 	<p>Belső piacvédelem</p> <ul style="list-style-type: none"> A vállalkozások a versenyfelügyeletet és a fogyasztóvédelmet használnák a rossz minőségű termékek, nagyrészt a külföldi konkurencia kiszorítására. A kormányzat ezt a feladatot felvállalta a 29. pontban, ugyanakkor el kell kerülnie a protekcionista magatartást. 	<p>Tisztességes kereskedelem</p> <ul style="list-style-type: none"> A Széchenyi Terv szerint a nagy bevásárló üzletek erőfőlnyűtűket kihasználva az olcsóbb, de rosszabb minőségű termékeket választják, illetve a beszállítóknak keveset fizetnek, amivel anyagilag is ellehetetlenítik őket. A Terv a piac korlátozása nélkül, pusztán a szabályozói eszközeivel szoríthatná vissza a gyakorlatot.
<p>Szövetkezés</p> <ul style="list-style-type: none"> Az államnak támogatnia kellene a vállalkozói együttműködéseket, amely a betelepült multinacionális vállalatokat is jobban a gazdaságba ágyazhatná. 	<p>Egyablakos vállalkozásfejlesztési ügynökség</p> <ul style="list-style-type: none"> A párhuzamosságok megszüntetésével egyablakos ügyintézés, oktatást, tanácsadást kellene nyújtani a vállalkozóknak. Ezzel a költségvetés is pénzét spórolhatná. 	<p>Vállalkozói információs rendszer</p> <ul style="list-style-type: none"> A kkv-k nehezebben jutnak információhoz a nagyobb vállalatoknál, ezért az állam által támogatott rendszer kiépítését szorgalmazza a Széchenyi Terv. Az állami funkciók jórészt a gazdasági kamarák is elláthatnák, ráadásul a tudásbázis is rendre náluk összpontosul. A közbeszerzésnél a hazai cégek nyereségi arányát a jelenlegi 40 százalékról az EU-átlag 70 százalék felé kell elmozdítani. Kárpát-medence gazdasági térség megvalósítása: a hazai vállalkozásoknak csak a 10 milliós magyar, hanem a 25 milliós régiós piacot célozhatnák meg. 	

13. ábra Az Új Széchenyi Terv vállalkozásfejlesztési célkitűzései

5. Innováció

Kormányzat	Nemzetgazdasági Minisztérium (www.ngm.gov.hu)	Matolcsy György miniszter
	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (www.nfm.gov.hu)	Fellegi Tamás miniszter Molnár Ágnes fejlesztéspolitikai koordinációért felelős államtitkár
Állami intézmények	Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal (www.nkth.gov.hu)	Vadász István elnökhelyettes
	Kutatási és Technológiai Innovációs Tanács	
	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (www.nfu.hu)	Petykó Zoltán elnök
Civil szervezetek	Magyar Innovációs Szövetség (www.innovacio.hu)	Szabó Gábor elnök
Várható költségvetési vonzat	5 év alatt a K+F ráfordítások a GDP 1,5 százalékra növelése – rövidtávon nem várható költségvetési többletkiadás	

A Tudomány-Innováció-Növekedés című fejezet egy, a gazdaság egészét átölelő fejlesztési irányt határoz meg. A Széchenyi Terv vonatkozó alprogramjának célja, hogy dinamizálja a gazdaságot, amelynek során 4 év múlva beindulhat a gazdasági növekedés. Ehhez a Terv szerint szükséges, hogy a K+F ráfordítások 2015-re ériék el a GDP 1,5 százalékát.

Az innovációs fejlesztési politika célkitűzései: K+F+I prioritások meghatározása
folyamatos szakmai ellenőrzés
pályázati kiírások egyszerűsítése
forrásfelhasználás hatékonyságának javítása
döntéseknél teljes nyilvánosság
intézményrendszer megújítása (vertikális irányítás, horizontális koordináció)
Ezek mellett javítanának a végrehajtás színvonalán és gyorsaságán: a nyomonkövetés-mérlegkészítés-hatáselemzés-visszacsatolás-nyilvános tájékoztatás folyamatban látják a szerzők a minőségi fejlesztések garanciáját.
A jelenlegi kutatási és innovációs rendszert túl szétaprózottnak találja a terv, ezért az egyszerűsítést és az integrációt javasolja: a hazai tudásbázis összekapcsolása a hazai üzleti szférával, a képzési intézményekkel való állandó kapcsolattartás – megfelelő a gazdaság minőségi, mennyiségi és szakterületi tagoltságbeli igényeinek. Az oktatási rendszert ennek megfelelően a fejlesztéspolitikai célokhoz

illeszteni, amely keretében a természettudományos és műszaki képzésekben tapasztalt lemaradást dolgoznák le. A javaslat szerint az országos középiskolai tanterv a műszaki és természettudományos oktatást „kellő súllyal” kellene tartalmaznia.

A kormány gazdaságfilozófiájának megfelelően a kis és középvállalkozások innovációs képességének javítása a Széchenyi Terv vonatkozó fejezetének célja. Ennek eléréséhez a szabályozási környezet átalakítására tesz javaslatot, amelyben a szellemi tulajdonvédelem, innováció-barát adópolitika áll a fókuszban. A vállalkozások innovációs képességének fejlesztéséhez uniós pályázati forrásokat használna a Széchenyi Terv, ennek feltételeit tehát a gazdaságfejlesztési célokhoz igazítanák. A Terv megnevezi azokat a szektorokat, amelyeket az innovációs politikának kiemelten kell kezelnie. A terv szerint az agrár-innováció, az energiaipar, a közlekedés és járműipar, az egészségipar, az informatika azok a területek, amelyekre a fejlesztési politikának fókuszálnia kell. Külön alfejezet foglalkozik a kreatív iparágak nemzetgazdasági jelentőségével, köztük kiemelten a filmiparral. A terv azonban ajánlásokat nem fogalmaz meg hozzá, csupán a problémákat azonosítja. Az iparágak kiemelése azonban jelzi, hogy ezek vélhetően az állami támogatások és kedvezményes szabályozás hasznélvezői lehetnek a Széchenyi Terv futása alatt.

6. Közlekedés

Kormányzat	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (www.nfm.gov.hu)	Fellegi Tamás miniszter Völner Pál infrastruktúráért felelős államtitkár
Állami intézmények	Nemzeti Közlekedési Hatóság (www.nkh.hu)	Sárdi Erika elnök
Civil szervezetek	Közlekedéstudományi Egyesület (www.kte.mtesz.hu)	Heinczinger István elnök
	Közlekedéstudományi Intézet (www.kti.hu)	Tombor Sándor ügyvezető
	Közúti Közlekedési Vállalkozások Szövetsége (kkvsz.irisz.hu)	
Várható költségvetési vonzat	A nagy állami autópálya-építések leállításával spórolt a költségvetés, rövidtávon azonban inkább szabályozási, mint költségvetési támogatás várható az államtól	

A Széchenyi Terv közlekedésfejlesztési stratégiája kimondottan évtizedes távlatokban gondolkodik. Az eddigi felépítésre az egymással konkuráló szállítási módok voltak jellemzőek, amelyet a Terv teljesen beszüntetne, helyette infrastruktúrájában, díjszabásában összehangolt, egymást kiegészítő rendszert építene. A kiindulópont az, hogy az üzleti szereplők ellátási láncban gondolkodnak, amelyben az időt és a költségeket kell optimalizálni, ezt venné át az új koncepció. A közúti áruszállítás nem bővíthető sokkal tovább, ellenben a vízi és vasúti szállítás kihasználatlan kapacitásokkal rendelkezik.

A személyszállításban a gépjármű-ellátottság elmarad ugyan az EU-átlagtól, de közelíti a szintet, ami által a közösségi közlekedés jelentősége növekszik. Magyarország sűrű út- és vasúthálózattal bír, de a színvonala alacsony. Az áruszállítás nemzetgazdasági jelentőségű az ország elhelyezkedéséből kifolyólag, intenzív a bel- és külkereskedelem, amit a várt gazdasági növekedés tovább fokozhat. Megnövekedett a közúti, csökkent viszont a vasúti szállítás kihasználtsága, viszont a trend fordulni látszik. A csővezetékes szállítás és a belvízi hajózás elmarad a lehetőségektől.

A közúti szektor a GDP 6 százalékát adja, a munkahelyek közel 10 százaléka kapcsolódik hozzá, szerepe ezért kiemelkedő, s illeszkedik a kormány munkahelyteremtést célzó programjához. Behatárolja viszont a lehetőségeit, hogy a környezeti terhelése magas, valamint, hogy korlátozottan bővíthető.

Bizonyos területeken alternatívája lehet a vízi közlekedés, amely Magyarországon igen kihasználatlan. Míg az Unióban 60-70 százalékos a kikötők terheltsége, addig ez itthon 30 százalék csupán. Bár jelentős turisztikai haszna van, a hazai személyszállítás lényegében leállt. A Terv szerint ugyanakkor az áruforgalomba csak a kapcsolt szállítás eszközeként léphet be. A légi közlekedés fejlesztése nem szerepel a terv kiemelt témái között, mivel a szerzők értékelése szerint Budapest nem tud regionális központ lenni az elmaradott infrastruktúra, a korlátozott tranzit lehetőségek és a kapcsolt szállítás teljes hiánya miatt.

A Terv jövőképe szerint egy gazdaságilag együttműködő Kárpát-medence jön létre, amelyben a központban elhelyezkedő tranzitország fekszik. A főbb fejlesztések közé tartozik egy Kassa-Debrecen-Nagyvárad közlekedési tengely kialakítása. Országos szinten helyi együttműködések növelik a közlekedési forgalmat. További változási irányokként azonosították a növekvő környezettudatosságot, a versenyképességet növelő mobilitás fontosságát, valamint az energiamix átalakulását.

A Széchenyi Terv szerint az úgynevezett ITS (Intelligent Transportation Systems) intelligens közlekedési folyamat támogató rendszerek elterjedése várható – Magyarországon jelenleg nem áll ilyen rendelkezésre. A Terv javasolja az árukövetésre alkalmas informatikai hálózat kialakítását, amely a versenyképes szállítás alapja lenne. Mind a személy, mind az áruforgalom költségeit a valódi használaton alapuló díjszabásra

állítanák át. Az egységes feltételek mellett a szállítási módok közti versenyt megszüntetnék, helyette a kombinált fuvarozást támogatnák, amelyben nem az áruk, hanem az azokat egységesítő rakodási-szállítási egységek (konténerek) vándorolnak.

A Terv szerint 2030-ra megvalósul egy korszerű, informatikai megoldásokon alapuló közlekedésirányítás, utas- és ügyszél tájékoztatási

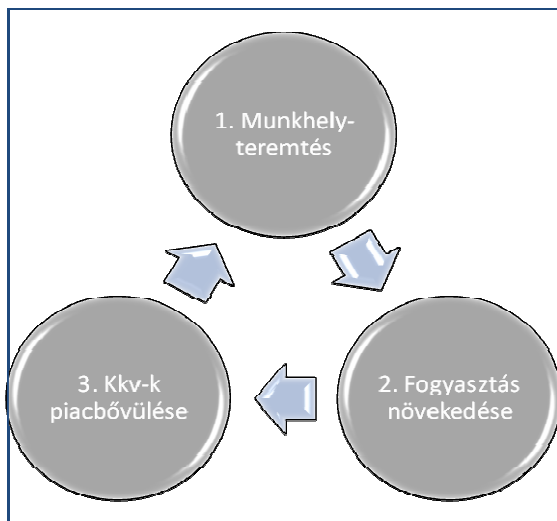
rendszer, és az elektronikus díjfizetési rendszer, amelyet fejlett járművek használnak fel. Korlátozott keretek között, de a piac beszállhat a tömegközlekedésbe. Az állami és önkormányzati közlekedési vállalatokat azonban alaposan át kell alakítani. Az új építésekben a településeket elkerülő utak játszhatnak szerepet. Összességében a Terv szerint a mutatószámoknak majd el kell érniük az akkori legfejlettebb EU 10 tagország átlagának legalább 90 százalékát.

7. Foglalkoztatás

Kormányzat	Nemzetgazdasági Minisztérium (www.ngm.gov.hu)	Matolcsy György miniszter Czomba Sándor foglalkoztatásért felelős államtitkár
Állami Foglalkoztatási Intézmények	Állami Foglalkoztatási Szolgálat (www.afsz.hu)	dr. Soós Anna főigazgató
	Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség (www.ommf.gov.hu)	dr. Bakos József
Civil szervezetek	Országos Érdekegyeztető Tanács	
Várható költségvetési vonzat	Forrásátcsoportosítás – rövidtávon nem jár jelentős kiadásnövekedéssel, a javasolt járulékcsökkentés szűkítené a bevételeket, de ez rövidtávon nem várható	

A kormány legfőbb gazdaságpolitikai célkitűzése a foglalkoztatási ráta jelentős emelése, ami az „egymillió új munkahely tíz év alatt” ígértben már az országgyűlési választások előtt megjelent a Fidesz kommunikációjában. Magában a Széchenyi Terv fejezeteiben is a munkahelyteremtés a fő vezérfonal. A program társadalmi célcsoportjai közt mind a képzetlen munkaerő, mind a magas képzettséget igénylő ágazatokban foglalkoztatott csoportok szerepelnek. A kormány gazdasági szerkezetátalakítása a kis és középvállalkozásokra épít, amelytől a foglalkoztatottság emelkedését várja. A tőke és termelékenység szempontjából a foglalkoztatás szempontjára helyeznék a hangsúlyt.

Vagyis a párt gazdaságfilozófiája, szemben az MSZP-SZDSZ-kormányok makroszemléletével, a mikro- és mezoszintre fókuszál, vagyis egy olyan vállalkozásbarát környezetet akar kialakítani, amelyben a vállalkozások beindítása és a növekedésük jelentik a gazdasági konjunktúra motorját, nem pedig a nagyvállalatok betelepülése és a hozzájuk csatornázott beszállítók. A nagyvállalatok beruházásai rendszerint a termelékenységet javítják, nem a foglalkoztatást növelik, míg a vállalkozások indulása és növekedése munkaerőigényes folyamat – erre építene a kormány programja.

14. ábra A foglalkoztatás növekedési ciklusa

A Széchenyi Terv ajánlásai szerint a hazai piac erősítése, a belső fogyasztás, a vállalkozások beágyazódása és a helyi együttműködési formák erősítése teremti a vállalkozóbarát környezetet, amelyből a foglalkoztatás növekedése következik. A Terv a foglalkoztatás és tágabb értelemben a magyar gazdaság problémáit a következő elemekre vezeti vissza:

- alacsony szintű foglalkoztatás, miközben a termelékenységben nincs lemaradás;
- rugalmatlan munkaerőpiac;
- munkavállalástól eltántorító szociális ellátórendszer;
- elmaradott és rossz szerkezetű képzési rendszer.

Források	Munkaerőpiac
<p>•A Széchenyi terv nem foglalkozik részletesen a foglalkoztatást növelő lépésekhez szükséges forrásokkal, csupán néhány ajánlást tesz. A munkaerőpiac rugalmasabbá tételéhez támogatásokat és teherkönnyítéseket ajánl a kormány számára, illetve általában véve a munkára rakódó járuléktérhek csökkentését teszi szükségessé. A dokumentum ajánlása szerint meg kell duplázni a munkahely-teremtési forrásokat. Amennyiben ez a Munkaerőpiaci /Lap költségvetését jelenti, az egy 400 milliárd forintos plusz teher volna a büdzsének, ennek megvalósulása tehát valószínűtlen a fesztes fiskális politika miatt. A támogatások első sorban az uniós pályázatok átcsoportosításával valósulnak meg, a tervek szerint évi 300 milliárd forint juttatnának a kkv-knak. A nagyberuházások vélhetően a korábbi alacsonyabb prioritást kapnak az eddigienél.</p>	<p>•A hazai, az európai átlagnál rugalmatlanabb munkaerőpiac szabályainak átalakításával a munkaerőhöz való hozzáférést segítenék. A részmunkaidő, távmunka, önfoglalkoztatás, munkaerő-kölcsönzés, bedolgozás, alkalmi munka és az ösztöndíjas foglalkoztatás szabályainak kialakítását ajánlja a terv. A rugalmasságot fokozná a gyermekvállalás melletti munkavégzés feltételeinek könnyítése a részmunkaidő és az ellátások összekapcsolásával, a Start-részmunkaidő kártya (járulékkönnyítés) bevezetésével és a gyermekneveléshez kapcsolódó utalványok kialakításával. Külön programok indulnának a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásának támogatására.</p>
Szektorfejlesztések	
<p>•A Terv kiemeli egyes ágazatokat, amelyeket elsődlegesnek tekint a foglalkoztatási szint emeléséhez. Ilyennek nevezi meg az építőipart, a mezőgazdaságot, a turizmust – mint az alacsony képzettséget igénylő munkahelyek lehetséges terepét. Az építőiparban a forráshiány, a lánctartozások és megrendelések hiánya az akadály, ennek leküzdése rövid távon alig elképzelhető, tehát középtávon fejtheti ki hatását a fejlesztése. Amennyiben megvalósul, az energiahatékonysággal egybekötött építkezések és felújítások jelenthetik az ágazat fejlesztését. A képzett, de magas munkanélküliségi arányt mutató pályakezdeők számára a kreatív iparágak és a szolgáltató központok fejlesztése jelentene munkahelyteremtést, amit kiegészítené a vállalkozások K+F támogatása.</p>	
Képzés	Szociálpolitika
<p>•A hazai oktatási rendszerben a szakképzés átalakítása segítené a munkaadók igényeinek kielégítését. A rendszert a német típusú duális szakképzés felé fordítaná a kormány: a munkaadók bevonásával integrált gyakorlati képzést nyújtanának a pályára kerülő fiataloknak. Czomba Sándor államtitkár szavai szerint több forrás nem várható a képzések támogatására, a meglévő keretben azonban rugalmasabban osztható szét, azaz nem általánosan fejlvóta szerint a piaci igények szerint súlyozva.</p>	<p>•A Széchenyi Terv írja javasolják a szociális politika átalakítását, mivel az passzivitásra ösztönző. Az ilyen elemek leépítése, a támogatás automatizmusának felülvizsgálata, a minimálbér átlagbérhez viszonyított arányának csökkentése, a célzott források (alapkészségek, tömegközlekedés elérhetősége), az alacsony képzettségűeket foglalkoztató vállalkozások támogatása, illetve a közmunka kiszervezése a vállalkozásokhoz jelentenek a szociális ellátások átalakítását. A segélyezés a tervek szerint a foglalkoztatás növekedésével a rászorultsági elv felé mozdulna el, azaz csak az önhibájukon kívül munka nélkül maradtakat támogatná tartósan az állam. A minimálbér átlagbértől való távolításának van a legkisebb valószínűsége rövid távon, mivel a bejelentett terv alapján az adójóváírás megszűnik, miközben a nettó jövedelem nem változik. Ez csak a minimálbér jelentős emelésével, vagy a járulékok párhuzamos csökkentésével érhető el anélkül, hogy túlzottan megdrágítaná a munkaerő költségeit. Előbbi ellentétes a Széchenyi-terv ajánlásával, utóbbinak pedig a költségvetés szab határt.</p>

55. ábra Az Új Széchenyi Terv foglalkoztatáspolitikai célrendszere

Az Új Széchenyi Terv eddigi megvalósítási folyamata, célok

Pályázati kiírások és dokumentációk egyszerűsítése	
<ul style="list-style-type: none"> •A kiírások nem egyszerűsödtek. •A pályázati dokumentáció viszont csökkent. Nem szükséges a pályázatok 3 nyomtatott példányban beadni, hanem elég CD formátumban. Ez lényegesen csökkenti a papírfelhasználást, de a pályázati adminisztrációs folyamatot nem. 	
Geotermikus alapú hő-, illetve villamosenergia-termelő projektek előkészítési és projektfejlesztési tevékenységeinek támogatása	
<ul style="list-style-type: none"> •A konstrukció célja a geotermikus energia kiaknázásának fokozására irányuló beruházások elősegítése, generálása, vissza nem térítendő támogatás formájában. •Támogatás összege minimum 10 millió, maximum 1 milliárd Ft. •A központi költségvetési szervek 100%-ban igényelhetnek támogatást, míg a vállalkozások a (fejlett régiók kivételével) csak 50%-ig. •Jelen kiírásban a „geotermikus” energia a mélységi földhő felhozatalát jelenti, azaz minimum 50°C fokos fluidum, hőhordozó közeg és/vagy hőközvetítő közeg felszínre való felhozatalával történő hasznosítási mód. Ennek értelmében nem tartoznak a geotermikus energia körébe a sekély rétegekre épülő alacsony entalpiájú, talajhőt vagy hideg, alacsony hőmérsékletű vizet felhasználó hőszivattyús rendszerek. •Jelen pályázat célja: ösztönözni a decentralizált, környezetbarát megújuló energiaforrást hasznosító rendszerek elterjedését; és vissza nem térítendő támogatás formájában támogatni a következő technológiákat:- napkollektoros rendszerek, napelemes rendszerek, szilárd biomassza (apríték, pellet, faelgázosító) kazánok, hőszivattyús rendszerek telepítését. •Egy pályázat keretében több tevékenység, kombináltan is pályázható. •A támogatás összege minimum 1 millió, maximum 50 millió Ft lehet. 	
Pályáztatás	Támogatás
<ul style="list-style-type: none"> •Olyan pályázat létrehozása, amelynek segítségével az újonnan alakuló és régi mikrovállalkozások kedvezményes hitel konstrukcióban (vissza nem térítendő támogatás+visszatérítendő támogatás+önrész) vehetnek részt az Új Széchenyi Terv pályázati keretein belül. Olyan mikrovállalkozások is indulhatnak, amelyeknek még nincs lezárult üzleti évük, így esélyt kaptak a friss vállalkozások arra, hogy elindulhassanak a pályázati rendszerben, amelynek segítségével állami támogatáshoz juthatnak. •A Fidesz legfontosabb célul egymillió új munkahely létesítését tűzte ki. Ennek érdekében a pályázóknak kötelezően vállalniuk kell a következő két évben, hogy a megnyert támogatási összeggel arányosan növelik a munkaerőre fordított éves költségeket. Tehát a vállalkozások vagy felvesznek egy új embert vagy a meglévő alkalmazottak fizetését növelik. 	<ul style="list-style-type: none"> •A minimálisan igényelhető támogatási összegek lejjebb szállítása, annak érdekében, hogy minél több mikro-és kisvállalkozás indulhasson a gazdasági jellegű pályázatokon. •Több pénzt fordítanak a vállalkozás fejlesztésére úgy, hogy lényegesen kevesebb összegre lehet pályázni, vállalati képzések támogatására, mint az Új Magyarország Fejlesztési Terven belül. Ezen felül csak azok a vállalkozások indulhatnak képzés támogató pályázatokon, amelyek már megnyertek valamilyen vállalkozásfejlesztő támogatást. (pl.: új eszközt szereztek be stb.) •Negatívumként mondható el, hogy a vállalkozások a megnyert pályázat során nem kaphatnak előleget. A teljes pályázati összköltség kifizetése nem minden vállalkozásnak egyszerű. Tehát hiába bővült a résztvevők vállalkozások köré, a pályázati összeg kifizetése miatt csökkenthet a résztvevők köre.

16. ábra Az Új Széchenyi Terv pályázati működése

Távhő-szektor energetikai korszerűsítése – KEOP-2011-5.4.o.

- a konstrukció 2007-13-as teljes kerete 5,44 milliárd Ft
- jelen pályázati keret: 2,08 milliárd forint
- regionális beruházási támogatás esetén a támogatást csak induló beruházáshoz lehetigénybe venni
- támogatás összege minimum 10 millió Ft, maximum 500 millió Ft lehet

Nincs külön pályázat a kapcsolt hőerőművekre, illetve nincsenek ivóvíz javító és árvízvédelmi pályázatok. Ez összhangban áll az Energia Stratégiában foglalt vállalásokkal.

Zöld bank létrehozása (MNB mintájára) és a Zöld bizonyítvány bevezetése:

- a zöld bank továbbra is csak terv, ahogyan a zöld bizonyítvány is – vélhetően összhangban akarják megvalósítani más stratégiákkal és kiírásokkal (Energia Stratégia, új KÁT-rendszer, széltender)
- összességében elmondható, hogy az ÚSZT tervezetben leírt legfőbb irányok és intézkedések már megvalósulni látszanak,

ám közel sem abban az ütemben, ahogyan az eredetileg szerepelt benne. A részsiker annak is köszönhető, hogy a tervezet nem tartozott semmilyen konkrétumot közzéadásra, így könnyebben feleltethet meg a megvalósítási fázis az általánosan kitűzött céloknak.

Összegzés

Az Új Széchenyi Terv előnye, hogy egy világos koncepciót fogalmaz meg arról, Magyarországnak milyen irányokban lehet és érdemes fejlődnie. A kulcsa a fejlődésnek a gazdasági önállóság, az állam és a piaci szereplők közötti kapcsolat alapján. A kormány kiválasztotta azokat a területeket, amelyeken a lehetséges előrelépés útját látja. Az Új Széchenyi Terv egyik fő prioritása az egymillió adózó munkahely megteremtésére irányul. Egyelőre nem látszik realizálódni ez a cél, mert a 2011 áprilisában a férfiak körében 11,3%-os, a nők körében 11,0%-os volt a munkanélküliségi ráta, összességében pedig 11%-os volt, és középtávon sem látszanak a fundamentumok, melyek ebbéli pozitív elmozdulást okozhatnának. Az Új Széchenyi Terv kifejezi a kormánynak azt a törekvését, hogy az államot (a kormányt) állítsa középpontba az állam-piac viszonyban. Ennek keretében az állam támogatást nyújt a vállalkozóknak, és igyekszik kiegyenlíteni a kis- és középvállalkozók versenyhátrányát. Az Új Széchenyi Tervből kiolvasható gazdaságpolitika egy erős állammal számol, amelyik nem csupán a jó kormányzás és a jó gazdaság feltételeit teremti meg, hanem egyúttal iránymutató szerepet is játszik a gazdaságpolitikában, és bizonyos alapvető, a közösség számára fontos értékek képviselőjére törekszik. Vélhetően továbbra is ez a kormányzati szerepfelfogás jellemzi majd a második Orbán-kormányt. A megújuló energiaforrások ösztönzése minden országban terhet ró a kormányra, így nem számít kivételesnek, hogy az Új Széchenyi Terv szintén az államnak juttat primátust, ám az állam szerepfelfogása tekintetében a mozgástér intervalluma merőben különbözik a külföldön tapasztaltaktól.

Az ÚSZT konkrét vívmányként számol a geotermikus energia és a biokertészet elterjedésével. A geotermikus energiával kapcsolatban még problematikus a visszasajtolás technológiája, amelyik jelenleg még gazdaságosság szempontjából nehezen megoldható problémát jelent. A visszasajtolás nem megfelelő tervezés esetén a kút vagy a kőzetréteg károsodásához vezethet, ahogyan arra az 1980-as években Franciaországban volt példa. A geotermikus energia viszont Magyarországon viszonylag nagy mennyiségben rendelkezésre álló megújuló energiát képvisel. Hasonló kockázatot jelent a mezőgazdaságra a biomassza és a biogáz is, amennyiben az Energia Stratégiában foglalt célszámokat vesszük alapul, mind emisszió, mind ökológiai lábnyom tekintetében. A gyógyturizmus az egyik sikerágazatnak ígérkezik. Az osztrák-magyar határon eddig is létezett a „fogturizmusnak” nevezett jelenség, amelyre alapozva fejleszhető a gyógyturizmus. Azonban az orvosok külföldre vándorlásának folyamata könnyen megakaszthatja a folyamatot. Ebből a szempontból a kormány, illetve az egészségügyi tárca és a rezidensszövetség közötti konfliktus kifejezetten károkat okozhat. Magyarország gyógyfürdői az országhatáron túl is híresek, ezért várhatóan az állam a gyógyturizmusban éri el a legnagyobb gazdasági sikert (kérdés, hogy ennek mekkora lesz a súlya a mixben). 2011. május 25-én a Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt 100 millió Ft-ot irányzott elő a történelmi fürdők felújítására, ami kedvező lehet a gyógyturizmus számára, ám korántsem jelent befolyásoló nagyságrendet.

E. Az orosz és a magyar politika, valamint a közép-kelet-európai energiaszektor kapcsolatai

Absztrakt

Kutatásunk célja Vlagyimir Putyin orosz elnök és Orbán Viktor magyar miniszterelnök kormányzati rendszereinek elemzése, elsősorban a komparatív politológia és a hálózatok (networking) módszertanának alkalmazásával, valamint egy átfogó kép megalkotása az orosz politika és az energiaszektor kapcsolatrendszeréről. A téma – időszerűsége dacára – feldolgozatlan mind a magyarországi, mind a nyugati politikatudományban, noha a gazdasági, energiapolitikai szereplők, a tudományos intézetek és a széles közvélemény körében is tapasztalható az érdeklődés az orosz kormányzati rendszer és az energiapiac összefonódásainak megértése iránt.

A kutatás kitekint az Orosz Föderáció gáz- és villamosenergia-szolgáltatóinak a többi volt szovjet tagköztársasággal, valamint az Európai Unió tagállamaival kapcsolatos viszonyára. Bemutatjuk, hogyan zajlott az állami kézben lévő vállalatok privatizációs hulláma, és változott-e politikai érdekeltségük a Putyini nevével fémjelvezhető rendszerben. A kutatás tárgyát képezik az államszocialista rezsim összeomlását követő helyzet-változások, mind a politikai intézmények és a pártrendszer, mind a külkapcsolatok, mind a politika és a gazdasági szféra, valamint a média közötti összefonódások területén.

Természetesen tisztában vagyunk az összehasonlításban rejlő veszéllyel, a tévutakra vezető leegyszerűsítés csapdájával. Ezért a kutatás tárgyait egyediségükben vizsgáljuk, de a politikatudományban eddig tapasztalt kísérleteknél megalapozottabb figyelmet szentelünk a közös pontoknak. Egyrészt, a normatív-intézményi megközelítésen túllépve, a történeti nézőpont alapján megkíséreljük az orosz és a magyar politikai kultúra különbözőségének és a két társadalom részéről az állammal, a politikai intézményrendszerrel és vezetőkkel szemben megfogalmazott elvárásoknak a feltárását. Másrészt, az ország-összehasonlítás alapvető eleme a komparatív politológia és a hálózatok feltérképezésének módszertana, amelyek kiváló elemzési keretet nyújtanak egy állam – jelen esetben Oroszország – külkapcsolatainak, gazdasági és energetikai struktúrájának, valamint

az ezekkel interdependens politikai eseményeknek, eszméknek és pártoknak, politikai mozgalmaknak a feltárásához.